

Двата пътя на ясновиждането Рудолф Щайнер

Цикъл от 6 лекции, изнесени в Щутгарт – 13. 11. 1900, Дорнах – 27. 03. 1915, Дорнах – 17 – 20. 09. 1915 г.

Съдържание

1. Ясновиждане и познание.

Щутгарт, 13 ноември 1909

Ясновиждането и способността да се мисли задълбочено. Защо не си спомняме предишните инкарнации? Защо Боговете са създали човека? Как виждат духовните феномени един ясновиждащ мислещ и един не мислещ ясновидец. Какво има в духовния свят и се схваща чрез мисленето. Удивителната простота на мозъчните извивки при мислещия. Опасностите при ясновидските видения. Да развиваме разсъдъка си, за да можем, по-късно да си спомняме за настоящата инкарнация.

2. Ясновиждането на главата и ясновидството на корема.

Дорнах, 27 март 1915

Как се достига до свръхсетивните познания? Трите вида на ясновиждането. Ясновиждането на главата е единственото, адаптирано в нашата епоха. Духовните същности трябва да проникнат вселената на нашите мисли; материалистът Людвиг Фюербах е предчувствал тази необходимост. Тенденцията да се мисли повърхностно и непоследователно е враг на Духовната наука.

3. Живата мисъл и ясновиждането.

Първа конференция Дорнах, 17 септември 1915

Стойността на мисленето. Аристотел, Лейбниц и формирането на интелигентността. Мисълта: активност на етерното тяло. Има ли реалност мисълта? Интелектуалната мисъл е мъртва мисъл. Какво става със спомените? Имагинациите. Инспирациите.

4. Втора конференция. Дорнах, 18 септември 1915

Слизането на представите в несъзнателното е преминаване на прага. Споменът. Упражнението “ретроспекция”. Как да направим мисълта мобилна. Метаморфозата при Гюте: един пример за подвижна мисъл. Преминаването от имагинативно несъзнателно познание в имагинативно съзнателно познание. Светът на раждането и смъртта. Светът на гнева и на очарованието.

5. Трета конференция. Дорнах, 19 септември 1915

Атавистичното образно ясновидство е падане отново в една остаряла форма на интелигентност. Яков Бьоме и Луи Клод дьо Сент-Мартин: двама предвестници на имагинативното познание. Инспирацията: една опитност от древната слънчева реалност. Артистичната инспирация. Преминаването от

Лунното съществуване към Земята. Как живите мисли на Ангелите са създали животинските форми. Достигнатото чрез хората постижения за обективна концепция, лишена от емоции.

6. Четвърта конференция. Дорнах, 20 септември 1915

Инспирацията позволява да се проникне в световните закони. С инспиративното познание усещаме природните феномени така интимно, както своето собствено сърце. Да се научим да даваме преценка за действията, а не за личността на другите. Да разбираме другия, вместо да го съдим. Любовта е необходимост за окултиста. Човешкият организъм се свързва отново със Старото Слънце чрез въздуха и топлината. Връзката между дишането и Инспирацията.

ПРЕДГОВОР НА ИЗДАТЕЛЯ

Духовната Наука почива върху най-осъзнатите и ясни способности на човешкото същество. В духовните среди, които е трябвало да посещава в началото на века, Щайнер е трябвало да се бори с тенденцията да се бяга от строгостта на мисълта, за да се подслонява в мистиката на ирационалното.

Конференциите, които сме събрали в този обем приближават от различни гледни точки проблема за пробуждането на способностите за ясновиждане и опасностите, които се свързват с тях.

Първата е проведена пред членовете на Теософското общество в Щутгарт през 1909 г. В своето оригинално издание на немски език тази конференция е със заглавие: "По повод правилната връзка с Антропософията".

Втората конференция, която третира три форми на ясновиждането, е направена в началото на войната, в Дорнах, за една малка група хора, които работели по конструкцията на Гьотеанума. Постройката е в още незавършен вид и се прави пълна репетиция на "Фауст".

Щайнер говори за техниката на духовното търсене, настоявайки да се обърне внимание на опасностите при употребата на неосъзнати и неконтролирани сили.

Четирите последни конференции датират от същата епоха и са адресирани към един съвсем малък кръг от сътрудници. Групата преминава огромни трудности по причина поведението на една личност, чиято душевност е смутена.

Щайнер прави усилия, чрез един стриктен ход на мисълта да изясни тези проблеми.

Той разграничава двата пътя на ясновиждането: *единият* – пасивен, медиумен – е само едно обратно връщане към едно далечно минало на човечеството, *другият*, плод на една вътрешна активност, започва със събуждането на нови способности, в пълно осъзнаване.

ЯСНОВИЖДАНЕ И ПОЗНАНИЕ

Щутгарт, 13 ноември 1909 г.

Ние често, припомняме в нашите конференции циклите, базирани върху цифрата 7. Това не е просто един начин на изразяване, тук, действително, става въпрос за един закон на съществуването. И сега, когато движението на науката на Духа съвсем скоро е завършило един цикъл от 7 години¹, е добре да се съберем за един миг в мисълта за нашите стремления и за работа, която сме извършили. Тази работа е възможна само ако духовното движение отразява в своите закони макар и една малка част от вселенските закони. Еволюцията на вселенския ред се развива в цикли, базирани върху многообразни проявления на цифрата 7. Земята познава 7 планетарни състояния, 7 състояния на вътрешно-планетарните светове и т. н.

Цифрата 7 играе също съществена роля в едно такова движение като нашето след 7 години развитие се за връща в известен смисъл, в своето начало, допълвайки към него всичко, което е постигнало през това време. Развитието се завръща в своята начална точка, но на едно по-висше ниво. Това не би могло да се реализира, ако не се зачитат основните закони, присъщи и на движението.

Ако обгърнем поглед към миналото, ако огледаме как сме работили през последните 7 години, ще установим, че е имало, действително някаква закономерност в тази работа. Очевидно е, че това не може да се по твърди за всеки ден поотделно, но за най-важните прояви, вие ще видите, че е точно така.

През първите 4 години сме поставяли основата на нашата работа². Постигнали сме определени познания върху човешката природа, някакво познание за пътищата, които водят във висшите светове, сдобили сме се, същевременно, с познания върху великите космични връзки, върху сверяването на резултатите от Акашовата Хроника в нейната връзка с вселенските мистерии.

¹ Антропософското движение е организирано като “Немска секция” на Теософското Общество през октомври 1902 г. Неговото седалище беше в Берлин, а Рудолф Щайнер му беше Главен Секретар.

² Тези основи са развити от Рудолф Щайнер в следните трудове:

“Християнството и древните Мистерии /1902/ GA 8

“Теософия /1904/ GA 9

“Как се постигат познания за висшите светове /1904-1905/ GA 10

“Акашовата хроника” /1904-1908/ GA 11

“Степени на висшето познание” /1905-1908/ GA 12

“Луцифер - Гнозис” /1903-1908/ GA 34

и в следните конференции:

“Грундемент на Езотеричното /1905/ GA 93а

“Християнския езотеризъм /1906/ GA 94

“Vor dem Tore der Theosophie” /1906 / GA 95

“Ursprungspulse der Geisterwissenschaft” /1906-1907/ GA 96

Членовете на нашето движение, които са се присъединили по-късно трябва, и винаги ще трябва, да постигнат тази солидна и необходима за нашата работа основа. Защото, ако искаме движението да върви напред в добра посока, не е достатъчно да усвояваме единствено това, което е преминало в живота ни през последните 3 години. Ако се обърнете назад към миналото, ще установите, че през тези последни 3 години, ние сме говорили даже за истини, за познания, които, макар и малко но са ви изненадали. Ако се опитате да направите връзка между това, за което сте задавали въпроси, тези дълбоки и общовалидни истини, които сте искали да изучите и това, което сме изучавали през последните 4 години, когато положихме четирите части на основата на нашата работа, ще откриете, че тези два периода са интимно свързани.

Вие можете да се убедите в това, ако погледнете във вас самите. Най-новите членове трябва да вземат много присърце това да не пропуснат да усвоят солидните основи, които трябва да продължават да задълбочават. Навсякъде, където се събираме за да работим ние бдим за това този, който се присъединява по-късно към нас да има възможността да обхване и работата ни от първите години. В действителност, без това застигане в работата, той не би могъл коректно да ни следва. Ние трябва да обградим движението на науката на разума със сериозност и значимост. Тези съображения ни приближават към един сюжет, който е свързан със нашата епоха и който обхваща по-скоро вътрешното поведение и духовния начин да се изградят представи: кой е правилният начин за един антропософ, за да застане с лице към Духовната наука.

Това, което искаме да кажем ще стане много по-ясно, като поставим въпроса малко по-различно: Защо се изучава Антропософията по начина, по който ние днес го правим? Защо се разгласяват информации за висшите светове, които са, всъщност, резултати от едно духовно търсене на едно ясновиждащо съзнание? Не би ли могло да се процедира по един съвсем друг начин, като да се започне, да речем, с даване на някакви индивидуални напътствия, за да може всеки да се научи да развива възможностите, които стоят в дъното на неговата душа, като тези напътствия му дават възможността да се издигне и да навлезе малко по малко в духовните светове, преди да има познание за каквито и да е, относно тях?

Трябва се каже, че някога се е действало обикновено така. В действителност точно така са протичали нещата, преди да се роди нашето движение на Духовната наука дълго време се е смятало, че да съобщаваш резултатите от духовното търсене на целия свят, не служи, в крайна сметка, на нещо значимо и те са оставили във възможно най-дълбока тайна. Давани са били на хората само някои правила за пробуждане на възможностите, спящи в тях и не им е било позволено да достигат до други познания, освен тези, които придобива ли бавно, чрез самите тях. Днес бихме могли да си

зададем следния въпрос: защо сме изоставили този път, защо сега говорим открито за антропософията и за резултати от духовното търсене.

Тази промяна на поведението не е провокирана от предпочитанието или от определящия избор на някоя личност, тя има основателни доводи. Това, което е от значение да разберем добре, ще видим по-ясно като си зададем отново въпроса: какво, всъщност ни съобщава тази Духовна наука? Тя ни съобщава факти, съобщава ни за една действителност, която принадлежи на висшите свръхсетивни светове, предава ни това, което ясновиждащото съзнание може да изучи в тези светове.

Разбира се, този, който получава такива съобщения и не е ясновидец, той самият, не може да свери тези факти веднага чрез съзерцание. Вярно е, че той трябва да приеме тези сведения без да има възможността да ги провери чрез едно ясновидско виждане. Това е така, без съмнение. Но пълна лудост е да се вярва, че един човек, който не е ясновидец, не може да намери доказателства за това, което му е предадено, че не може да разбере познанията, за които му се говори. Да вярваш това, би било пълна лудост, така както и да претендираш, че е задължително да имаш вярата на карбониер³ да имаш вяра в авторитет, който, благодарение на своето ясновидско съзнание, предава познания.

Ако онези съобщения се предават единствено от авторитета или от вярването те ще бъдат, при всички случаи непълни и неточни.

Предадено по конкретен начин може да бъде само изследваното от ясновиждащото съзнание, това сме го повтаряли много пъти. Но всеки може да разбере чрез обективно разсъждение без предразсъдъци, служейки си с това, което му е достъпно от физическия план, че такова изследване, виждане и предаване може да се случи само веднъж и само с един човек. С пълно право може да се каже, че даже никой от присъстващите тук да няма възможността да проверява всичко незабавно и изчерпателно, то бихте могли да си дадете тази възможност без да бързате, развивайки способностите си, разбира се, способностите на физическия свят.

Да вземем за пример неща, които са достатъчно трудни, като тези, които разгледахме по време на последните конференции, свързани с инкарнациите на Заратустра, това са твърде сложни неща, ние видяхме, че астралното тяло на Заратустра е предадено на Хермес и че етерното тяло на Заратустра е предадено на Мойсей. Когато говорим за тези неща, никой не е в правото си да претендира, че този, който чрез своите духовни търсения, вече има познания за тях, търси съгласуване, основано на сляпо вярване. Не, това абсолютно не е така. Ако някой каже: “Добре, аз лично нямам нищо ясновидско, но един ясновидец претендира за някои неща по повод Заратустра и неговите инкарнации. Сега ще проуча всичко, което историята ни е предала, всичко, което съдържат гравиранията върху камък документи

³ френско название на група хора

или религиозните архиви, ще проверя всичко съвсем съвестно”. И ще прибави:”Да допуснем, че това, което той казва е вярно, но дали то се съгласува с това, което може да се научи от външните факти?” Тогава той ще изследва всичко, което може да се констатира отвън и ще види, че колкото повече задълбочава своите търсения, толкова повече фактите утвърждават това, което ясновидецът му е предал. Единственото опасение, което може да познава Духовната наука – ако при всички случаи думата “опасение” има смисъл в този контекст – би могло да дойде от не прецизно проверяване, но не и от проверяването от тези които си служат с всичко, което материалното търсене предлага на тяхно разположение. Всички те ще забележат, че с колкото повече прецизност работят при тяхното търсене, толкова повече ще виждат фактите подробно разказвани от ясновидеца, да се потвърждават. Обратно на това, за нещата, които са ни по-близки и по-малко трудни, като Кармата, Реинкарнацията, животът между смъртта и едно ново раждане, е достатъчно да се наблюдава без предразсъдъци това, което животът ни предлага. Колкото по-отблизо се наблюдава, толкова повече се вижда, че се потвърждава това, което съобщава ясновидецът. В действителност, има достатъчно доказателства подкрепящи убеждението, че това, което научаваме за свръхсетивните светове, намира потвърждение във физическия свят. Не е лесно да се приеме това проверяване, но ние трябва да го зачетем като необходимост. Най-напред трябва да се подложат на доказателството на живота тези реалности от свръхсетивния свят, чисто директно изучаване е възможно само за малко хора. Да не повтаряме непрекъснато:”Трябва да се вярва сяпо!” Прие мете, че нещата, в които сте повярвали без да ги проверите, трябва да бъдат възможно най-малко. *Повярвай те, проверявайте винаги, без предразсъдъци!* Трябва да настоявате за това.

Трябва да се признае, действително, че едно такова повярване изисква усилие, в някои случаи. Изисква да се мисли, изисква не малко работа, изисква действително търсене на физическия свят на доказателства за наученото от ясновиждащото търсене. И тук ние се приближаваме към един сюжет, чието третиране е напълно по нашите възможности, защото отговаря на питанията ни. Като изключим законния стремеж да се прониква в духовния свят, необходимо ли е днес за човека или има ли той и най-малко облагодетелстване от това да се ангажира в един дълбок размисъл за духовния свят с изследователските средства и методите за мислене, прилагани обикновено във физическия свят?

С други думи казано, този, който изучава Духовната наука, има ли основателен довод да напусне комфорта който намира в не духовния свят и да влага усилия за развитието на способността си да мисли, да се научи да се контролира и овладява и да си служи с изследователски средства, които еднакво му позволяват да опознае човека от физическия свят? Има ли разумно основание това да научаваш колкото е възможно по вече, само и

само за да се научиш да мислиш? С нивото на нашето днешно съзнание ни е много трудно да разберем смисъла на всичко това. Трудно е да се обясни ясно и прецизно.

Един ден, една жена ми поиска пригодена литература, една жена, която искаше да напредва по пътя, който предлага Антропософията, но наравно с това искаше да се упражнява в духовно мислене, искаше да тренира мисълта си да стане все по-точна и проникваща. Посъветвах я да изучи труда на Спиноза “Етиката”⁴. Тя ми писа, едва след няколко седмици, че не разбира защо е трябвало да изучава този текст, защото ставаше въпрос за една относително дебела книга, чиято единствена цел е да докаже съществуването на Бога. Тъй като тя никога не се е съмнявала в това, не намираще за необходимо да затыва в криволиченията на тази мисъл, за да намери доказателства за съществуването на Бога. Виждате ли, това е един добър пример за този интелектуален комфорт, с който много хора днес пристъпват към Духовната наука. Те бързо се отегчават, от момента в който са приели едно вярване: те не си дават труда да постигнат, да изработят една по една тези трудни представи. Това поведение никога не би ги отвело някъде другаде освен към едно сляпо вярване. При това то престава да бъде “сляпо” от момента, в който започнете действително да се упражнявате да мислите и престанете да се подчинявате просто на желанието да упражнявате сили, които ви водят единствено към едно елементарно ниво на ясновидство.

Разбира се, ние днес не сме тръгнали да се навдигаме срещу стремежа да се развиват скритите в нашата душа сили. Този стремеж е благороден и мъдър. От друга страна, трябва да подчертаем, че е необходимо да се упражняват едновременно силите, работещи когато мислим и познавателните способности, с които разполагаме на физическия свят, даже и да не е лесно това, за да бъдем способни да изработим ясни правилни представи и понятия за това, което ни е предадено от висшите светове. Лесно би могло да се помисли, че най-ниската степен на ясновидство е много по-стойностна, от интелигентното и схватливо слушане на това, което ни се казва за действителността на висшите светове. Би могло да се случи даже някой да се пита защо принадлежи към това общество.”Тук не се прави нищо друго, освен да се говори за висшите светове, това е прекрасно, но аз предпочитам” – би могло да се каже – “да се науча да бъда поне съвсем малко ясновидец!”

Познавах един твърде ерудиран теософ, който изрази своето горещо желание да се издигне над ерудицията си и да стигне до ясновиждането. “Ако можех само” – казваше той – “да видя макар един-единствен път малкия крайчец от края на едно елементарно същество!” Разбира се, това желание е разбираемо. Можем отлично да разберем някого, който се

⁴ Спиноза /1632-1677/ Етика, 1677

изразява така. Този теософ никога не би казал, че в замяна на това се отказва от своите познания за духовните истини.

Но би могло да се случи някой да се съгласи да замени своите познания срещу малко ясновидство. И при това, този, който е способен на едно такова чувство, е изпаднал в огромна грешка, той е сгрешил самият път. Защото понастоящем ние живеем в епохата, която представя този период от еволюционния път, който е свързан с развитието на съзнателната мисъл.

Ние често сме уточнявали, че Древна Индия е живяла в едно съвсем различно съзнание, което напомня едно състояние на мъгляво и приглушено ясновидство. Способностите, които днес имаме са еволюирали малко по малко. И ние сме тези, които са успели, развивайки съзнателната душа, да отведат способността за мислене /мисловната способност/ в цикъла на земната еволюция. Ето защо трябва днес науката да бъде извлечена от свръхсетивния свят и да призове от основата на разума човешката мисъл.

Да бъдем на ясно и да направим добре разликата: не е необходимо да бъдеш велик мислител, за да притежаваш ясновидско виждане. Може да имаш примитивна мисъл и при това да си твърде напреднал във всичко, което се отнася до виждането върху астралния план, да виждаш даже в Девакана⁵.

Възможно е някой, намиращ се в това положение, да напредне бързо в тази област и да вижда ефективно много неща. Другият случай, който може да се представи е този, с човек, който има широки познания за духовната действителност, но няма никакво виждане “не вижда дори и крайчеца от края на едно елементарно същество”. Въпросът е да се знае какви са връзките между тези различни способности на човешката душа.

Същественото тук е да се прави разграничение между “*имам нещо*” и “*осъзнавам*”, че имам нещо. От изключителна важност е да се прави това разграничение. Ще стане по-ясно, ако се постави въпроса малко по-различно. Някога, в прадревни времена, вие всички сте били ясновидци. Всички хора са били ясновидци и е имало периоди, когато те са виждали много, много далеч назад, зад историческите времена. Бихме могли тогава, да се запитаме:”Защо не си спомняме за тези предишни инкарнации, щом като някога сме може ли да виждаме зад нас, толкова далеч в миналото?”

Това доказва много точно, че тази способност “ясновидство” не ви е послужила за нищо, даже и за това да си спомняте предишните си инкарнации. Би могло още да се пита: “Ако се научим днес да бъдем ясновиждащи ясновидци, това ще ни помогне ли по време на следващата инкарнация да можем да си припомним нашите предишни животи?” един факт е сигурен, старото ясновидство, което вие всички притежавяхте, не ви помага днес да намерите вашите предишни животи. Защо до наши дни, от

⁵ “Девакан”

толкова хора никой не си спомня за тях? Въпросът е от изключителна важност.

Те не си спомнят техните предишни животи, при все че всички, без изключение са били ясновидци в древните времена – вярно, на различни степени -, *защото по време на тази епоха не бяха развили необходимите способности, които по-точно са тези на Себето, на Аза. Защото тук не става въпрос за развиване на способности на ясновиждање, а да имаш вече изработено в себе си това, което трябва да бъде видяно.*

Даже и да са били древните хора много добри ясновидци, те не са се заели да развият способностите на Аза които са способностите на мисленето, на различаването, специфичните способности на човешкото Себе на Земята – техният Аз не е бил още слязъл, по време на предшествуващите инкарнации. Не са имали още Себе-то. При този случай, за какво би могъл да си спомня човекът? Начинът, по който това може да изработи е в предшествуващата инкарнация да съществува Азът в качеството си на добре установена част. Ето го решаващият момент. Днес единствените хора, които са способни да си спомнят своите предишни животи, са тези, които са работили в предшествуващи си инкарнации с такива средства като мислене, логика и различаване. Само тези хора могат да си спомнят. Даже някой да е развил един минимум от ясновидство, той пак не би си спомнил за нищо, ако не е отработил, в предишните си инкарнации, нито способности те си за различаване, нито логичната си мисъл. Той не е поставил знаци по пътя си, не е сложил ориентири по които би могъл да си спомни. Ако сте разбрали какво изисква Антропософията, то тогава вие вече знаете, че трябва да постигнете, възможно най- бързо, способността за задълбочено мислене.

Може би си въобразявате, че ако станете ясновидци, способността за логично мислене ще дойде сама. Няма по-голямо заблуждение от това! Защо са създали човека Боговете? Защото те са имали нужда от човека, за да развият в него някои способности, които иначе не биха могли да бъдат развити: способността за мислене, да се представят някои неща като мисъл по такъв начин, че тези мисли да бъдат свързани в различава нето си. Тази способност можа да се роди само на нашата Земя, преди това тя не е съществувала. Можело е да се появи само благодарение на човека.

Да направим следното сравнение: да предположим, че имате едно зърно, житно зърно, например. Можете да го гледате колкото искате, при това, от него няма да стане клас. Ще трябва да го положите в земята, да го оставите да порасне, да позволите на растежните сили да работят в него. Това, с което са разполагали духовните същности преди създаването на човека, може да се сравни със зърното. За да разцъфти под формата на мисъл, това зърно е трябвало да мине през физическия план, за да бъде отгледано от човека. Единствената възможност да бъдат обработени мислите, идващи от висшите светове е да се положат да покълнат в земята, в хората по време на техните инкарнации. Резултатът от това е, че всичко което хората мислят върху

физическия план е нещо единно и се влива, доколкото е възможно във висшите светове. Човекът е бил действително необходим, иначе боговете не биха го създали. Боговете са създали човека, за да получат от него, под формата на мисъл това, което те вече са притежавали. Това, което слиза така от висшите светове никога не би получило формата на мисъл, ако човекът не можеше да му го даде. На Земята, този, който отказва да мисли, отказва на боговете това, което очакват от него и така не може да изпълни своята задача и своята определеност на земен човек. Това може да бъде постигнато само в инкарнацията, в която се извършва действителна мисловна работа.

Гледайки нещата по този начин, може да се направи заключение за останалото. Разкритията за действителността на духовния свят може да докоснат човешката душа по различни начини. Разбира се, възможно е и много случаи го доказват, хората да стигнат до ясновидски опитности без да са строго мислещи – в действителност, хората които притежават някакво ясновидство са по-често такива, които не притежават проникателно мислене. Те се срещат по-често от другите ясновиждащи, които разполагат с една голяма острота на мисълта, но строго мислещите и тези, които не са, изживяват своите опитности в духовния свят по съвсем различен начин. Една разлика, която мога да изразя така: в мислите, тези форми на представи, които отнася ме във висшите светове, се вписва най-добре това, което ни е разкрито от тези светове те са най-добрият приемник. Ако не сме мислещи, откровенията трябва да търсят други връзки, за да се изявят, например въображаемите образи, символите. Това са главно средствата, чрез които немислещият възприема откровенията. Вие може да чуете, ясновидците, които не са мислещи, да разказват своите разкрития на един символичен език. Всичко това е много добре, но трябва да знаете, че личната опитност е съвсем различна, според това дали получавате откровения като мислещ или като немислещ. Ако имате разкрития като немислещ, вие ще виждате символи, ще видите различни образи. Това са откровенията от духовния свят. Виждате, например, Ангел, или без значение какъв друг символ, който изразява едно или друго нещо, не е от голямо значение какво – кръст, ковчеже, потир /чаша за причастие/, това съществува на свръхсетивен план, вие го виждате под формата на завършен образ. Няма никакво съмнение, че това не се отнася до действителността, това са само образи. Субективното съзнание на мислещия изживява опитностите от духовния свят по един малко по различен начин. Откровенията не падат върху него като оръжейни снаряди. Те се проявяват по различен начин. Да си представим един ясновидец, който не мисли и един ясновиждащ, който мисли. И два мата изживяват една и съща опитност. Да вземем един конкретен случай: немислещият ясновидец вижда едни или други феномени от духовния свят, докато мислещият ясновиждащ не ги вижда веднага. Той ги вижда само малко по-късно, но този момент е обзет от мисълта му. Той разпознава това, което вижда, той вече знае дали това, което се появява пред

него е вярно или не. Тъй като тази поява не му се представя веднага, той е имал времето да я проникне с мисълта си и може веднага да разпознае дали това е илюзия или действителност. В действителност, той *познава* нещата, преди да ги е видял. Очевидно е, че възприятието идва при него в същия момент, в който и при немислещия ясновидец, но той го *вижда* малко по-късно. В момента, в който вижда тази изява, той вече има съждения за нея, той вече я е проникнал с мисълта си, вече отлично знае дали това е измама, дали взема своите собствени желания за реалност или му се представя една обективна действителност. Ето тук е разликата в личната опитност.

Ясновидецът, който не мисли вижда появата незабавно, в същия миг. Този, който мисли, я вижда миг по-късно. За първия тя ще остане събитие само за себе си, той може да го опише такова, каквото го вижда. *Този, който мисли – напротив, той ще може да го отнесе в ежедневиия физически свят. Той ще може да направи връзка между това, което вижда и това, което изживява. Защото физическият свят не е нищо друго, както и тази поява, освен откровение на духовния свят.*

От това, вие можете сами да си направите извода, че разполагайки с инструмента на мисленето, ще имате правилно съждение върху това, което духовният свят ви предава. Но може да се появи и друго възражение: стойността на посланията изпратени от духовния свят могат да бъдат оспорвани, ако този, на когото ги съобщаваме не може самият да вижда феномените, за които се говори. Да си представим един трети човек, който не е ясновидец, на когото се съобщават резултатите от духовното търсене, но получени със средствата на проникващото мислене, към което е прибавен и ясновидски поглед. Той получава съобщения, разбира ги и ги определя като действителни. За него това е една реалност от духовния свят. Той ги възприема точно както мислещ ясновиждащ или както всеки друг, който ще ги приеме чрез своето правилно разсъждение, даже и да няма необходимото за това съзнание. Нямайте необходимост да бъдете ясновидци, за да можете да получавате съобщенията, отправени към вас, в пълната им стойност.

Има разлика между това да имаш нещо и да бъдеш съзнателен, за това, което имаш. Примерът, който ще ви дам ще позволи да се разбере по-лесно връзката между двама изучаващи Духовната наука, единият от кои то е ясновидец, а другият – не. Представете си, че сте получили наследство, но още не сте в течение на събитието. В този случай, даже и да не сте известени за това, реалната стойност на наследството ви принадлежи от първия ден на валидността му. Значи, можете да притежавате нещо, преди да знаете, че сте го наследили. Така стоят нещата и с тези, които изучават духовната действителност чрез Антропософията.

Те владеят това, което са разбрали чрез своя разум и чакат момента, когато ще го *осъзнаят*. Това е нещо съвсем различно от факта, че са овладели тази действителност. Тази разлика ще стане очевидна след смъртта.

Кое принася полза – този тривиален термин илюстрира добре това, което искам да ви кажа – значи, кое при нася по-голяма полза за човека след смъртта? Да виждаш нещо, без да мислиш, или да получаваш точни духовни информации без да имаш видение?

Би могло много лесно да се повярва, че ясновидското виждане е най-добрата подготовка за смъртта, че е по-добра от факта, просто да слушаш да се говори за събития от духовния свят. Как стоят нещата, в действителност? Това, което човекът е получил единствено чрез своите видения не е от голяма значимост за него, след смъртта. Изправил се пред духовния свят, той бързо започва да осъзнава значението на съобщенията, които е получил за тези светове, по време на своята инкарнация и които е разбрал, благодарение на разсъжденията си. *Ето това точно има стойност след смъртта: това, което е разбрано!* Маловажно е дали е имало видения или не! Чрез своята способност “ясновиждане” напредналият посветен има виждане за духовния свят в неговата цялост, но от това заслугата му няма да стане по-голяма, в периода след смъртта, ако той не е способен да изрази в разбираеми термини, по достъпен начин тази действителност на хората. Само това, за което е успял да си изработи понятие, тук – долу, ще му помогне след смъртта му. Понятията са семена за живота след смъртта. Веднага става ясно че този, който е ясновиждащ и мислещ ще може да се ползва от това, което вижда. Но два-ма човека немислещи, от които единият е ясновидец, а другият само е слушал да му се разказва за това, което първият вижда, ще се окажат в съвсем еднаква ситуация! Защото след смъртта *ние пренасяме единствено понятията, които сме изработили тук*, благодарение на правилността на нашата мисъл. Ето това се разтваря като семе, а не това, което сме търсили в световите, в които сме проникнали. Ние получаваме това, което идва от висшите светове не като подарък, предназначен да улесни пътя ни в момента, в който напускаме физическия свят, а за да го обменим с тази Земя.

След нашата смърт ще извлечем от него толкова полза, колкото земен обмен сме направили. Съществено то е това!

Такива са условията след смъртта. Но тук, на физическото поле положението на ясновиждащия мислещ и това на мислещият ясновидец са също много различни. Разбира се, твърде интересно и твърде хубаво е да проникваш чрез погледа си в духовните светове, но, при това, има голяма разлика между това да възприемаш тези светове по чисто ясновидски начин или да ги обхващаш чрез мисълта, без да считаме това, че никога не сме предпазени от илюзия, ако мисълта не прониква това, което е видно. Единственото средство за предпазване от илюзии се състои в това най-напред да се изработи ясна мисъл за онова, което се вижда. Даже да не си давате сметка за това, разликата ясно се показва. Описанията, които един ясновидец ще направи от своите видения, ще бъдат отруфени с елементни,

принадлежащи на физическия свят. Някой някога описвал ли ви е Ангел, без да ползва данни от елементите на физическия свят?

“Ангелът имаше криле...”, но птиците също ги имат. “Той имаше човешки торс /тяло/...”, но всеки човек има торс. Разбира се, това струпуване на елементи не съществува във физическия свят, но различните елементи съществуват.

Всички образи са образувани, от елементите, принадлежащи на физическия свят. Това може да се потвърди. Вие също можете да направите извода, че едно такова виждане употребява останали още отпечатъци от мъгляви земни спомени. Това, което е заимствано от физическия свят, за да опишат формите, образите, които се появяват във виденията, не принадлежат на духовния свят.

Това е една символична представа за духовния свят, изработена от средствата на физическия свят. Това много ясно ви го изнесох в “Окултната наука”? Там давам разяснения, че днес ясновиждането не трябва да се ограничава в символични представи и че трябва да се развива, докато виждането се изчисти от всякакъв земен елемент, даже и да е приета /оправдана/ символиката, по време на встъпителната фаза от развитието му⁶. Вярно е, че на днешната точка от еволюцията си, ясновиждането се оказва поставено срещу определена опасност. Ако се отстрани всичко земно от видението за Ангела, възможно е да не остане нищо друго, ясновидецът да не вижда нищо повече. Ако се освободи от символиката, преместена в духовния свят, възможно е повече да не вижда нищо.

Това, което ни предпазва да не се изгубим, прониквайки действително в духовния свят, е зърното, което може да покълне от мисълта. Така мислите формират субстанция, която позволява да се обхване това, което съществува в духовния свят. Ние постигаме способността да живеем действително в духовния свят, използвайки това, което вече не е свързано със сетивните елементи, а съществува на физическото поле: мислите. Имаме право да отнасяме в духовния свят само мислите. От един кръг, например, не това, което тебеширът е описал, а единствено мисълта за кръга. С нея можете да се издигнете в духовния свят. Но вие не бива да отнасяте нищо от образа.

Сега мога да ви опиша субективния процес цитиран по-горе. Да вземем случая, когато можем да виждаме в духовния свят, да вземем за пример едно ковчеже. Ще характеризирам двамата ясновидци, само ясновидецът и този, който мисли, във връзка с момента, в който виждат обекта. Първият го вижда в точка А, вторият в точка В.

А.....В

Вторият осъзнава виждането в т. В, в този момент е обхванат от мисълта. Той може да проникне това, което вижда с мисли. Всеки път,

⁶ Окултна наука /1910/ GA 13 Виж глава V “познание за висшите светове”

когато ясновиждащият мислещ импрегнира образа с мисли, той става мъгляв за немислещия ясновидец. За него тук в т. В образът става тъмен и едва забележим. Той ще се появи отново, но малко по-късно. Точно в момента, в който мисълта се свързва с образа, той става мъгляв за образния ясновидец. В действителност, той никога не е бил способен да свърже своята мисъл с това, което вижда. Ето защо, никога не може да усети тази истина: Ти беше тук с твоя Аз. Тази опитност липсва на обикновения образен ясновидец.

Всичко това ни позволява да разберем добре интимното действие на този процес, но това, което трябва на всяка цена да се усвои, е абсолютната необходимост да се развива мисълта, да преодолеем бариерата, която ни пречи да достигнем едно задълбочено знание за *познанието*.

По-добре хиляди пъти да започваш, но е по-добре започваш с обхващане чрез мисълта на духовните представи и рано или късно, според твоята карма, да достигнеш до духовните светове, отколкото да имаш виждане, без да си успял да проникваш с мисъл това, което е предадено на движението, наречено *антропософско*. По-добре е да познаваш Духовната наука и нищо още да не виждаш, отколкото да виждаш нещо, без да имаш способността да го проникнеш с мисъл, защото тогава то остава в неизвестността.

Това може да се изрази по още по-точен начин: днес има велики мислители, които разбират с разума си светогледа на Духовната наука. Защо на тях понякога им е много трудно да стигнат до ясновиждането. А обратно тези, които не са развили напълно мисленето стигат достатъчно лесно до образното ясновиждане и често смятат за унижително да се разсъждава, докато за един строго мислещ е трудно да стигне до ясновиждането. Точно тук е подводната скала от маскирана горделивост.

Няма нищо по-опасно от неясно ясновидство, непрояснено от мисълта, и няма нищо по-добро от него да храни това чувство на горделивост, а опасността е толкова по-голяма, колкото ясновидецът не осъзнава своята горделивост и намира удоволствие в едно поведение на фалшива скромност. Той не може да прецени колко огромна става тази горделивост, когато подценява работата, извършена от мислещия човек и преоценява крайно някои инспирации. Тук има една ужасяваща горделивост.

Въпросът, който се поставя сега, е следният: какво е обяснението за това, че някои мислещи срещат такива трудности, за да стигнат до ясновиждането, а и опитността ни го доказва? Това е, свързано с един значим феномен. Това, което наричаме различаване, разсъдък, логична мисъл, всички способности, които мислещият развива, предизвикват много прецизна модификация на цялата структура на мозъка. Един строго мислещ човек модифицира своя физически инструмент.

Материалното научно изследване не може да каже много неща по този въпрос, но това е така! Мозъкът на един мислещ е физически различен от този на един немислещ. Дали единият от двамата е ясновидец, това не променя много нещата.

Мозъчните извивки на немислещия са усложнени и заплетени, докато мозъкът на строго мислещия е опростен, почти без усложнения. Значи, мисълта се проявява в опростяването на извивките. Днешното научно изследване не знае нищо за това.

Правилната, уверена мисъл е тази, която ни позволява да погледнем всеобхватно, а не тази, която се заема да анализира нещата. Ето от тук идва по-голямата опростеност на мозъчните извивки при строго мислещия.

Когато физическото научно изследване склони да прояви интерес към правото мислене, резултатите от неговите проучвания ще потвърдят твърденията на Духовната наука. Изследването на мозъка на Менделеев⁷, на когото науката дължи изработването на периодичната система на елементите, доказва твърдението на Духовната наука: извивките на неговия мозък са били достатъчно опростени. Той е притежавал глобална мисъл, в определено отношение, и аутопсията потвърждава верността на моите думи. Казано така между другото, това няма “голямо значение”. Да се върнем на въпроса, който ни занимава. Инструментът на мисленето претърпява трансформация. И точно мисловната дейност е тази, която извършва. Никой не идва на този свят с всичките способности, с които един ден ще разполага, но носи дадености, които ще чакат да бъдат развити, и усилията за това развитие, вложени по време на живота, ще предизвикат модификация на мозъка. Нашият инструмент ще бъде различен след един зает от мисли живот.

Нашето етерно тяло, това тяло, което трябва да отделим от мозъка си /физическия мозък Бел.пр./, за да достигнем ясновидско съзнание, е свързано с физическия ни мозък чрез мисловната дейност. Мисловната дейност въвлича, свързва тясно етерното тяло с мозъка. Ако кармата на някого не му позволява още да притежава силата да отделя своето етерно тяло от мозъка в подходящия момент, тогава той може и да не изживее нищо в областта на ясновиджането, по време на тази инкарнация. Да приемем, че този човек, в една предшествуваща инкарнация е имал кармата да бъде строго мислещ. В този случай мисловната дейност няма да ангажира толкова силно етерното му тяло с мозъка и този човек ще постигне достатъчно лесно отделянето му и ще може да сондира по най-добрия начин мистериите на висшите светове, точно защото елементите на мисленето представляват най-доброто семе, за да се издигнеш към тези светове. Очевидно е, че най-напред трябва да се освободи етерното тяло. Когато етерното тяло се е вплело във физическия мозък до точката си на изтощение, което става по време на усилен мисловна дейност, възможно е кармата да принуди човека да чака дълго време, преди да стигне отново до отделянето на това етерно тяло. Но когато е преодолял това състояние, той вече ще е преминал през състоянието на логичната мисъл, а тази победа никой никога не би могъл да

⁷ Димитри Иванов Менделеев 1834-1907 руски химик

му отнеме, тя ще бъде постигната завинаги. Това е от голяма важност, защото, в друг случай, ясновиждането може винаги да се загуби. Ще обърнат вниманието ви върху факта, че вие всички сте били ясновидци в едни по-древни времена. Защо сте загубили тази способност? Защото по време на онази епоха не сте били свързани със земното съществуване. Били сте само пренесени в духовния свят, не сте били слезли от него, за да стигнете до вашите способности. Ясновидството е почивало върху едно екстатично състояние.

Ние трябва да си даваме сметка за тези феномени. Душата ни трябва да се импрегнира от този финес. Трябва да сме наясно с факта, че днес една истинска окултна наука има задачата да съобщава резултатите от духовното търсене, *които са проникнали от мисълта*. В тези съобщения, резултатите от ясновидските изследвания, трябва винаги да бъдат представени по такъв начин, че този, който не е ясновидец, да може да ги разбере чрез мисълта си. За да се постигне това, трябва да съществува вече постигната връзка с мислите. От тук идват и трудностите, усетени при работа с древните книги, където става въпрос за явявания, идващи от висшите светове. Четейки такива книги, винаги ще усещате, че нещо липсва, ако ги приближавате, в разума си, до днешната Духовна наука. Без съмнение, ще срещнете в тях чудни послания, но днешният човек не може да извлече от тях много неща, ако той самият не е ясновидец и способен да постави нещата по местата им, докато съдържанието на днешната Духовна наука е достъпно за всеки човек, който положи усилие да се приближим до него, защото той може да го проникне, изхождайки от физическия свят, чрез мисълта. Понятията, които обхващат това, което се намира във физическия свят и това, което се намира в духовния свят, са едни и същи.

Модерните природни науки говорят за еволюция, Духовната наука също. В степенята, в която сте разбрали понятието за еволюция, ще разберете това, което Духовната наука иска да изрази, употребявайки го. Вие можете да си изтворите идея относно термина *“Карма”*, защото за нея сте си създали понятиен образ. Естествено, ако се опитате, както много теософи го правят, да дефинирате *Кармата*, казвайки просто: *“всяка духовна причина, има духовно следствие”*, вие не бихте дефинирали понятието *“Карма”*. Една билиардна топка може също да визуализира закона за причината и следствието, но сравнението с кармата ще бъде погрешно. Но направете опит с желязно топче, хвърлите го във вода. Ако топчето е било студено, водата ще остане такава, каквато и била. Но ако сте затоплили топчето, преди да го хвърлите във водата, тя ще се затопли. Като следствие на това, което се е случило на топчето, водата се затопля. Този пример може да илюстрира кармичната връзка, когато едно събитие е произлязло от друго предишно.

Трябва да сме много добре наясно с това. Всеки човек, който прониква в духовния свят с мисълта, е едновременно в състояние да съобщава за не- го,

по такъв начин, че този, който е постигнал мисленето във физическия свят, може да употреби тези мисли и да ги приложи към това, което му е съобщено за духовните светове. Трябва всеки да разбере, че тук не става въпрос да се получат послания, произтичащи от висшия свят, без значение с какви средства важното е те да бъдат получени по този начин съответстващ на земните ни условия. Всеки трябва да бъде буден за това да не се получават по друг начин *познанията*, идващи от висшите светове. Естествено, изкушението да отстъпиш пред по-лесното и просто да вярваш в предаденото е много голямо. Но това е твърде пагубно. Когато някой иска просто да повярва, то е, същото когато иска да му се разказва, че светлината съществува, докато той има нужда от нея, за да освети стаята си. За тази цел на него му е нужно да има от тази светлина, простото вярване не му е достатъчно. Важното тук е да се определи най-на- пред формата, формата на дълбоката и точна мисъл, за да може да се получават чрез тази форма, *познанията*, идващи от *духовния свят*.

В действителност, те могат да бъдат изследвани само от тези, които притежават способността “*ясновиждане*”. Но веднъж изследвани, могат да бъдат разбрани от всички, които ги приемат по един правилен начин.

Мислейки по този начин, се избягват малко или много опасностите, които иначе са свързани с това, което наричаме Антропософско движение. Тези опасности обаче веднага възникват, щом хората развиват способностите за ясновиджане без да се заемат да отработят, *едновременно с тях* и способностите си за мислене, а също и за различаване чрез мисълта. Много са тези, които ненаситно търсят да уловят нещо от духовния свят, без, при това, да правят и най-малкото усилие за да обхванат чрез познанието това, което трябва да бъде овладяно от физическия свят. Никой бог не може да обхване в мисъл света, ако не се инкарнира на тази физическа земя. Той може да замисли /скрой/ света под друга форма, но за да го обхване по този начин, трябва да се инкарнира на тази земя. Имайки предвид всичко това, става ясно, че съществува определена опасност, когато развиваме самостоятелно способности, а не ги контролираме достатъчно.

Този, който развива някакво ясновидство чрез видения и не го използва съвместно с мисълта, се лишава сам от възможността да убеди който и да е в истинността на това, което е видял. Ако той остава в астрално то, без да може да свали своите опитности на физическо ниво, вече съществува огромен риск да се озове пред пропаст, издълбана между света на неговите видения и физическия свят. Да предположим, че някой има изразителни видения върху астралното. Да допуснем, че те напълно отговарят на действителността – това може да се случи също и с един образен немислещ ясновидец – тогава се оформя пропаст между него и това, което се случва на физическия свят. Да си представим, че тази кърпа за ръце представлява физическия свят, ясновидецът е пред нея и има видение. Но истинският

духовен свят се намира зад физическия свят. Физическият свят е само Майя. Той не може да бъде преодолян от образния ясновидец. Той изчезва само за този, който го преодолява чрез мислите. Естествено по този начин може да се проникне зад физическия свят и това може да се разбере благодарение на ясновиждането, свързано с мисленето. Физическият свят е тук, но вие не виждате духовния свят, истинския духовен свят. Вие се намирате пред една пропаст и физическият свят остава пред вас като Майя. Тази невъзможност да се премине физическия свят се дължи на факта, че мозъкът не е способен да се отвърже /отдели/. *Ако сте се научили да мислите по правилен начин, нямате нужда директно от вашия мозък, за да мислите. Мисълта работи върху мозъка, но активността на мисълта няма нужда директно от мозъка. Абсурдно е да се каже, че мозъкът е този, който мисли.*

Преди около 35 години се разхождах по улицата, редом с един студент, който беше на път да стане пълен материалист. Той казваше, че когато мисли, атомите на мозъка му започват да вибрират, че всяка мисъл има добре определена форма и че е глупаво да се претендира, че съществува нещо такова като “мислеща душа”, защото мозъкът е този, който мисли. Попитах го може ли той да ми каже, защо се оплита в лъжи? Ако това е така, не можеш да твърдиш “Аз мисля”, а трябва да кажеш “моят мозък мисли”, а също “моят мозък яде, мойт мозък вижда слънцето”. Тогава ще е вярно. Струва ми се, той бързо разбра каква глупост е влачел със себе си. Следователно, не мозъкът е този, който мисли. Това може да се илюстрира чрез съвсем прости размишления, при условие, че не са на материалист.

Активността на мисълта не зависи от инструмента мозък. Там, където мисълта става чиста, *мозъкът* няма намеса /участие/, участието на мозъка се изразява само в превръщането на мисълта в символи, в представи.

Ако си представите един кръг, описан от креда, тогава мозъкът ви е този, който ви дава образа, но ако мисли те един кръг в чистата му форма, освободена от всякакви символични образи, тогава *активният* елемент, който моделира мозъка, е *понятието* за кръга⁸. При всички случаи, когато един човек има ясновидско виждане, той остава във вътрешността на своето етерно тяло и не достига да физическия си мозък. Така може да изживее целият си живот в тези ясновидски виждания. Това с нищо не променя мозъка, а етерното тяло е това, което търпи трансформация. Но по този начин никога няма да се премине пропастта, никога няма да се вдигне в действителност воала на Майя. Това може да стане единствено ако се премине чрез мисълта. Този, който отказва да упражнява активно мисълта си, развива способности, които не му позволяват да бъде обхванат от обекта на мисълта му и да черпи действителност в духовния свят.

⁸ Размисъл, отнасящ се до образуването на понятието “кръг”, който тук е представен синтезиран, е представен в пълния текст в конференцията от 20 март 1908, в “Познание, логика, практическа мисъл” /в GA 108/

В резултат се получава едно нарушаване на равновесието между това, което развива в своето етерно тяло и това, което той наистина е като човешко същество. Това нарушаване на равновесието е от голямо значение: неговият мозък не е съразмерен с ясновидските му способности. Мозъкът остава груб и удебелен, за щото човекът, за когото говорим, не се е старал да го облагороди чрез активната мисъл. Създава се нещо, което той няма да може да преодолее, което го затруднява да задържи духовния свят със своите видения. Той се отдалечава от реалността, вместо да се приближава към нея. Отнета му е всяка възможност да оформи някаква идея за духовния свят. Човек в тази ситуация ще види, без съмнение много неща, но истинността на това, което вижда никога не може да бъде гарантирана. Единствено човекът, който се е научил да различава виденията и действителността би могъл да се справи. Всъщност, различаване може да се направи само при условие, че човек притежава способността за *разпознаване*. Ако тази способност не е добре развита, никога не би могло да се направи разлика между едно видение и реалността.

А тази способност за разпознаване може да бъде придобита само във физическия свят. Ако някой отказва да извършва необходимото усилие, за да изпълнява мисловна работа, той винаги витае без твърда почва под краката си.

Трябва винаги да държите това в ума си. Така ще се избегне това, което често се случва – хората, които развиват образно ясновидство спускат завеса пред реалния свят и живеят в своите сънища. Това означава, че те не стоят във физическия свят, те вече са загубили своя разум. Благоразумно разсъждаване може да се по стигне само работейки в единствената област, където то може да се изработи, като се опознае физическия свят. Отказът да се постигне това благоразумно разсъждение, води до заблуждение. Абсолютно необходимо е да стигнем до едно ясно разсъждаване, иначе се появяват всички вреди, по принуда свързани с антропософското движение. Да вярваш сляпо на всички съобщения, произлизащи от висшите светове, да се доверяваш на някого, само защото има авторитет, да вярваш без да разпознаваш, нито да разсъждаваш, е много лесно, но то носи опасност. Вместо да работят с тези познания дълбоко в себе си, и да имат лични разсъждения, хората приемат познанията и образите, които някой друг им донася. Те отказват да проверят чрез мисълта това, което някой друг им предава. Това поведение довежда вреди, които могат да се родят от антропософското движение. Но това не бива да ви плаши и да ви подстрекава да се откажете да му се посветите. Може да се случи на някого, който сляпо вярва, да се изгуби, и да не може повече да различава истината от измамата.

Няма по-голям повод за грешка от едно ясновидство базирано единствено върху видения, които не са поддържани, нито контролирани чрез ми- сълта. От друга страна, тази форма на ясновидство благоприятства изпъ-

кването на определена надменност, на една арогантност, която може да доведе до мегаломания, толкова по-опасна, когато минава незабелязана. Опасността е много голяма, когато някой повярва, че струва повече от другите, защото вижда неща, които не са видими за всички. И общо казано, той не си дава сметка до каква точка това, което прилича много на мегаломания е дълбоко закотвено в дъното на душата. Тя се прикрива зад изреченията с една непоклатима сигурност твърдения, които не допускат и най-малкото противоречие отнасящо се до реалността на виденията.

Така също могат да се срещнат хора, които вярват и в най-налудничавите неща, стига да са им предадени от астралния свят. На тези хора няма да им хрумне идеята да вярват в този род твърдения, ако някой от физическия свят ги отправя към тях. Но щом са предадени от сферата на астралния свят, те са готови да приемат с най-голяма доверчивост каквото и да е. трябва да се освободите от този навик, за да не се оставите да бъдете излъгани от каквото и да е измама /лъжа/. Но в тази клопка ще попадне всеки, който не развива рефлекс да проверява систематично това, което му е казано и се изкушава да приема без ни най-малко усилие едно мнение. Не трябва да се търси лесния начин. Трябва да се вземе предвид това, че да се изкове убеждение е една от най-свещените каузи на човешкото съществуване. Ако това се приеме, действително, в сърцето, няма да се пестят усилия, за да се постигне, и няма повече да се дебнат по усещане някои съобщения. Не ни липсват съобщения идващи от духовния свят, но едновременно с това е необходимо да се намери точното поведение и точния начин да се представят нещата, да се намери най-добрият начин, по който да се отнесем към тях.

Ето това е, което имах днес да ви кажа. Аз не исках просто да ви предупредя и да ви чета наставления, а да подкрепя с колкото е възможно повече аргументи това, което ви изложих. Възможно е да е била затруднена работата на размисъла ви, за да ме следите. Но аз полагам усилия винаги, включително и в моята методология, да имам правилно поведение, каквото изисква движението на Духовната наука. Много хора очакват умилителни проповеди. Това аз не приемам.

Опитвам се да представя нещата по такъв начин, че те да могат да се изразят под формата на конкретни мисли. Когато разглеждаме теми от физическия свят, както днес направихме, работата на размисъла ни, естествено, често е затруднена, защото тези теми не са нито така чувствени ни- то толкова приятни, като тези, отнасящи се до висшите светове. При това, те са изключително важни и не подценявайте тяхната важност, казвайки си: ако това, което наистина трябва да стане, става именно, че по време на следващата инкарнация много хора ще си спомнят за своите настоящи инкарнации, тогава трябва да вземат мерки още от сега. Развийте вашето мисловно сетиво и ще имате всички шансове, за да си спомните тази инкарнация по време на следващата. Следете събитията от този свят с

мисълта си, защото може да имате и куп видения, те няма да ви помогнат да си спомните за вашата настояща инкарнация.

Ролята на Антропософията е точно да подготви това, което непременно ще се случи: достатъчно много хора ще бъдат способни да си спомнят своята предишна инкарнация, благодарение на своите лични познания.

Кой ще бъде способен да се присъедини към познанието на Духовната наука чрез ясновидските си способности? Това зависи от индивидуалната карма на всеки. Има сигурно много хора от тук присъстващите, чия то карма няма да им позволи да достигнат още в тази инкарнация до едно ясновиждащо виждане за света. Но тези, които си осигуряват необходимите основи, асимилирайки това, което истинската наука на разума им поднася под формата на мисъл, ще съберат плодовете на тази работа в следващата инкарнация. Човек може да бъде ясновиждащ без да го знае, но този, който изучава коректно науката на Духа, има способността да вижда и възможността да очаква, че неговата карма ще му позволи също да види нещо.

ЯСНОВИЖДАНЕТО НА ГЛАВАТА И ЯСНОВИЖДАНЕТО НА КОРЕМА

Дорнах, 27 март 1915 г.

След като разгледахме внимателно, последния път, когато се видяхме, специфични опитности, днес ще погледнем един по-общ аспект на Духовната наука.

По време на великденските обсъждания, ще имаме, в продължение на цялата следваща седмица обстоятелството да възстановим проучването от многообразни и своеобразни теми.

Днес, бих искал да взема като изходна точка нещо, което отдавна познавате, а именно, че всяко обсъждане, което Духовната наука на разума провежда, се извършва не чрез средствата, които формират физическото тяло, а чрез освобождаването на духовно-душевното на разстояние от физическото тяло и чрез незабавното свързване на нашата душа и нашия дух с духовните светове.

В обикновения живот това незабавно свързване е нарушено – и в обикновената активност на познанието – от факта, че в будно състояние по необходимост си служим с инструментите на нашето физическо тяло, щом като искаме да влезем във връзка със света. В състояние на сън, цялата ни воля се концентрира върху запазването на свързаността с нашето тяло, по такъв начин, че по време на съня, желанието да се намери това тяло се простира като мъгла в нашата душа и нашия дух, нашия духовно-душевен елемент, и ни пречи, докато спим и се намираме в духовните светове, да живеем там, по какъвто и да е начин.

Който се интересува от науката на Духа и я изучава, трябва да бъде съзнателен за това, което тази наука представлява като такава, а също, за

отношението между нея и стремежът, който я води към желанието да проникне в духовния свят чрез медитация, концентрацията на мислите, чувствителността или импулсите на волята, или всяко друго средство. В действителност, трябва да знаем, че тази единственост, която ни заобикаля в обикновения живот, не се среща по същия начин в духовния свят. Това е една дълбока и съществена истина. Вече съм загатвал за факта, че тази единственост намира извора си даже в структурата на духовно-душевния човешки елемент. Една голяма част от хората непрекъснато питат: “Какво е световната единственост?” и не остават доволни, докато не доведат всичко до един единствен принцип.

В действителност, външният физически свят се представя пред нас като едно цяло, като едно свързано в себе си творение, и хората, обладани от демона на единствеността /неповторимост/, стигат чрез своите разсъждения до всички видове абстракция.

Тези хора са твърде особени, такива, като възрастния господин, който дойде при мен една вечер там, където се намирахме и ми каза, със силната радост на човек, който току-що е направил велико откритие, че най-накрая е намерил единствения принцип, според който занаят вече ще му е възможно да обяснява всички прояви във вселената. “Този принцип” – каза той – целият обзет от радостта от откритието си – “може да бъде изказан с 10-12 думи”. Това го възрадва още повече, предложи да обясни цялата вселена. Искаше да обясни ада, земята и небето, изхождайки от този единствен принцип.

Спомням си този епизод, който се случи преди много години, четейки една писмо, в което някой ме молеше спешно за разговор, защото бил срещнал човек способен да изложи една концепция за света в 5 минути, по начин абсолютно задоволителен за душата.

Излишно е да уточнявам, че в едно сериозно духовно движение, няма време за губене за този вид разговори. Но тези обсебени от демона на единствеността хора, които при всички случаи е демон на интелектуална леност, са твърде много в нашата епоха. На този вид поведение трябва да се противопостави това, което ви изнесох в “Как се постигат познания за висшите светове”, а по-точно, че щом преминаем прага на духовния свят ние изживяваме една опитност на 3 нива. В тези беседи силно настоявам да се обърне внимание на факта, че тогава душата е като разделена на три и че щом веднъж сме преминали прага на духовния свят, повече нищо не може да ни подбужда да вярваме в този толкова удобен демон на единствеността.

Веднъж преминали прага на духовния свят, ще усетим веднага с цялото си същество, че влизаме в три свята. Не трябва да изпускаме това предвид!

В действителност, вече чрез структурата на нашето физическо тяло даже, ние принадлежим към три свята. Имам предвид, че създаването на това, чудно същество, явяващо се като човек на физическия свят, налага участието на три царства, независимо свързани помежду си.

Когато наблюдаваме формата на нашата глава и всичко, отнасящо се към нея, трябва да приемем в съзнанието си, това, че даже и да говорим само за физическата глава, всички тези формообразуващи сили на нашата глава и всички същества, които работят и творят чрез формообразуващите сили, принадлежат на един свят съвсем различен от този, например на формообразуващата сила на гърдите, на всичко, което се отнася до сърцето, включвайки ръцете и мишниците. Би могло да се каже, че формиращата сила, която работи в тези телесни части на човешкото същество принадлежи на един свят, който по нищо не прилича на този, в който действат формиращите на главата сили. Що се отнася до формиращата сила на метаболизма и на вътрешните органи, тя има своя произход в още по-друг свят, различен от първите два.

Може да си зададете въпроса какво би могло да бъде значението от познаването на всичко това. В действителност, то е изключително важно. В настоящия цикъл на човечеството, автентични и достоверни резултати могат да се получат само ако духовно-душевният елемент се отделя от главата. Точно чрез този феномен се проявява ясновидският аспект на човека, който трябва да извърши наблюдения за Духовната наука, така че тези наблюдения да бъдат полезни и да служат на днешното човечество.

Tête éthérique

етерна глава

За да може да се развива способността “ясновиждане”, духовно-душевното трябва да се отделя и да се издига, за да бъде един вид, свързано с космическите сили, като чрез електрически разклонител, но тук имаме духовен “разклонител”. Азът и астралното тяло трябва да се отделят от физическото и етерното тяло. Тази способност да излизаш от самия себе си, е естествено, във връзка с развитието на това, което наричаме “цветята на Лотоса”. Творческите сили, които карат цветята на Лотоса да се движат, се крият в духовно-душевната част, която се подава, или ще се подаде на човека.

Познанията, получени чрез ясновиждането, което се споразумяхме да наречем “ясновиждане на главата”, могат да бъдат резултат на Духовната наука в нашата епоха, защото резултатът получен по този начин, служи на човечеството. Резултатът, получен чрез подаването на духовно-душевния елемент на органите на сърцето, мишниците и ръцете, е от съвсем друго

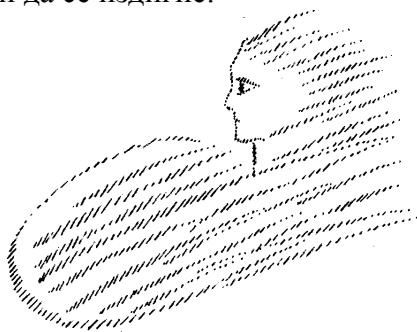
естество. Това подаване се различава вътрешно по начина на изразяване от породеното чрез ясновиждането на главата. Отделянето на духовно-душевното от физическия орган на сърцето става по-скоро чрез медитация, която е във връзка с волята; то може да бъде постигнато, когато човек смирено се отдава на космичните процеси⁹, докато ясновиждането на главата е провокирано, по-скоро, от мислите, от представите, но също и от *чувствените представи*.

Развитието на ясновиждането на сърцето или на гърдите, в кръга, в който трябва да се осъществи, вече върви заедно с ясновиждането на главата.

Тогава ясновиждането на гърдите помага по-скоро на волята да се развива. То ни свързва с действията на духовните същества от поставените по-долу йерархии, като тези, които са инкарнирани в различните царства на Земята, докато ясновиждането на главата ни води по-скоро към едно съзерцание, едно познание, едно възприемане във висшите светове, най-напред по-важните за човека, в такъв смисъл, че познанието за тези светове позволява да се утоли жаждата за знание, която ще става все по-силно изпитвана от наши съвременници.

Колкото повече се приближаваме към завършването на нашето развиване на Земята, толкова по-малко ще можем да се лишаваме от резултатите от ясновиждането, да ги включваме в нашето познание, за да избегнем пресъхването на физическия ни живот.

Един трети вид ясновиждане е този, който се осъществява, когато другите части на физическото тяло на човека позволяват на духовно-душевното да се отдели и да се издигне.

Дори и изразът да не е много естетичен, ще именувам този вид ясновиждане, *”ясновиждането на корема”*.

Така, можем действително да направим различаване между ясновиждането на главата, ясновиждането на гърдите и ясновиждането на корема.

⁹ В една от стенограмите има Atemprozess /дихателни процеси/, вместо Weltenprozess /космични процеси/

Докато, за настоящия цикъл на човечеството, ясновиждането на главата позволява да получим резултати от проучвания извън човешкото същество, ясновиждането на корема позволява да се открият неща, които са във връзка с това, което става в самото човешко същество. Във връзка с това, очевидно е, че трябва да се изучи функционирането във вътрешността на човешкото същество, защото физическото научно изследване също го изучава. Това е предметът на анатомията и физиологията. Най-вече не бива да се допуска да се разпространява идеята, че ясновиждането на корема не може да има определена стойност. Тя има, разбира се, своята стойност, в най-извисения смисъл на термина. Но трябва да се знае, че ясновиждането на корема не може да придаде на хората познания за космическите процеси, в които нашето същество не е директно включено, то ни запознава най-вече с това, което става във вътрешността на човека, т.е. в границите на неговата кожа.

Ще говоря за още други размени между ясновиждането на главата и ясновиждането на корема. Тези два аспекта на ясновиждането се различават също и в основата си, по отношение на морала и на етиката. Ясно виждането на гърдите се намира между другите две – между ясновиждането на главата и това на корема. Ясновиждането на главата заема решаващо място в това, което се отнася към етиката. Хората, които се стремят да достигнат до съзерцание на висшите светове, както е отбелязано в “Как се постигат познания за висшите светове” и не се решават да приемат трудния, но сигурен път, развиват в себе си нещо безлично в това, което се отнася до тяхното ясновиждане, и най-вече един по-голям интерес за обективното познание на света, за всичко, което става в космическото и историческото развиване във вселената.

Ясновиждането на главата ще говори за самия човек най-вече в смисъла, в който ще му помогне да осъзнае мястото си в космическото и историческото развитие, и това, което представлява в ансамбъла от вселенски процеси. Резултатите от ясновиждането на главата винаги ще имат безлична, обща, научна характеристика. Тя ще съобщава познания, валидни за всички хора, а не само за един или за друг човек.

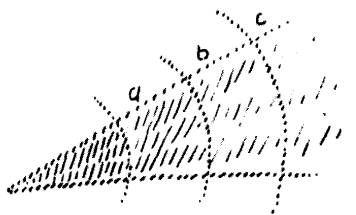
Ясновиждането на корема ще бъде импрегнирано от всичкия въобразим егоизъм, ще отведе ясновидеца да се заеме със самия себе си, с окултните сведения за собствената си съдба, за своята собствена стойност, и за своя характер. Това ясновиждане съвсем естествено поражда тази тенденция.

Що се отнася до природата на двата вида видения, тя ще бъде много различна, според това дали става въпрос за единия или за другия вид ясновиждане. Този, който, в смисъла на посоченото в “Как се постигат познания за висшите светове”, търси да освободи духовно-душевното си от опората *глава*. Този апарат за възприятие, този, който освобождава духовно-душевната част на своята глава от физическия инструмент и който се премества в духовния свят, благодарение на тази тук част, ще срещне

огромни трудности, за да получи нещо друго, освен *сенки на ясновиждане*. Опитностите, които се представят докато е излъчено духовно-душевното от главата, нямат живостта на спомените с ярки цветове, те са неясни и сиви.

Тези опитности ще започнат да се оцветяват и да резонират, ще започнат да губят характера си на сянка, само след прилагането на все повече и повече усилия, за да се продължи този път. По време на протичането на този процес, ние се издигаме отвъд нашата глава, ние се намираме в един свят, в който ни е трудно да получаваме възприятия. После, докато се научаваме бавно и прогресивно да живеем извън нашата глава, тези

вътрешни жизнени сили стават по-интензивни, вследствие на което се концентрират всички сили, които се вливат от вселената.

Представете си, че трябва да съберем всички сили, които идват от вселената, и че когато концентрираме всички тези сили наоколо, нашите видения се изпълват от цветове и от звуци. Представете си, че имате една сферична повърхност “а”, наситена от цветове, после си представете тази повърхност разтеглена до покриването на “в” и “с”. От “а” до “с” цветът избледнява все повече и повече. Ако върнем отново всичко към центъра, обратно, това бледо жълто, ще стане интензивно жълто, защото еднакво количество от точката на оцветяване ще става по-концентрирано.

Ясновиждането на главата обръща лице изцяло към космоса. Това, което човекът трябва най-напред да събере и концентрира, чрез своите собствени жизнени сили, в активността на ясновиждането си, се намира разгърнато в целия космос. И ето виждате, само след едно вътрешно дълго и трудно следване на пътя, тези сенки от изживени опитности, ще се изпълнят с цвят и живот. След като дълго, дълго време сте полагали усилия, за да изживеете нещо, което остава общо, и което не носи нищо друго освен чувството, че си извън своето тяло, след като сте го изпитали, след дълъг период от време, но все повече и повече, това чувство че изживявах нещо интензивно – което още не е нито оцветено, нито озвучено – ще видите да се отварят малко по малко различни области от космоса пред *ясновиждането на главата*.

Тази еволюция иска много време и пожертване. Абсолютно необходимо е при изучаването на Духовната наука, е да се следва тази еволюция. Трябва да се каже и да се повтори, че Духовната наука може да бъде действително разбрана, щом веднъж вече е дадена. Отново настоявам да се знае, че не е нужно да бъдеш ясновиждащ /ясновидец/, за да я разбереш. Естествено, нужно е да бъдеш ясновидец, за да получаваш сведенията /резултатите/, но

веднъж щом са вече получени, не е нужно да бъдеш ясновидец, за да ги разбереш.

Разбирането на Духовната наука трябва да предшества видението.

И нещо повече – ние констатираме, че по отношение на правилния път във физическия и чувствен живот, ние приемаме обратен път. Във физическия и чувствен живот, ние имаме най-напред възприятия, после разсъждаваме върху тях и формираме научни съждения. Когато се издигнем в духовния свят, ходът е обратен. Трябва най-напред да си изработим понятията и представите да се сбlijим по един обективен начин с Духовната наука. Ако това липсва, никога няма да бъдем сигурни, че интерпретираме точно каквото и да е наблюдение в духовния свят. Тук науката трябва да предшества видението. Ето това изглежда толкова трудно за много хора, да имаш задължението да изучаваш Духовната наука. Много са тези, които смятат това за неразбираемо изискване, защото тяхната единствена цел е да придобият виждания в духовния свят. Разбира се, относително лесно е да стигнеш до такива виждания, но за да ги предадеш точно е нужно да се проникнеш от науката на Духа, работейки за нея с обективен поглед и пожертвование.

Що се отнася до това, което обхваща ясновиждането на корема, ситуацията е обратна. Тук ние изхождаме от духовно-душевното, което е формирало най-напред физическото ни тяло. Защото всичко, което съществува на тази земя има духовна основа. Ако ядете, да речем, парче гулия – повечето от нас сме вегетарианци, нали? – и то е смляно от вашия организъм, вие не осъществявате просто един физичен и химичен процес, въведен чрез стомаха с неговите сили и сокове, а етерното, астралното тяло и Азът също са активни зад всичко това. Всички тези процеси са поддържани от духовни процеси. Погрешно е да се вярва, че един материален процес може да се извърши без да е свързан с него духовен процес.

Представете си, че си почивате след обед след една малко или много обилна закуска и точно в това време ставате ясновиждащи, в кръга, в който духовно-душевното на органите за храносмилане се отделя от тях. Докато вашият стомах и другите органи извършват храносмилателната си работа, вие, с вашето духовно-душевно, живеете в същата духовно-душевна сфера. Но докато, обикновено вие не осъзнавате духовните процеси, които се извършват в етерното, в астралното тяло и в Аза ви, още от момента, в който ставате ясно виждачи, вие вече сте съзнателни за тях, и можете да видите цялата работа, цялата активност, която духовно-душевното упражнява в различните части на тялото по време на храносмилането. Това се проектира в света, отразявайки се в изображения във външния етер. И тогава, в този случай нямате голяма нужда да привличате цвят от космоса, но тъй като целия този процес, концентриран, протича във вътрешността на тялото, ще видите във вашите видения изображения с феерична красота. Тази прелест,

която се разкрива около вас във форми и най-искрящи цветове, не е нищо друго, освен процесът *храносмилане* – или един друг телесен процес, който се развива в духовните органи на човека.

Това ясновиждане се различава от ясновиждането на главата най-вече чрез факта, че последното започва със сенки от форми и цветовете и звуците се присъединяват едва след дълги усилия, докато първото открива много лесно най-красивите и най-пищни изображения, които съществуват. Решително можем да сметем това за един общ закон: когато виденията започват с прелестни изображения, когато са оцветени, то тогава това е ясновиждане във връзка с процес от личния живот. Но искам да утвърдя, че тези видения могат да имат голяма стойност за духовното изследване. По същия начин занятията по храносмилане и други процеси, които провеждат анатомите и физиолозите служат особено много на научните изследвания, по такъв начин и изследванията за опазване на задния духовен план на човешките процеси са от най-голяма научна стойност. Но поддържането на илюзии и правенето на грешки при разтълкуване е нещо твърде сериозно.

Груба грешка е да се вярва, че ясновидството, което се е появило без необходимата за него подготовка, може да донесе нещо друго, освен това, което протича във вътрешността на човека и се проектира в обективния свят. Чрез посредничеството на това ясновидство не можем да се приближим до силите, които управляват вселената, духовните сили, които имат значение за нашия свят.

Развивайки това ясновиждане на корема не можем да се приближим до мистериите на вселената, които е невъзможно и да разберем тези мистерии, и да разрешим тези загадки изучавайки храносмилането на човека.

Сега разбирате колко е трудно да се ориентирате правилно в света, в който влизаме, освобождавайки нашите духовно-душевени сили. Не трябва да се отвърщате от ясновидството на корема вследствие на казаното. Но всеки трябва да осъзнае мястото, което това ясновиждане заема по отношение на едно истинско духовно ясновиждане, трябва да се избегне надценяването на това, което се получава от този път, да се знае, че то може да има само личен характер. Когато може да се постигне абстрахиране от личното съдържание и тези видения да се разглеждат така, както един атом или един физиолог разглежда това, което открива разрязвайки тъканта или правейки своите клинични опити, когато се подхожда научно, само тогава тези видения ще имат някаква стойност. При всички случаи, трябва да се пазите от това да не се отнесете с религиозни чувства към тези неща, защото тези чувства могат да бъдат отнесени само към резултатите от ясновиждането на главата. *И резултатите от ясновиждането на корема ще бъдат преценени толкова по-добре, колкото повече изисквате те да бъдат експлоатирани единствено като обективно научно наблюдение, както е в анатомията или във физиологията.*

Не бива да изпадате във възхищение пред всичко, което е открито по пътя на ясновиждането, а полагайте усилия то да бъде изучено. Трябва да държим това в умовете си.

Вече казах, че е изключително важно резултатите от ясновиждането на главата да се включат към цялата духовна култура на човечеството.

Бих искал днес да подчертая един аспект от тази важност. Ние живеем действително в една епоха, в която човечеството трябва да се приготвя да премине малко по малко над този обикновен философски идеализъм и да достигне до едно реално съзнание за висшите светове, в които ние живеем на същото основание, но което живеем във физическия свят.

Да вземем за изходна точка една опитност изживяна, благодарение на ясновиждането на главата. Тя ще бъде лесна за разбиране от тези, които поне малко са задълбочили своите разсъждения върху казаното по време на неотдавнашния цикъл от конференции в Мюнхен¹⁰, а също развито в моята книга “Прагът на духовния свят”. Там прецизно пояснявам, че нашата мисъл претърпява една модификация от момента, в който ние се освобождаваме от физическия инструмент на нашата глава. След това освобождаване, нашите мисли нямат повече този характер, който са имали в обикновения живот. В нашите всекидневни опитности, трябва да имаме впечатлението – ако не сме луди -, че сме господари на нашите мисли. Когато имаме две мисли, трябва да усещаме, че точно ние ги свързваме или разделяме.

Когато си спомняме един факт, имаме съзнание за миналото, в нашия вътрешен живот, от едно настоящо до едно минало събитие. Накратко винаги имаме чувството, че от нас самите произхожда движението на нашите мисли. Това чувство изчезва още щом освободим духовно-душевното от неговата физическа връзка в главата и когато постигнем една освободена от тялото мисъл. Бих изразил това, по един гротесктен на чин – това е все едно да си пхнем главата в един мравуняк, където всичко гъмжи. Виждаме тогава, че мислите си имат един свой собствен живот и се движат във всички посоки. Ако свържем две мисли в обикновения живот, като например “роза” и “червена”, тогава знаем, че в света на нашите мисли, ние сме господарите, ние можем да свържем двете понятия, за да получим: “розата е червена”, което значи, че можем да си представим “червена роза. Но когато сме извън тялото си, това вече не е така. Там нашите мисли се изпълват с живот, със собствения живот на мислите. Виждаме, че всяка мисъл е едно същество. Мислите се привличат и отблъскват помежду си. Светът на мислите заживява, всъщност, един собствен живот. Защо? Това, което изживяваме в нашите ежедневни обикновени мисли, са само изображения, сенки на мислите. Можете да прочетете отново за всичко това в моята книга “Теософия”. Всяка наша мисъл, още щом се отдели от физическото тяло, се превръща в един вид

¹⁰ “Мистериите на прага” GA 147

обвивка, в която веднага се вмъква елементарно същество. Мисълта излиза от нас. Ние я пушаме да излезе навън в света, като антена и веднага в нея се вмъква елементарно същество. Всъщност, нашите мисли са изпълнени с елементарни същества, които действат и работят в нас. Можем да кажем, че щом влезем с духовно-душевната част на нашата глава в духовния свят – това може да стане, само ако действително не сме във физическата си глава – , нашите мисли не приличат вече на тези, които сме имали във физическия свят. Тогава ние изживяваме опитността на някои същества. Така, както вече ви казах – все едно сме си пъхнали главата в мравуник.

Ние срещаме живота на някои същества.

Този същия феномен можем да открием и по отношение на съществата, принадлежащи от най-висшите йерархии. Ако искаме да срещнем Ангел, Архангел или един висш Дух, то трябва да отправим мислите си както току-що беше описано.

Ние изпращаме, мислите си, това същество трябва да се обвие в тях, то се вмъква и остава там. Когато възприемаме съществата от Венера или от Сатурн, всъщност сме оставили нашите мисли да излязат навън и тези същества са се вмъкнали в тях. Не бива да се опасяваме от това, че не можем да имаме повече земни, човешки мисли, а само мислите от Йерархиите. *Трябва да придобиваме навика да живеем с нашата глава във висшите Йерархии. Мисленето ни спира и тогава нашата глава става сцена на действието на висшите Йерархии.*

В началото на XIX век, във философията на Фихте, Шелинг и Хегел, мисълта е отведена до своята най-чиста яснота. Тя достига своя апогей. Тази философия е изпълнила работата, до която мисълта може да бъде отведена. Но следващата стъпка е да се остави мисълта да излезе от самата себе си и да влезе действително в движещия се и действен живот на мисълта. Ние живеем в епоха, в която човечеството е призовано да възприеме висшите йерархии. Да се оставим да бъдем приети от висшите Йерархии. Да не се опасяваме, че губим мислите си, поверявайки живота си във висшите йерархии.

Деветнадесетият век е под силното влияние на страха, на ужаса от живеенето във висшите йерархии. Хората са стигнали до това, те не са го знаели, но дълбоко в себе си са молели: "О, мой скъпи Ариман" - те не са го познавали, така че молбата е имала друго съдържание - "мой скъпи Ариман, предпази ме от това моите мисли да бъдат привлечени от живота на висшите йерархии, бих могъл един ден да имам в мислите същества от Уран, от Юпитер, от Сатурн или от Слънцето вместо земни умозрения на моята глава и това би създало една от тези вихрушки!" вие ще възразите, че никой не е мислел така през XIX век. Но ще ви дам доказателство.

Лудвиг Фоербах¹¹ е един философ от XIX век, зае се специално да се бори с идеята за безсмъртието и всякакво вярване в един свръхсетивен свят, защото е считал, че едно такова вярване може да създаде само мистични мечтатели, и е вредно за човечеството. В неговата книга “Мисли върху смъртта и безсмъртието”, ще намерим фразите, които следват. Аз ще ви моля да следите внимателно.

Активният човек, който се занимава с нещата от човешкия живот, няма време да мисли за смъртта и, следователно, не изпитва желанието за безсмъртие. Когато мисли за смъртта, той вижда в нея само едно увещаване, което заема мъдро мястото на отредения му капитал живот и да не пропилява ценното си време в неуважителни дейности, а да го посвети единствено на изпълнението, на житейската задача, която си е възложил.

“Ако човек стига само в небесата до своето осъществяване, в отвъдното на Уран, Сатурн или където и да е другаде, тогава той няма да има философия, нито знание, в най-общ вид. На мястото на тези всемирни обекти и абстрактни познания, на мястото на мислите, познанията и понятията, тези чисто духовни същества и обекти, които живеят днес в наши- те умове, жители на Сатурн, Уран и други звезди ще обитават нашите глави. Вместо с математика /.../, с логика, с метафизика, ще разположим най-точните портрети на небесните жители. Това означава, че тези висши същества /.../ ще се настанят между нас и обектите на мисълта и на познанието; те ще ни забранят поглеждането към тези обекти и ще предизвикат пълно и вечно затъмнение на слънцето в нашия разум”.

За Фоербах “слънцето” – това е неговата мисъл.

Видяхме, той има точна картина на това, което би станало, но в нея има толкова страх, че отправя молба към добрия Ариман да предпази човечеството от това изпитание. Той вярва, че тогава няма повече да има нито математика, нито логика в нашата глава, и че жителите на Сатурн и Уран ще заемат техните места.

¹¹ Лудвиг Фоербах, 1804-1842, последовател на Хегел, който по-късно изцяло се отделя от своя учител и се ориентира към материалистичната философия. Двата цитата са извлечени от немската версия на Gedanken Über Tod und Unsterblichkeit /Мисли върху смъртта и безсмъртието/ появила се за първи път през 1846 /47, съдържаща серия от текстове, част от които са поетични текстове, които бяха вече публикувани на части.

Първият цитат се намира в текста “Die Unsterblichkeitsfrage vom Standpunkt der Anthropologie”/Въпросът за безсмъртието от гледна точка на антропологията/ в главата “Субективна необходимост от вярването в безсмъртието”.

Вторият цитат се намира в текста “Todesgedanken” в главата “Физическата основа на смъртта”. Този текст беше вече се появил през 1830 г., но анонимно. Ефектът от съдържанието му бе, че авторът му, веднъж познат, не може да получи пост в никой университет в Германия от епохата /френски превод на втория цитат е извлечен от: Ludwig Feuerbach, /Людвиг Фоербах, ”Размисли, мисли върху смъртта и безсмъртието” превод от Кристиан Бернари, Издателство Серф, Париж 1991г.

“Те ще бъдат толкова по-близки или толкова по-видими за нас, колкото по-далечни са мислите, защото те не са чисто духовни или абстрактни същества като тези, те са духовно-сетивни същества, същества, които само изразяват най-важното от *имагинацията*. Тогава целият наш разум ще бъде само една мечта, видение от едно сияйно бъдеще. Ето защо, този на когото тежестта на разума не му позволява да се държи на повърхността на неограничения от имагинации океан, ще узнае, че пламъкът на живота на Ангелите и всички други духовно-сетивни или сетивно-духовни същества, изгасва в дълбините на нашия разум, като в една безвъздушна, за тях атмосфера”.

Фоербах всъщност пише, че ако тези същества проникнат в нашите мисли, нашият разум ще бъде една мечта. Той се чувства в сигурност само в областта на мислите и ако ангелските или други небесни същества проникнат в мислите му, той ще се чувства в несигурност. Такава е и молбата му към Ариман – да предпази човечеството от опознаването на духовните светове! Така, през 40-те години на XIX век се изразява Лудвиг Фоербах, противник на всякаква духовна концепция за света. Какво означава това? Означава просто, че е дошло времето, в което ние трябва да се издигнем към духовните светове. Трябва само да се вземат думите на този философ съвсем на сериозно, те ще ни отведат директно на пътя на духовния свят. Достатъчно е да не се борим с това, съюзявайки се с Ариман.

Виждате добре, че, ако мога така да се изразя небето не служи за нищо, ако Духовната наука не успее да проникне в съвременната ни цивилизация, защото тя прониква даже в главите на своите противници. Тя иска да влезе в света. *Боговете дават мъдростта на човека, Духовната наука я внася. Под водачеството на Ариман, хората са се предпазили от приемането на Духовната наука, но сега, на нас се пада да не се предпазваме повече, а да проявим кураж и да приемем Духовната наука истински изцяло и на сериозно.*

Изучаването на еволюцията на XIX век ни води да кажем, че е писано в духовния свят, че периодът на идеализма ще бъде последван от един друг духовен период. На човека се пада да отвори своето сърце и своя разум, за да приеме духовния свят. Това, което е било, в най-важен смисъл една материалистична концепция за света, такава, каквато се намира във Фоербах един характерен представител, изпълнен с разум и изключително надарен за философ, дава вид на атака, на опозиция против това, което трябва да се внесе в човечеството. Духовните сили идват отгоре и се отправят надолу. Силите на разбирането, на познанието, трябва да се изкачват нагоре и трябва те наистина да дойдат. Изразът, който Фоербах е открил за самия себе си, е характерен: ако мислите престанат да бъдат мисли, защото съществата от Уран, Венера или Сатурн /всъщност висшите йерархии/ ще създадат интерференции, това ще предизвика слънчево затъмнение в душата. Ще се получи слънчево затъмнение на разума. Хората са изпитвали голям страх от

това. Това слънчево затъмнение на разума, обаче не е предизвикано от небесните същества. Напротив, те искат да донесат светлина на човечеството. Мракът е бил породен от самите хора. Съюзвайки се с Ариман и създавайки облак от страх около себе си, те са се опитали да водят своите атаки против идването на духовния свят. Това добре показва, че затъмнението е дело на хората. Мракът обзел хората им пречи да напредват чрез свободно познание, към светлината на разума.

Хората не са избрали само тази ситуация, в която са се намерили и можем да констатираме, в цялото продължение на XIX век, че са започнали да развиват и несвързани идеи, които няма да продължат до края! Те са развили предпочитание към всичко, което човек не иска да вижда на- края на развитието. Различаването и спонтанната и без предразсъдъци мисъл, са били оценени малко по малко, и не е изненадващо, че прогресивно, навеждайки се за това, което е неясно и мъгливо, тази тенденция да не се стига до края на идеите, приема морално осъдителен характер в обществения живот. Но когато човек избере това поведение, симпатията към една активна мисъл се притъпява и това не остава без последици за общото поведение. Науката на Духа, която полага усилия, да се получи яснота във всички области, се оказва по принуда спъвана от това поведение. Духовната наука трябва да изпитва симпатия към свързаните мисли, тези, които водят до края на своето разсъждение и не се спират по средата на пътя. Тя не трябва да остава в неяснота и мрак, а да се обърне към това, което осветлява щедро нещата и да не се задоволява с излъчването на илюзорна светлина в умалено пространство.

На тази тема ще водим още много битки. Случва се да се провеждат необикновени опитности в тази област, когато кармата ни ги води в подходящ момент. А тя често го прави.

Преди няколко години, може да сте чели, в едно списание озаглавено “Хошландия /Горната Земя/ една статия атакува концепцията за света на Духовната наука и събира нелепости. Тази статия вдигна голям шум. Нейният автор е считан за велик философ, толкова повече, че списанието прави всичко, за да може целият свят да разбере, че са спечелили в лицето на г-н Лютославски, авторът на статията, един стойностен философ, който се е борил на тяхна страна против Духовната наука.

Но ето какво се случва наскоро. Господин Лютославски пише писма на издателя на списанието, Карл Мют, които толкова огорчават последния, че казва:”У нас т.е. в неговата страна – само интернираните от лудниците могат да кажат толкова безсмислени неща!” И той публикува в “Süddeutsche Monatshefte” /Месечна книга от Южна Германия/ декларациите на този философ. Ние няма да анализираме сега съдържанието, бих искал само да обърна вниманието ви върху факта, че този, който е казал това, е бил задължен да прибави: “щом публикувам това писмо на Лютославски, това предполага, че познавам малко личния му живот”. Той дава някои

любопитни биографични изяснения и публикува едно писмо от него, казвайки, че само един човек изпълнен със злоба може да направи подобни изявления /декларации/.

Всъщност, нещата стоят така, че издателят на списание “Хошланд” е използвал този човек, за да атакува светогледа за света на Духовната наука, и сега се опитва да се освободи от него. Аз мисля, обаче, че щом един човек се счита за луд за една дейност, имаме право да го считаме пак като такъв, когато се изказва и по отношение на нещо друго. Издателят на списанието щеше да поддържа едно последователно поведение, ако беше казал: “От това следва, че оставям да бъде осъдена теософията на г-н Щайнер от един луд”. Но той се пази да го направи. В действителност, човек няма никаква симпатия към поведение, при което се извличат следствията от едно нещо, щом тези следствия трябва да имат прехвърляне върху живота.

Този вид неприятни приключения ни учат от къде идват силите, които се противопоставят на Духовната наука такава, каквато ние искаме да практикуваме, а именно – в един истински научен смисъл.

Занимавах ви с този феномен, защото кармата ме срещна с него тези дни. Минавам пред една книжарница.

Придружава ме човек, който ми посочва с пръст списание от витрината, а няма даже и идея, че има нещо особено там. Влизам в книжарницата, купувам списанието и там прочитам това, което преди малко ви разказах. Камата е един добър водач, вече за събитията, за всички дни. Заглавията, които фигурират върху корицата не позволяваха да се сетя за съществуването на тази статия, която показва автора в един така не обикновен ден.

Бих могъл да посоча много други примери. Но вие разбрахте, във връзка с това, което преди малко ви изложих, че всеки носи нарастващата отговорност в този вид дейност, каквото и да е неговото мнение. Никой няма нужда да усвоява такава или такава мисъл, такава или такава съждение, подчинявайки се на авторитет. За тази статия всеки може да мисли каквото иска без да има нужда мисълта да взема особена ориентация. Това, което е необходимо, е да нарастват нашите отговорности и да разбираме по-добре, че трябва да вкарваме всичко в работа, за да намерим пътищата, по които Духовната наука може да бъде въведена в днешната цивилизация.

Много събития на интернационално ниво, състояли се наскоро, изискват спешното публикуване на това, което е пренебрегвано до сега.

Ето какво исках да ви кажа в кадъра от наши разсъждения, за да ви покажа как, през XIX век, провокираните от Ариман мисли са потиквали хората да отблъскват и отричат духовния свят, но също и как самият този духовен свят е действал в мислите на тези хора, защото са дошли времената. Да, ”дошли са времената”. Тези думи, извлечени от приказката на Гьоте отговарят точно на това, което ние изживяваме.

То трябва да се потвърди в едно близко бъдеще.

ЖИВАТА МИСЪЛ И ЯСНОВИЖДАНЕТО **ПЪРВА КОНФЕРЕНЦИЯ**

Дорнах, 17 септември 1915 г.

Да знае да се ориентира в отношенията между физическия свят, където протича нашето съществуване между раждането и смъртта и висшите светове, към които, в действителност, принадлежим, това е на сърцето на всеки човек, който си задава въпроси и размишлява върху физическия свят. Отлично знаем, че всяко човешко същество ясно усеща, че трябва да има някакво познание върху тези отношения, даже и да няма оформена идея. Защото, даже и да са неточни, тези човешки идеи за висшите светове, даже човек да се чувства обезнадежден, на различни основания, че никога няма да може да познава нещо от тези светове, изследването на една връзка с висшите светове е естествена за човека и отговаря на неговото усещане и неговата чувствителност.

Разбира се, ще бъдем обективни, като кажем, че много хора по един или друг начин отричат съществуване то на един висш свят или най-малкото, че човек може да има познание за него, и то най-вече в нашата материалистична епоха. Нещата могат да се погледнат и по друг начин и да кажем, че най-напред трябва да се научим на един вид “негативно” поведение към духовния свят, защото да се отрича съществуването на духовен свят, на свръхсетивен свят, не е в природата на човека. До това поведение може да се стигне само по заобиколните пътища на различни теории. Трябва да се оставиш да бъдеш отклонен от правия път, за да стигнеш до това сериозно отричане на духовния свят. Накратко, когато говорим за естествения, нормален човек, можем да кажем, че той е съответен на своето усещане да вдига по някакъв начин своя вътрешен поглед към духовните светове.

Ако, обаче, в действителност съществуват хора, които не искат да имат никакво познание за духовните светове, въпросът, който идва е: кой е елементът от човешката природа, който прави толкова трудна определеността му по отношение на духовния свят. Защо изглежда толкова трудно да се приеме в мисълта тази връзка? В действителност, можем да констатираме, че множество привидно противоречиви философии и концепции за света са се появявали, по време на историята. Вече съм обяснявал много пъти, че те само изглеждат противоречиви, защото ако беше лесно за човека да определи своето отношение към свръхсетивния свят, страниците на историята на мисълта, нямаше да бъдат изпълнени от привидно противоречиви концепции за света. Ето защо можем да се попитаме от къде идват тези трудности и какво става в човешката душа, кое прави толкова трудна връзката му с духовния свят.

Когато, обаче, проверяваме направените опити, най-напред при едно виждане, различно от това на Духовната наука, да речем във философията,

или в официалната наука, когато си задаваме въпроса кои са целите и основанията, кои са физическите сили, откриваме, че хората виждат способността на душата, активността на душата, които употребени по правилен начин, биха могли да поведат към установяването, определянето на нещо по отношение на връзките между човека и свръхсетивните светове, преди всичко в мисленето. От това следва, че е необходимост да се зачита мисълта, работата на мисълта и да си задаваме въпроса колко такава работа извършваме, когато разсъждаваме върху връзката между човека, който живее във физическия свят и духовните светове. Какво има в тази връзка между мисленето и духовните светове?

Иначе казано, въпросът е следният: Каква е стойността на мисленето, при което се постига едно задоволително познание за човека? Бих искал да започна с отговарянето на тези въпроси, вместо подготвяне и след това бих се занимавал и с други въпроси. Предпочитам да се подготвим за един благороден дебат, като си даваме въпроси върху стойността на мисълта за познанието.

Ще разбера какво е мисълта, процедирайки по следния начин. По време на предшестващите конференции¹² вече отбелязахме, че трябва да изучим някои особености на мисълта или по-точно – на мислите. Обърнах вашето внимание върху факта, че много хора считат, че научната мисъл трябва задължително да възпроизвежда точна реплика върху външен феномен, една ментална фотография на външната реалност и когато не е така, за тях е грешка в научната мисъл. Защото, тези хора казват, че ако мисълта може ефективно да влезе във връзка с реалността, не трябва в никакъв случай да се прибавя каквото и да е, произлизащо от собствената

¹² Месечно за всички области на знанието, литературата и изкуството създадено през 1903 г., издадено от Карл Мют, 1867-1944, католически писател, чийто основен труд “Възраждане на поезията, благодарение на религиозната опитност се появява през 1903 г. В книгата от март на 12та година /1912/ се намира една статия именувана “Един полски мисия, гадател на “западната цивилизация”. Там между другото се казва: “Възможно е странните идеи да изглеждат още приятни и изпълнени с витална топлина в мечтите на един поет. Обаче, ако един чифт фанатик на мисълта, ги вкара насила в една псевдо-научна систематика, те не могат повече да имат нищо друго, освен един засушаващ, отвращаващ ефект.

Ръководещият конференциите Винсенти Лютославски от Краков, сега в Женева – читателите на Hochland ще си спомнят уверената критика на така наречената “Окултна наука” на Щайнер – за нещастие бе все повече и повече под гнета на заблудата, която даже той имаше през епохата на отхвърляне на този забележителен теософ:”Това, което се прави в името на една наука трябва почтено да посочва изворите, от които произлизат неговите така наречени истини и не трябва да се отнася до личния авторитет или до посвещението”. И ето че в неговата книга “Воля и свобода” /1912/, правейки един меланж от най-странното от месианския мистицизъм и от модерната психология, самият Лютославски се отнася до истините и вижданията, които “до сега са били предвидени само от няколко избрани личности”, и на тази основа той схваща описанията за бъдещето и образователните програми, където, да не казваме повече, той просто взема своите мечти за реалности”.

активност, защото от момента в който мисълта прибави нещо към реалността, вече не става въпрос за репродукция или за фотография, а за продукт на въображението. За да нямаме работа с този вид образи на фантазията, трябва според тези хора, да бъдем много внимателни да не прибавяме в мислите си нищо друго, освен съответстващо копие на външната реалност.

И отивайки малко по-далеч във вашите размишления ще кажете: в действителност, за това, което носи чертите на физическия свят, външния свят, за това, което наричаме физически план, това поведение, изглежда, подхожда. Ако не искаме да заместим фантазийните образи за образи от реалността, добре е да не прибавяме нищо, което произлиза от нашето въображение.

Това потвърждение изглежда отговаря на едно точно чувство. Вярно е, за физическия свят, че трябва да се въздържа да допълваме, що се отнася до мисълта, това, което узнаваме и което възприемаме от външността.

По отношение на идеята, която току-що бе изречена, бих искал да обърна вашето внимание върху двама философи: Аристотел и Лайбниц.

Аристотел, който резюмира по някакъв начин концепцията на гръцкия народ, не беше по никакъв начин по светен в Мистериите на духовния свят но той е живял в самото начало на периода, който последва така на речената “епоха на посвещението”. Докато предишните философи са били още засегнати от посвещението, даже да са изразявали с философски термини това, което са знаели чрез посвещението като Платон, например, който е бил един вид посветен в най-висока степен, но който се е изразявал с философска мисъл - трябва да се каже, че при Аристотел не е имало никакво посвещение, но при него се възприемат още всички видове влияния. Аристотел, всъщност, е един философ, който е само философ, без ни най-малък посвещенски импулс, но който дава в своята философия, по начин, който отговаря на усета, това, което посветените преди него са съобщавали по духовен начин. Такъв е бил Аристотел.

Трябва да спрем за малко на следната ситуация /Р.Щайнер пише на дъската/: *“Няма нещо, което се намира в интелигентността, а не се намира в сетивата”*¹³

Да задържим този израз: “Няма нещо в интелигентността” – можем да добавим “човешката” – “което не се намира в сетивата”.

Не трябва по никакъв начин да интерпретираме този израз по материалистичен начин, защото Аристотел е твърде далеч от всякакви концепции за света, особено от материалистичните. Тази ситуация при Аристотел трябва да бъде разбрана нейния епистемологичен /epistemologigu/ смисъл, а не по отношение на теория за концепция за света. Това означава,

¹³ Виж “Случайността, необходимостта и Провидението Имагинативното познание и събитията след смъртта”. GA 163

че Аристотел отказва да вярва, че някой може да получи познания за един свят, какъвто и да е той, извлечайки ги отвътре от себе си, но потвърждава, че познания може да има само този, който отправя своите сетива към външния свят, получавайки сетивни впечатления, които чрез усета биват превръщани във възгледи; при все това, той не отрича, че човек може да улови духовното със сетивни впечатления. За него, природата е импрегнирана от разум;”не можеш да стигнеш до разума само, ако не отправяш поглед към природата” – мисли той.

Тук ние напирахме разликата между Аристотел и философите – материалисти. Материалистът заключава: във вътрешността има само материални елементи и той се задоволява да оформя възгледи от материалното. Що се отнася до Аристотел, той мисли, че цялата природа е проникната от разум, и че човешката душа трябва да тръгне от това, на което я учат сетивата и впечатленията, които ще трансформира в концепции, за да достигне разума. Ако Аристотел, беше още засегнат, самият той, от посвещенски импулс, не би казал това, защото тогава щеше да знае, че когато човек се освобождава от сетивното наблюдение, както го описахме, той ще стигне до познанието за духовния свят, изхождайки от самия себе си. Всъщност, той не е искал да отрича духовния свят, а да покаже какъв път трябва да поеме човешкото познание.

Тази фраза изиграва голяма роля в Средновековието, после се интерпретира по материалистичен начин в епохата на материализма. Достатъчно е да се промени малко фразата на Аристотел:”За интелекта, няма нищо в света, което не се намира в сетивата”, за да се получи материалистично потвърждение. Трябва само да се вземе това, което за Аристотел е пътят на човешкото познание, за да се направи от него принцип за една концепция за света и ние имаме материализма.

Лейбниц е написал подобен израз, който също ще погледнем от по-близо. Седемнадесетият век, този Лайбниц не е много далеч от нас. Ето ситуацията, в която ще надникнем: “няма нещо в интелигентността – прибавя отново “човешката” – което не е в сетивата, освен самата интелигентност, освен самият интелект”.

Това означава, че интелектът, който работи в човека, не се намира в сетивата. Тези две фрази са вид примери, които познават, че човек може да бъде напълно съгласен с формулирането на една фраза и все пак тя да бъде непълна.

Няма да се впускам нашироко върху факта, че фразата на Лайбниц също остава непълна, философски погледната. Да запомним просто, че според Лейбниц, самият интелект вече не е основателен в сетивата, по един или друг начин, но човекът има нужда да прибавя работата на интелекта към това, което сетивата му донасят. По този повод може да се каже:самият интелект като такъв е една вътрешна активност, която още не е преминала в сетивата.

Ако сте следили предишните информации, то вие знаете, че вътрешната работа е вече освободена от сетивата и мястото и е в етерното тяло на човека, в нашия говор, ние ще кажем, че нищо не се намира в работещата в етерното тяло интелигентност, което да не е в сетивата, освен самата тази интелигентност; това, което действа там отвътре, в действителност не идва от сетивата!

Едно истинско познание за самите нас ще ни научи, че мисълта, като такава е в действителност тази работа, която се извършва в етерното тяло и която философите наричат *интелект*. Мисълта е работа, т.е. активно-стта на “работя”.

За нашето разбиране, основано на Духовната наука, Лайбниц се доближава повече до истината, отколкото Аристотел, даже и да няма абсолютна разумност, можем да кажем, че тази мисъл, или по-скоро, тази активност на мисълта, която се извършва в човека, в етерното му тяло, не се намира във външната реалност на физическия свят. Защото физическият свят е ограничен от това, което ни оставя да възприемем чрез сетивата. Всъщност ние, намирайки се на физическия свят като човешки същества, внасяме в този свят интелекта, който не е част от него.

Ето тук откриваме в какво се състои трудността, с която се сблъскват философите, които се опитват да разрешат загадките за света чрез интелекта.

Тези хора размишляват добре за това, трябва да си кажат:”забелязвам, че интелектът не принадлежи на света на сетивата, но тогава, аз се намирам в чудновата ситуация. Аз не познавам друг духовен свят, освен интелекта; той изгражда един духовен свят зад сетивния свят. Какво ми носи интелекта? Той не получава нищо, никакво съдържание, ако не се уведомява чрез сетивата, на физическия свят. Той се държи там съвсем сам. Тогава философът се оказва изправен пред удивителна ситуация. Той трябва да си каже:”една активност се извършва в мен, активността на интелекта. Чрез тази активност на интелекта, аз искам да разбера мистериите на сетивния свят. Аз може да имам идея за това, какво става във вътрешността, в света на сетивата, но до тези идеи съм стигнал чрез нещо, което не принадлежи самото то на сетивния свят. Какво имат, всъщност, да вършат тези мисли със света на сетивата? Знаейки, че интелектът е от духовно естество, при това, трябва да съм обезнадежден, че някога ще стигна, с този духовен елемент, до нещо, което е реалност.

Ще се опитам да изясня този проблем чрез едно сравнение. По време на предишните конференции, вече разгледахме тази същата проблематика, но по друг начин¹⁴.

Бяхме отведени да се запознаем с това как чрез активността на нашата мисъл, ние формираме образи – отражения на реалността, тези отражения

¹⁴ По време на конференциите от 30 август и 4 септември 1915 г. в Zufall, Notwendigkeit und Vorsehung /виж бележка 13/

идват, в действителност прибавят се към реалността, но не носят реалност чрез самите себе си.

Става въпрос за една и съща истина, изразена по различен начин на езика на философията. Ние трябваше да кажем: интелектът произвежда отразени образи. Тези образи, като репродукции на реалността не я засягат, защото реалността, която е отразена, няма нужда от тези отражения. Това може да ни накара да се съмняваме във всяка реалност, във всяка реална стойност на мисълта и на интелигентността и да зададем следния въпрос: Има ли реално значение мисълта? Не прибавя ли тя, вече чрез това, което е нещо към външната реалност? Носи ли една мисъл реална стойност в себе си, щом тя няма нищо друго от връзката си с реалността, освен нейното отражение?

Ще се опитаме да засегнем както трябва реалността на мисълта. Казано по друг начин, ще отговорим на въпроса: дали мисълта е просто нещо, което е в нашето въображение, без реална стойност? Можем да зададем въпроса също и по друг начин: Кога мисълта носи реалност? Както казах, ще се опитам да бъда по-разбираем, като си послужа със сравнение. Виждате този часовник върху масата; аз го вземам, сега го държа в ръката си. Всичко, което принадлежи на часовника, сега е на външната част на мускулите и нервите на моята ръка. Ръката ми и часовникът са две добре различени неща. Но, да допуснем, че е нощ, че аз никога не съм виждал този часовник, че мога да го забележа само чрез напипване, тогава, ще усетя нещо, като си протегна ръката и го докосна. Отправете вниманието си към часовника и ще си кажете: мога да науча нещо от реалността на часовника, като го взема, фактически в ръка, като го докосна. Но да допуснем, че имам не две, а само една ръка, тогава не бих могъл да докосна с другата си ръка, ръката, която държи часовника, както го правя сега.

Така значи ще мога да държа часовника в едната ръка, но няма да мога да докосна тази ръка с другата, още повече с носа, но няма да си представяме тази евентуалност, нали? При това, ръката е толкова реална, колко то и часовника. Как да се уверя в реалността на часовника? Като го взема в ръка, като го докосна. Как да се уверя в реалността на ръката? Не бих могъл да се уверя, докосвайки я, в случай, че нямам друга ръка, но една вътрешна сигурност ми казва, че имам ръка, че това, което е част от мен и което хваща часовника е също толкова реално, колкото часовника, чиято реалност мога да докажа, опипвайки го. Улавяте ли разликата между реалността на ръката и реалността на часовника? Опитам, който направих по отношение на едната и на другата реалност е различен.

Това сравнение може да отнесе и към човешката мисъл, към интелекта.

Никога не можете да разберете веднага чрез интелекта това, което обхваща той самият, също както ви е не възможно да пипнете ръката си с тази същата ръка. Интелектът възприема другите обекти, но не може да възприеме сам себе си, при все това, той е интимно убеден в своята

собствена реалност. Една вътрешна сигурност убеждава интелекта в реалността му. Но този интелект, тази работа на интелекта трябва да се зачете като активност на човека, трябва да се разбере, че духовно, интелектът може да се сравни с ръка, която се протяга, за да обхване даден обект. Това е образно казано, но е твърде реално. Така както съм способен да се убедя в реалността на часовника, преценявайки теглото му, констатирайки, че повърхността му е гладка, чрез устройството на ръката ми и така да изпитам реалността на часовника, по същия начин мога, благодарение на реалността на интелекта, да познавам свойствата на обектите, които се изплъзват от възприятието на моите сетива. Ето че, интелектът, всъщност, е орган на схващане, в духовен смисъл, който трябва да възприемем вътре в нас самите, а не във външния свят.

И ето, вие виждате, точно тук се крие трудността за философите. Те вярват, че щом имат идеи, относно света, те трябва да идват от външността, после установяват, че тези идеи изобщо не идват от външността, а интелектът им е този, който произвежда тези мисли. Така те се оказват задължени да считат мислите за продукти на въображението, защото вярват, че интелектът е отделен от външната реалност. Но на интелекта трябва да припишем субективна реалност, една реалност, която е изживяна от вътрешността. Тогава, определяме границата на областта, в която е възприет интелекта.

Изучавайки истинската природа на интелекта установяваме, че всичко, което той произвежда, може да бъде само репродукция на външната реалност, но тази репродукция е създадена от работата на реалния интелект. Тук става въпрос за човешка активност.

Тази работа е реалност в степента, в която човек си е осигурил познание за реалността на интелекта чрез самия интелект. Можем да кажем, че интелектуалната активност на човека се извършва в човека, но се извършва по такъв начин, че имаме право да кажем, че това, което интелектът изработва е без значение за света, в който той действа. Ръката няма никакво значение за часовника, той не е засегнат от факта, че ръката го държи. Фактът, че човекът, благодарение на интелекта, си оформя образи за обектите, е нещо, което съществува само за човека и в човека. По отношение на нещата от физическия свят, всичко, което произвежда е не реално само репродукция, мъртво, лишено от живот. Можем да кажем, че образите от физическия свят, изработени от интелекта са образи без живот, мъртви образи./Р.Щайнер пише на дъската/: *Интелектуална активност – мъртви образи.*

Образите, които човек си оформя за физическия свят, са всъщност мъртви образи. Ако мислите, че интелектът може да бъде нещо друго, освен репродукция на физическия свят, значи отричате истинската природа на това му съдържание.

Но още щом човек стигне до изживяване във времето опитностите на своето съществуване, всичко става различно.

Когато се намираме с лице към нещата от външния свят и ги произвеждаме отново чрез интелекта си, получаваме понятия без живот, но ако пренесем тези понятия в душата си, ние ще можем по-късно, когато събитието, за което сме си оформили образ, се е случило преди много време, да накараме това събитие да се повдигне в нас, припомняйки си го. За момента можем да кажем: аз не зная нищо за тази опитност, но когато си спомням, тя се повдига. Преди да си я припомним, аз не я осъзнавах, но тя винаги е присъствувала, някъде, на дъното на моята душа, аз трябва само да я накарам да се появи отново от моята несъзнателност /неосъзнатост/.

Образът на едно минало събитие, което съм изживял, е всъщност, заровено долу в моята неосъзнатост. Аз трябва само да я накарам да се издигне. Но там долу, нейната значимост не е само в това. Да направим просто разграничение между представата, която си изграждаме от едно събитие, което ни е възраждало, което ни е екзалтирало от едно събитие, което ни е доставило удоволствие. Ние можем да подтиснем тези две представи в нашата несъзнателност. Малко хора размишляват за разликата между това какво донася една представа, която предизвиква радост и друга, която поражда мъка и болка. Разликата е огромна. Тази разлика се появява най-вече, когато се опитваме да разберем степента на реалност на тези представи, които са вече практически изчезнали от нашата обикновена памет.

Ние ще разгледаме всъщност, една представа, която е дала радост на някого, без той да е имал, при това, случай да мисли отново за нея по-късно, или тогава една представа, която му е причинила мъка, без той да си я припомня. Тези представи не се издигат в неговото съзнание, но те играят роля в неговата неосъзнатост. Ако само искаха хората да се опитат да разберат, изхождайки от Духовната наука, какво означават тези на трупани в душата, представи, даже и да са тотално забравени. Ние винаги сме резултат от нашето изживяно. Нашето лице, именно в най-силните си изражения, е вярно отражение на това, което сме изживели по време на настоящата инкарнация. Човек може да прочете върху лицето на възрастните изживяната мъка по време на тяхното детство. Това, което става в несъзнателното, участва в житейските процеси на човешкото същество.

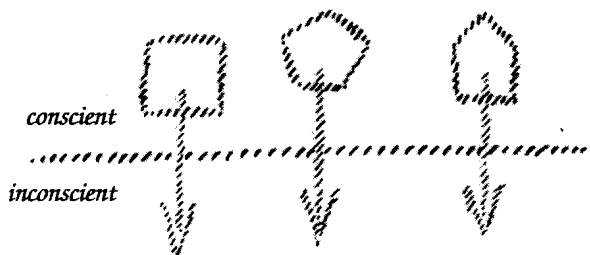
Забравените и тъжни представи от миналото, които са били отхвърлени и подтиснати в нашата несъзнателност ни измъчват, разяждат и блокират нашите жизнени сили. Радостните и екзалтирани преживявания, които сме имали, ни оживотворяват. Изучавайки съдбата на живота на нашите представи в несъзнателното, откриваме колко са зависими моментното настроение и състоянието на разумност на един човек от това, което спи на дъното на неговата несъзнателност.

Сравнете сега представите от спомените, тези, които вече са влезли във физическия несъзнателен живот, с тези, които ни се представят в разума. Тогава ще си кажете: представите, за които в момента имаме съзна ние, са мъртви. Мъртвите представи не участват в нашия жизнен процес. Само когато се потопят в несъзнателното, те започват да се вплитат в този процес и да ни оживяват или да ни парализират. Оттегляйки се все по на дълбоко в душата, представите започват да оживяват. В конференциите, които направих, на които говорих за тайните дълбини на физическия живот, винаги обръщах вниманието върху този факт¹⁵. Следователно представите, които в своята изходна точка са мъртви представи, се оживяват, щом веднъж са имплантирани /въведени/ в живота на душата ни, и колкото по-неосъзнати толкова по-живи са те за нас.

Следвайки този процес с познанието на Духовната наука, се случва нещо твърде интересно, което, всъщност, мога да представя само по този начин./Р.Щайнер рисува/:

Да допуснем, че границата между съзнателно и несъзнателно е материализирана от хоризонтална линия. Съзнателното е над линията, а несъзнателното е под нея.

В нашето съзнание ние сме си създали количество представи. Аз ги схематизирах чрез фигури. Тези представи, които сме си създали, слизат в несъзнателното.

conscient – съзнателно

inconscient – несъзнателно

Виждате, ако следим с познанията на Духовната наука представите, които слизат в несъзнателното, ще открием, че те се променят. Изследвайки външността ще констатираме, че имат в действителност динамизиращ или парализиращ ефект върху живота; погледнати от вътрешността, познанието на Духовната наука ни показва, че плъзгайки се под повърхността, те се превръщат в *имагинации*. Всичко, което преминава в несъзнателното се превръща в Имагинация, става образ. Може да имате във вашето дневно обикновено съзнание най-абстрактни представи, но още щом преминат под прага на съзнателното, всичко се превръща в Имагинации.

¹⁵ Например конференциите от 26 ноември 1914 г. и 15 януари 1915 г. в *Aus schicksaltragender Zeit /Една епоха носителка на съдбата/, GA 64*

Във всеки човек съществува преди да достигне до Имагинативното познание, една последователност от процеси които, в своята последователност от процеси, които, в своята несъзнателност – от факта, и мъртвите представи на земното, обикновено, материално съзнание, слизат в несъзнателното – които клонят продължително към трансформиране на своите съзнателни представи в образи, в Имагинации.

Ако искаме да дефинираме и да познаваме живота на представите в нашето *несъзнание*, можем да кажем, че всичко това е създадено от несъзнателни Имагинации и когато се изкачваме отново от представите на несъзнателното към *съзнателното*, го правим чрез една *несъзнателна активност*. Ние трябва да ги отведем в нашата съзнателност, но да ги съблечем от тяхната образна обвивка и да ги трансформираме отново в абстрактни представи. Когато човек се опитва да си припомни някакъв факт, трябва да положим усилие и това усилие служи точно да съблече образа, скрит в нашето несъзнателно от качеството му на образ, за да го отведе на нивото на съзнателната представа.

Ако скрием отново представите в несъзнателното, те ще станат по-духовни. От това, трябва да заключим, че щом получаваме в несъзнателното това, което интелектът ни предлага, тогава този свят на представи, който е в нас и който ние сме отпратили надолу в несъзнателното, трябва да го характеризираме като висш, духовен свят. Следователно, светът на потенциалните реминисценции /смътни спомени/ е съставен от Имагинации, несъзнателни Имагинации. Забележете какво говорим за света на потенциалните реминисценции, защото всички представи, които са слезли в нашето несъзнателно, няма да бъдат спомени, но всички те ще присъстват в нашия психичен несъзнателен живот.

“Свят на потенциални реминисценции – Имагинации”

Нормалното човешко съзнание има понякога способността да накара да се издигнат към него образите, които иначе никога не биха преминали от потенциално състояние на реминисценция към това на реален спомен. Ще можем, може би, по-късно да разгледаме и други случаи. Вземете опитностите, които натрупват понякога хората, на път да се удавят. Ако можете да сравните с това опитностите, изживени от тези, които са преминали прага на смъртта, ще откриете, че даже тук или в обикновения физически живот, усилието да накараме някои представи да се издигнат не е достатъчно, тогава те се издигат по някакъв начин съвсем са ми, в тези *екстремни ситуации*. Някои епизоди се изкачват частично в света на обикновения сън. Сънят, такъв, какъвто ми се появява, е също една изключително сложна реалност, защото това, което изживяваме тук, се намира често зад външността. Но представите, с които го обвиваме, произлизат от нашите спомени. Следователно, сънят, опитностите на този, който се бори със смъртта, като например, тези, които са изживени веднага след преминаването прага на смъртта, ни показват този свят на

Имагинацията, един свят по-духовен от този на обикновената човешка интелигентност на физическия свят.

Ако вземете това, което преди малко написах, т.е., че миналите представи в областта на потенциалните реминисценции имат стимулиращ, или, обратно, запиращ ефект върху човешкия живот. Докато представите на обикновения интелект са мъртви, тези тук са оживени, макар и слабо. Още повече, обикновената опитност може да ни покаже, че това, което става с тези представи, които са слезли в подсъзнателната област може да бъде изява на един още по-силен живот.

Вече имах случай да подчертая текущата ситуация при която един човек трябва да научи текст наизуст, за да го рецитира. Той го научава, после оставя да мине нощта. Сънят от тази нощ ще му помогне да подсили паметта си. Този пример е само едно малко загатване за това, което Духовната наука ясно доказва, че нашият свят от представи става все повече и повече оживен, когато, веднъж формиран, е оттеглен в несъзнателно то, докато, когато остане в съзнанието ни, е един мъртъв свят.

Обаче представите, които се издигат, не са, главно тези, които имат най-голямо участие в динамизацията или в задържането на живота, а тези, които се свързват най-тясно с нас. Докато представите, на които често гледаме само като придружаващи живота ни, без да им отделяме голямо внимание, се съюзават твърде силно към динамизиращите и задържащите сили на живота.

Да предположим, че един човек изучава Духовната наука. Отначало той асимилира с физическия си интелект.

Това е задължително неговата изходна точка. Трябва да изходим от това, което физическият интелект възприема чрез сетивата. Иначе не бих могъл да говоря за духовен свят, като се знае, че говорът е пригоден за физическия свят. Все пак, начинът да се приеме светът на представите се променя според нашето поведе ние в живота.

Да си представим човек, който приема истините на Духовната наука със сериозност и благородна важност, по такъв начин, че той усеща в себе си сериозна задълбоченост. Един друг човек приема идеите на Духовната наука по такъв начин, че тя остава за него една теория, която не го засяга истински. Единият я приема в една повърхностна атмосфера.

Възможно е да не осъзнаваме достатъчно начина, по който я приемаме, това зависи от нашето поведение, с което преминаваме през живота, без да размишляваме винаги за това! Този, който проявява тенденция или който има вече изграден навик да гледа сериозно на това, както трябва да бъде, който не е повърхностен и циничен, не си задава въпроса как да застане с лице към това, той се държи естествено сериозно. Така този, който е повърхностен ще поддържа своето повърхностно поведение, той не може да се държи по друг начин. Видяхме, че нашият представен живот е придружен от нещо, което ни се изплъзва, което се движи в страни от съзнанието. При

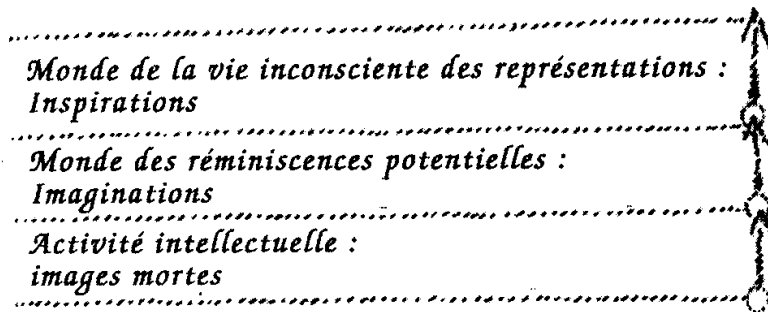
това, то слиза далеч по-дълбоко в несъзнателното, от това, което мислим в пълно съзнание. Следователно, начинът, по който образуваме нашите представи слиза по-надалеч в несъзнателното от това, което съзнателно мислим. И когато човек спи и неговият Аз и астралното му тяло са напуснали физическото и етерното му тяло, този начин на създаване на представи играе огромна роля. Когато представите се приемат с необходимата сериозност, тогава те действат в астралното тяло и Аза, както силата на Слънцето, която оживотворява растенията. Става въпрос за истински живителни сили. И тогава човек пази в представите този живителен елемент, който се пренася отвъд настоящата инкарнация, създавайки условията за следващата. Активността на душата ви доказва, че това, което се намира в несъзнателното е по-духовно от това, което идва до нас по време на сънищата.

Там имаме един свят на несъзнателен живот на представи, който е свързан даже с най-същественото от човешкото същество. Това поведение с лице срещу живота прониква нашите жизнени духовни сили и това е равностойно на несъзнателна инспирация.

“Свят на несъзнателния живот на представите – Инспирация”

Утре ще ви покажа как, в обикновения живот, тези несъзнателни инспирации действат вече несъзнателно в инкарнацията, в която са създадени. После ще ви покажа, че за човека съществува един още по-извисен свят. Но от това, което днес бе казано, ще разберете, че животът на човешката душа е оживен от едно вътрешно движение, по такъв начин, че това, което е изживяно чрез физическата интелигентност на физически план е изживяно повече в дълбините и после се издига по-духовните области от тези, които познаваме върху физическия план, за да се изкачи след това в още по-извисени духовни области. /Р.Щайнер чертае стрелките/. Следователно, животът на представите е едно движение, той следва едно вътрешно възходящо движение. Спомнете си това, което ви скицирах вчера¹⁶: някои процеси в човека следват едно низходящо движение. Като заключение можем да кажем, че в човека има едно низходящо и едно възходящо течение, като те двете действат заедно. Утре ще видим как действат те заедно. /Схема на дъската/.

¹⁶ Конференция от 16 септември 1915 г. в “Проблеми на съвременния живот в недра на Антропософското общество” GA 253

1. Monde de la.... Свят на несъзнателния живот на представите -
Инспирация
2. Monde des.....Свят на потенциалните реминисценции: Имагинации
3. Activite.....Интелектуална активност: мъртви образи

ВТОРА КОНФЕРЕНЦИЯ

Дорнах, 18 септември 1915 г.

Вчера ви говорих за едно възходящо движение, присъщо на човешката природа.

Изучавайки това възходящо движение, ще открием отново всичко, онова за което вече имаме познание, а именно, на вътрешно ниво, познанието, което се прилага само към феномените от физическия свят, физическото познание, наречено “обективно познание” в “Как се постигат познания за висшите светове”.

Днес аз ще го нарека “*физическо познание*”. После, на следващото ниво откриваме това, което е наречено *имагинативно познание*, но ние го изучавахме като имагинативно *несъзнателно* познание: имагинативното съзнателно познание може да съществува само при този, който прави усилие да преодолее всички препятствия, за да го постигне по посочения в “Как се постигат познания за висшите светове”¹⁷ начин /думите “*физическо познание*”, “*имагинативно несъзнателно познание*”, “*имагинативно съзнателно познание*”, са написани на дъската, виж схемата от стр.32/.

Като факт, съдържанието на имагинативното познание – т.е. Имагинации, съществува във всяко човешко същество. В тази връзка, развитието на човешката душа не е нищо друго, освен едно разширение на съзнанието до една област, която винаги се намира в тази човешка душа. При това имагинативното познание не щата стоят по същия начин, както, например, обектите, които се намират в една тъмна стая. Защото в дълбините на душата, всички Имагинации, които един човек може да има съществуват така, както обектите в една потъмняла в мрак стая. Когато светлината освети стаята, обектите не са повече, не са по-различни, те са

¹⁷ “Как се постигат познания за висшите светове” 1904-05 GA 10

просто осветени. По същия начин съдържанието на душата е идентично преди и след събуждането на съзнанието за имагинативно познание. Единствената разлика е, че светлината на съзнанието осветява дълбините на душата. Следователно, правейки усилия да достигнем степента на имагинативно познание, ние не правим нищо друго, освен събиране на Имагинации, които се намират от отдавна в нашата душа.

Да погледнем ретроспективно на това, което вчера бе обяснено. Представите за обектите, които ни заобикалят, се потапят после в областта на потенциалните реминисценции, което значи, в несъзнателното, и е възможно в определено време, да не искаме да знаем, че те не са изгубени и че можем да ги накараме да се издигнат от дъното на душата ни. Следователно, трябва да кажем, че в несъзнателното отнасяме това, което има ме в обикновеното физическо съзнание. Светът на представите, който създаваме, изхождайки от физическото познание при контакта с външния свят е непрекъснато приеман чрез свръхсетивното, той се вмъква постоянно в свръхсетивното. Всеки миг, ние получаваме чрез нашите физически възприятия, представи от външния свят и тези представи биват отнесени в нашата природна свръхсетивност.

Няма да ви е трудно да схванете това, след всичко представено по време на тези последни години, защото тук става въпрос за възможно най-повърхностния процес, който е непрекъснато в действие, т.е. пасажът от обикновени представи от представите, за които можем да си спомним.

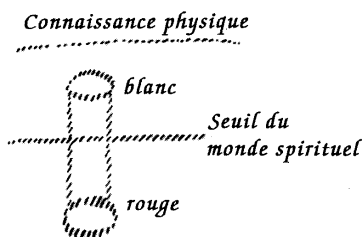
Лесно се разбира, че възприемане на външния свят е процес, проявяващ се на физическия свят: това отговаря понякога изцяло на твърденията на изследванията на Духовната наука. Ние сме във физическия свят, даже когато създаваме представи за външния свят. Обратно, в същия момент, в който оставяме представите да слязат в несъзнателното, вече се намираме на входа на свръхсетивния свят.

Това е един много важен момент, който трябва да сме наясно, ако искаме да постигнем разбиране за окултния свят чрез едно сериозно усилие на душата, а не чрез многословията на окултистите. Защото в това, което преди малко ви казах, се крие едно съществено твърдение. Като човешки същества ние се намираме с лице към нещата от външния свят, съставяме си представи за тях, това се извършва във физическия свят.

В момента, в който представата слиза в несъзнателното и се запазва там докато бъде издигната чрез едно припомняне – това е един автентичен свръхсетивен процес. Ако човек е способен да проследи този процес, който присъства във факта, че мисъл, която е горе, в съзнанието, слиза в несъзнателното и се задържа там като образ – с други думи, ако човек е способен да следва една представа в несъзнателното, тогава той започва да прониква в областта на свръхсетивното. Ако извършвате нормалния процес на припомняне, трябва най-напред да накарате представата да се изкачи в съзнанието, за да бъде възприета. Докато тя е в несъзнателното, не можете

по никакъв начин да я възприемете. Трябва да знаете да различавате едно нормално спомняне от следване на една представа до несъзнателното. Това, което става, когато си спомняме, е сравнимо с плувец, потопен във водата, когато можете да следвате с поглед до момента в който той нацяло потъне. Тогава той е на дъното вие не можете повече да го виждате. Когато започне да изплува, ще можете от ново да го виждате. /Р.Щайнер рисува на дъската/. Същото е и с човешките представи. Можете да разполагате с тях, дотолкова, доколкото те се намират на физическо ниво. Още щом слязат в несъзнателното, вие ги забравяте. Щом си ги припомните, тогава те започват отново за се издигат, както плувца но процесът за който искам да говоря тук, и който се приближава до имагинативното познание, може да бъде сравнен с вас самите, потопени до плувца, следвайки и наблюдавайки го под водата, без да го губите от поглед.

Това, което следва по-нататък, не е нищо по-различно от следното: линията, която току-що начертах, която представлява нивото, под което представата потъва в несъзнателното, в областта на потенциалните реминисценции, не е нищо друго, освен прагът на духовния свят. Тази извод се налага по необходимост. Става въпрос за първия праг на духовния свят! Представете си, че човек е близо до *прага на духовния свят*/ тези думи се прибавят към схемата/.

blanc – бяло rouge – червено Seuil du..... - Праг на духовния свят

А сега, вземете един процес, чрез който можете да опитате да слезете, да потънете. Следователно, вие правите усилие да следвате представите до навлизането им в несъзнателното. Това може да стане само след като се е създала една представа за външния свят да се опитате да провокирате артистично процеса на припомняне, независимо от външния свят. Извършването му е възможно само като се следва най-обикновеното правило, посочено в “Как се постигат познания за висшите светове?”, а именно: като се припомнят събитията от деня, като се започва с най-скоро случилото се.

Практикувайки това упражнение, ще се тренирате да следвате пътя на представите, които се потапят в не съзнателното, после се изкачват отново към съзнанието. Следователно целият процес на спомняне цели да проследи представите, минали под прага на съзнанието.

В “Как се постигат познания за висшите светове?” е казано нещо повече, че е добре да се проследяват представите в посока обратна на тази, която те са поели при създаването си, т.е. да се започне от края. Следователно, преглеждате събитията от изтеклия ден изкачвайки се във времето, като започвате с вечерта и завършвате с утринта. Това изисква усилие различно от усилието, необходимо за осъществяването на един обикновен спомен.

Това усилие ни отвежда точно до обхващането на представата, която сме оформили за събитието, под прага на съзнанието. Налагайки си това усилие, вие започвате да усещате, да изпитвате вътрешно това, което трябва да правите, за да проследите представите под прага на съзнанието. Става въпрос за това да се правят опити, да се умножава опитността с опитване. Трябва да се прави истинска ретроспекция, като се изпълнява много сериозно, и внимавате да не изоставите тази сериозност след известно време. Щом сте успели веднъж за дълъг период да практикувате процеса на ретроспекция – или, най-общо процеса, при който карате изживяваните опитности да се издигнат от паметта, да накарате да живее във вас един свят на представи и това, в посока обратна на обикновеното припомняне, което означава, че сте направили по-голямо усилие от това, което правите или протичането в нормална посока, тогава забелязвате, че вече не сте на това ниво, на което сте обхващали представата обикновено.

На физическо ниво, активността на спомена се представя по такъв начин, че щом успеете да накарате една представа, която искате или която трябва да си спомните, да се издигне, тя се представя /явява/ в адекватност с контекста на живота в момента, в който е била създадена. Ако свикнете малко по малко, опитвайки, да проследявате представите под прага на съзнанието, ще откриете, че тук те са различни от тези, които са в живота.

Много хора допускат грешката, като мислят, че в духовния свят, откриват копие на това, което е във физическия свят. Трябва да предполагате, че в тези дълбини представите ще имат различен вид. В действителност под прага на съзнанието те са се освободили от всичко, което ги характеризира на физическо ниво. Там те се превръщат изцяло в образи и животът е доловим в тях. Ние усещаме живота в тях! Това е съществено то.

Можете да бъдете сигурни, че сте проследили една представа под прага на съзнанието само ако имате чувството, че тя започва да живее, да се раздвижва. Когато сравних достъпа до имагинативното познание с глава, пъхната в мравуняк, всъщност казах същото нещо, но от друга гледна точка. Казах, че всичко започва да шава, да се движи.

Да си изберем една съвсем обикновена ситуация, да допуснем, че през деня сте седнали пред вашата маса с книги в ръка. Вечерта, в определен момент, си представяте отново сцената: масата, книгата, вие – седнали, като се гледате от страни. Добре е да си представите изведнъж ситуацията в образи, а не като абстрактни идеи, защото абстракциите и способността за

абстрахиране нямат никакво значение за имагинативния свят. Представете си сцената: вие, седнали пред една маса, с книга в ръка. Чрез този пример искам просто да ви подбудя да си представите по възможно най-живия начин един екстракт от ежедневието. Изхождайки от един определен момент, когато наистина ще проникнете тази сцена с душевен поглед, който ще си представите медитирайки, ще усетите нещата различно от обикновено, би могло да се каже, че все едно държите в ръцете си живо същество.

Когато държите един неодушевен обект в ръка, усещате, че той е спокоен. В ръката ви нещо се движи. Даже когато държите един неодушевен обект, който се движи, вие не сте обезпокоени, защото знаете, че живота, който привидно се излъчва от него е само един механизъм. Съвсем различно е, когато вземете един какъвто и да е одушевен обект в ръка, да речем, една мишка. Да си представим, че търсите нещо в някакъв долап, очаквате да вземете нещо определено, а откривате, че сте хванали мишка. Ще усетете веднага как тя мърда! Някои от вас биха почнали веднага да крещат даже, усещайки внезапно мишката в ръката си. И ще крещат още по-силно, ако не виждат какво всъщност е това, което мърда. Има разлика между това дали държите живо същество или неодушевен обект. За да държите един одушевен обект, трябва най-напред да свикнете с него. Хората са свикнали да пипат кучета, котки, нали, но ако им сложите в ръката едно живо същество, нощно време и без да знаят, тогава ще им подейства като шок.

Усещането не е същото когато докосвате едно живо същество или един неодушевен обект, важно е да схванете добре тази разлика. Когато обаче си създавате представи в за физическия свят, тогава изпитвате чувство, сравнимо с това, което изпитвате, докосвайки един неодушевен обект. Но още щом преминете под прага на съзнанието, усещанията се променят, и вие имате чувството, че мисълта е жива, оживена. За да се направи сравнение на нивото на физическото усещане, може да се каже, че правите същото откритие, като това при хващането на мишка: мисълта се движи.

Много е важно да бъдете внимателни и будни за това чувство, ако искате да постигнете изработването на идея за имагинативното познание.

Ние проникваме в имагинативния свят в момента, в който мислите, които сме накарали да изплуват отново от несъзнателното поемат живот и се държат по такъв начин, че имаме чувството, че отвъд прага на несъзнателното ни се представя една удивителна оживена вселена. Докато горе, под шапката всичко е спокойно, и мислите се оставят да бъдат контролирани като машини, то долу те се превръщат изведнъж в един оживен свят, нашата несъзнателност изобилства от мисли, които сноват, пъплят, изпълват пространството, движат се във всички посоки. Важно е да изпитвате това чувство, защото от момента, в който започвате да усещате този свят на мислите, влизате в елементарния свят или света на Имагинациите. Лесно е да се проникне там, достатъчно е да се следват

основните правила, които ви посочвам в “Как се постигат познания за висшите светове?”

Не опитвайте да достигнете до него най-вече по заобиколния път на практиките, за които ви загатнах тези последни дни¹⁸. Действително е лесно да се навлезе там. Помислете за едно от тези елементарни указания, които ви давам в моята книга, опитайте, например, да проследите живота на едно растение, неговото нарастване и неговото повяхване. Вие проследявате с мисълта ставането на това растение. Най-напред мислите за малкото семе, но ако не успеете да направите мисълта си подвижна, няма да можете да проследите нарастването на растението. Когато си представите растението, на което вече му окапват листата, увяхващо, умиращо, трябва да мислите за свиването, и за загубата на живостта още от момента, в който почнете да мислите за живота, трябва и мисълта ви също да стане жива. Трябва да започнете да придавате на мисълта си вътрешна гъвкавост чрез вашата собствена сила.

Има две поеми на Гьоте. Едната се нарича “Метаморфоза на растенията”¹⁹, а другата “Метаморфоза на животните”. Те могат да бъдат четени, оценявани, но можем също да се опитаме да ги изтворим отново, да ги изтворим така, както самият Гьоте го е направил, от първия до последния ред, тогава ще открием, че мисълта се движи отвътре, от началото до края. Този, който не може да следва мисълта на тези поеми по този начин, не би могъл да разбере метаморфозата. Но този, който следи мисълта и я оставя да потъне в несъзнателното, после, след като вече е направил това упражнение много пъти, до 50, 60, 100 пъти, си припомня отново мисълта за метаморфозата, защото това е същият начин на мислене като този, който вие трябва да следвате в “Как се постигат познания за висшите светове?” – да се стигне накрая, може би, сто и първия път, до това да накарате мисълта да се изкачи отново и когато е тренирана по този начин, мисълта ще е станала жива. Ще забележите, наблюдавайки се, че тя не се изкачва като някаква малка машина, а като, ако ми позволите да използвам отново моя пример, като една малка мишка. Мисълта вече ще е станала един жив и вътрешно подвижен елемент.

Казвал съм , че е толкова лесно да се потопиш в този елементарен свят, ако само за малко се изостави наклонността към абстракции, която всички проявяват. Тенденцията да се формулират абстрактни и ограничени мисли, вместо вътрешно подвижни мисли, е много силна. Хората изпитват необходимост да казват на всяко нещо какво е това, какво е онова, какво е

¹⁸ В предшествашите конференции, от 13 до 16 септември 1915 г., е ставало въпрос няколко пъти за психоанализата. В “Probleme des Zusammenlebenst... /виж бел.15/

¹⁹ Поемата извлечена от “Метаморфозата на растенията” се намира на стр.181-183 в фр. превод на труда на Гьоте. Т.П, издание 1992 г. “Метаморфозата на животните” не е преведена.

неговото значение, доволни са когато могат да дадат някакво обяснение, защото така получават една безжизнена мисъл, като машина.

И в обикновения живот хората се притесняват, когато някой се опитва чрез всички средства да им предаде подвижни мисли, на мястото на техните мисли в чекмеджето. Защото целия външен живот от физическия свят и целият живот на външната наука са съставени от този род безжизнени мисли в чекмеджета, от мисли, които се затварят някъде. Колкото пъти са ми задавали въпроса: ”Тогава, как става това? Какво е това?” Хората искат една завършена, добре оформена, мисъл която могат да запишат, за да прочетат отново, да я повтарят, когато пожелаят, докато, би трябвало да се стремят към една вътрешно подвижна мисъл, която продължава да живее, наистина да живее.

Ето виждате ли, историята с мишката трябва да се приеме много на сериозно. Защо толкова хора пищят, когато, пхнат ръката си в долап, разбират, че са хванали мишка? Защото изпитват страх. Това същото чувство се появява и когато човек осъзнае, че мисълта е жива. Тогава, по същия начин, човек започва да изпитва страх. Следователно, трябва да се подготвим и да се освободим от този страх от живата мисъл.

Материалистите не желаят да имат живи мисли, много пъти съм го подчертавал. Защо? Защото ги е страх. Ариман, господарят на материализма, се появява в една Мистерийна драма с този израз: ”...страхът”²⁰. Този пасаж отразява онова, което се усеща, когато мислите станат подвижни. В “Как се постигат познания за висшите светове” щом намерите всички указания, които ви позволяват, ако ги следвате, да се освободите, да се отучите, по коректен начин, от това опасение от подвижната, от живата мисъл.

Следователно, влизаме в един съвършено различен свят, един свят на прага на който трябва да се освободим по коректен начин от абстрактната мисъл, която е доминираща в целия физически свят. Тези, които искат да влязат в окултния свят без да се поуморят, продължават да носят тенденцията да се опитват да въведат там обикновената мисъл от физическия свят.

Но това не е възможно. В окултния свят не може да се пренесе обикновената физическа мисъл. Тук трябва да се въведе живата мисъл. Всяка мисъл трябва да се превърне в активна и подвижна. Ако не усещате това в себе си, ако не наблюдавате това, което току-що ви описах, рискувате да не можете да хванете онова, което е най-значимо, което се отнася изключително до духовното. Но, вече съм ви казал, че ако не го усетите относително бързо, значи, че не сте го разбрали добре.

Твърде трудно е да се преборите в тази област с необходимостта от абстракция. Когато схванете тази подвижност на мисълта, ще разберете

²⁰ В “Пазачът на Прага” табло 6, GA 14 “Мистерийни Драми” II том

също, че една жива мисъл не може да се появява където и да е и както и да е. Във водната среда няма да откриете земни животни, не бихте приучили птица, на която е отредено да лети в небесата, да живее на водното дъно. Когато сте приели живота, трябва да приемете, да се отнесете с внимание и към онова, което го заобикаля. Обкръжението на живота не може да бъде изключено от елемента на живота, трябва добре да сте наясно с това.

Искам да ви покажа, с помощта на един пример, при който се опитам да процедирам с цялата строгост и избирайки един стеснен сюжет, който изразява мисъл от изключителна важност, как протичат нещата, когато си даваме сметка за този вътрешен живот на мисълта. В Копенхаген изнесох малък цикъл от конференции върху “Духовните водачи на човека и на човечеството”²¹, който всъщност, беше публикуван. В един определен момент, загатвам за мистерията на двете деца Исус. Вземете сега, нещата такива, каквито са представени там. Най-напред обръщам вниманието върху факта, че е възможно да се постигнат определени познания, наблюдавайки развитието на едно дете през първите му години. Давам една определена форма на всичко това. После говоря за участието на Йерархиите в прогресирането на човечеството. Книгата е публикувана, тя е минала, вероятно, през ръцете на всички, следователно, ви говоря познати неща. В един точно определен момент, в един контекст, говоря за двете деца Исус. Избраният за да говоря за това момент е част от сюжета. И ето някой казва: “Защо, не би ли могло да се изведе експозето върху двете деца Исус от цялостта на книгата и да се представи екзотерично, извън контекст. Той поставя същия въпрос като някой, който би попитал: Защо ръката трябва да се намира на края на мишницата, точно на това място на тялото?” Той би могъл даже да каже: “Защо ръката да не е свързана с коляното, би могло да се получи много добре?”

Този, който мисли, че ръката би могла да се намира където и да е, не би разбрал нищо за организма, като живо същество, нали? Ръката трябва да се намира там, където е, по същия начин, идеята за двете деца Исус не може да се намира в някакъв друг контекст, защото аз съм се опитал да изложа сюжета по такъв начин, че да има жива мисъл при представянето.

Идва някой, който съставя статия. Грубияният извежда тази мисъл от нейния контекст и я подрежда, като я свързва с други мисли, които нямат нищо общо! Той не прави нищо друго, освен да прикрепи ръката към коляното. Какво прави този който премества ръката за да я сложи към коляното?

Това в действителност, не може да се извърши върху организма, но може да се нарисува. Това ще е страда ние за хартията. Някой може, да нарисува човешко тяло без рамене, с ръце, които излизат от коленете. Но организмът, който се получава така, е невъзможен. Този, който си го

²¹ “Духовните водачи на човека и човечеството” /1911/

представя така, не е разбрал нищо от живота. Един друг пример: преместваме крило, определено да бъде въздушен елемент в дълбините на морето и т.н.

Това поведение е приемливо по отношение на нещо, което обхващат единствено познания от физическия свят. Един професор може да напише книга, като започва с това друг – като започва с онова, това е без значение. Мислите могат да бъдат размествани, защото имаме работа с една система от механични мисли, от мисли – машини, а не от живи същества. Разликата е съществена.

Този, който извежда така нещо от контекста му и го премества в друг, невъзможен контекст, доказва, че съществото, което оживотворява и възпламенява цялото наше течение на Духовната наука от самото му начало, му е напълно непознато, защото той се опитва да третира онова, което е духовно, според материалистичната, съвсем обикновена схема. От голяма важност е да си давате сметка за тези неща, иначе не би могла да се разбере вътрешността на онова, от което е образуван нерва на висшите познания. Всичко не може да се казва където и да е.

За това, което се отнася до екзотеричното, клонящо към езотеричното, Хегел вече е казал, че в един точен контекст, една мисъл винаги има своето точно място. Много пъти съм загатвал за тези неща, а най-скоро – на рождения ден на Хегел²². Следователно, по този начин накрая се стига до потапяне в живот с мисълта, иначе ще се живее винаги в нещо като смърт.

Чрез това се разкриват също раждането и смъртта, които преди това не сме могли да познаваме и които не могат да бъдат проверени на физическо ниво. Това също можете да видите или вече сте видели в “Как се постигат познания за висшите светове?”

Във физическия свят не можете да наблюдавате нищо друго, освен, вече формираното. Във физическия свят не можем да наблюдаваме раждането като такова. Можем само да се запознаем с неговия резултат. Така също е невъзможно да наблюдаваме умирането, защото в момента, в който обектът започне да изчезва, той не се намира вече във физическия свят, или най-малко се отдалечава от него.

Следователно от физическия свят /на физическо ниво/ не можем да наблюдаваме раждането и умирането. Като следствие от всичко това, можем да си направим извода, че откривайки съществуването на подвижна та мисъл, ние навлизаме в един нов елемент, в света на живота, който е светът на раждането и умирането.

За да се изразим с окултни термини бихме могли да кажем, че по време на периода на Старата Луна, човекът живееше в недрата на света на раждането и умирането единствено в сънищното съзнание, и това е точно така. Човекът не възприемаше резултатите от раждането с дадените му

²² На конференцията в Дорнах, 27 август 1915

сетива, които той още не беше развил до способността им за сетивно възприятие.

Той беше още във вътрешността на нещата. В своето сънищно състояние, той можеше да има представи, тези образи със сънищен характер му позволяваха да проследява раждането и умирането. Ето това човекът трябва да завоюва отново, успявайки да стигне до подвижните мисли. Ето така издигането към имагинативното познание е също едно завръщане. Ние, в действителност трябва да се върнем до нивото на съзнанието, при което сме поели нашия подем.

Следователно, това имагинативно познание е едно връщане в света на раждането и умирането. Извършвайки това връщане, ние отново откриваме раждането и умирането. Няма никакъв друг начин да се научи какво е раждането и умирането. Невъзможно е да се произнесеш върху раждането и умирането без да си постигнал имагинативно познание.

Това, което Гьоте е написал за метаморфозата на растенията и животните, е от основна важност, защото той действително е писал от гледната точка на имагинативното познание. На това основание, коментарите, които направих върху неговите научни описания не бяха разбрани. В тези коментари изразих по различни начини това, че в никакъв случай не става въпрос за сравнение на научните познания на Гьоте с настоящото състояние на познанията в тази област, а да се потопим в тези познания на Гьоте и да открием там едно не обикновено измерение, което няма нищо общо с настоящите знания на науката. Ето защо аз призовах вниманието върху една чудна фраза, където Гьоте загатва за онова, което е важно за него. По време на своето пътуване до Италия, той се интересува не само от изкуствата, но и от природата. Четейки неговата “Пътува не из Италия”, можем да проследим крачка по крачка задълбоченото му изучаване на всички срещнати там минерали и растения и др. такива. След като е направил всичките си наблюдения в Силиция, заявява, че иска да направи пътуване из Индия, не за да открие нови неща, а за да види по свой собствен начин, това, кое то вече е открито. Искал да разглежда с подвижни понятия! Ето това има значение: да се гледа с подвижни понятия онова, което другите са открили! Това, че Гьоте е въвел тези подвижни понятия в научния живот е от основно значение.

Това, което следва е очевидност за този, който притежава окултно разбиране, иначе остава неразбираемо. Ернст Хегел и други материалистични учени – или монисти, както още се наричат – са се изказали твърде благосклонно по отношение на “Метаморфозата на растенията и на животните” на Гьоте²³. Едно сравнение ще ви помогне да

²³ Виж Ернст Хегел, ”Енигмите на вселената” братя Шлеймер, Париж, 1902 глава 5, параграф трансформизъм.

разберете по какви заобиколни пътища те са стигнали до оценяването на въпросния труд.

Представете си, че имате растение в саксия, или, още по-добре, във вашата градина, и го отглеждате, за да му се радвате. Вие ходите до градината, за да го видите и да се радвате на присъствието му. Сега си представете някой, който абсолютно не знае какво да прави с това растение. И когато си зададе въпроса защо е така, открива, че всъщност животът е този, който го разстройва! Тогава той си изработва много старателно едно изкуствено растение, от пластична материя, което е съвсем като истинското, поставя го в салона си и ето го съвсем доволен. Животът го разстройваше. Само сега може да бъде радостен!

Не мога да ви опиша колко страдах, когато веднъж, като малък, чух някой, който като искаше да подчертае красотата на една роза, каза, че тя е като восъчна свещ. Това е израз, който характеризира добре умственото състояние на хората, но има защо да излезеш из търпение! В действителност, съществуват хора, които, за да превъзнесат прелестното съвършенство на нещо живо, го сравняват с нещо мъртво. За чувствителния човек, това е жестокост. Ако човек не усеща нещата, той не може истински да еволюира в съгласие с действителността.

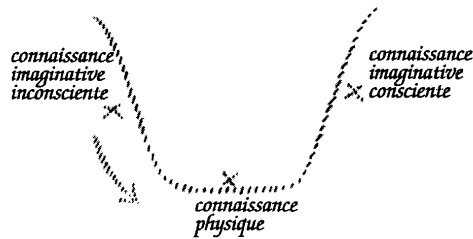
Ето всъщност, какво се е случило с Ернст Хекел. Гьоте е написал “Метаморфозата на растенията” и “Метаморфозата на животните”. Хекел ги прочита и Ариман трансформира за него това, което е живо и което Гьоте е написал, в една статуя от пластична материя, и това, той го разбира. Това на него му харесва. Резултатът от всичко е, че той е оценил нещо, което изобщо не е онова, което Гьоте е искал да каже, а това, което Хекел е превърнал в нещо механично. Ариман се вмъква между Гьоте и Хекел и трансформира живота в смърт.

Обаче фактът, че става издигане към имагинативно познание е едно завръщане. Още в началото на конференцията ви казах, че Имагинациите са в нас още от Лунния период и еволюцията на Земята ни е отвела към препокриването им със слоеве на обикновеното съзнание.

Чрез това, което придобиваме сега в нашето обикновено земно съзнание, ние осъществяваме връщането. Тук става въпрос за едно истинско връщане.

Как да покажем цялостта на този процес? Може да се каже, че тук става въпрос за едно слизване и за едно ново изкачване. Точно сега човек има правото да трасира този път. /Думите на дъската са свързани чрез една линия/. Не би имало никакво значение да я трасираме изведнъж. И единствено сега може да се каже: На нивото на обикновеното физическо познание, човек се намира долу.

Ето имагинативното несъзнателно познание, което се намира сега в основата на нашата природа и като има работа със силите на раждането и умирането и отсреща на възкачващата страна, се намира имагинативното съзнателно познание.

connaissance imaginative inconsciente – имажинативно несъзнателно познание
 connaissance imaginative consciente - имажинативно съзнателно познание
 connaissance physique - физическо съзнание

Ако вземем точно Гьоте като един пример, близък до нас – искам да го гледам само като пример – можем да кажем, че с него моментът е дошъл, във външната човешка еволюция, когато имажинативното познание може да бъде въведено в науката. Тогава можем да запитаем, дали с това не са свързани определени особености. Сега е моментът, в действителност, защото, в основата си, целият начин на мислене на Гьоте е различен от този на другите хора. Шилер, който не успява да развие този начин на мислене, разбира едва с голяма мъка Гьоте. Един пасаж от тяхната кореспонденция, която често цитирам, където Шилер пише на Гьоте, на 23 август 1794 г., ни го показва:

“/.../ Ето вече дълго време наблюдавам, без съмнение, малко отдалече, хода на вашия ум, и разглеждам пътя, който сте определили с чувства на възхищение, който непрекъснато се подновяват. Вие търсите да обхванете това, което е необходимо в природата, но го търсите по-неудобния начин /най-трудния/ от всички възможни, и от който умове, по-малко калени от вашия, мъдро ще се въздържат. Вие вземате природата като цяло, в нейната цялостност, и я призовавате за изясняването на основни детайли, вие искате от цялостта на нейните форми на проявление да се даде сметка за индивида. Частта от най-простата организация, вие се издигате крачка по крачка до най-сложната, за да конструирате накрая, по генетичен начин, най-сложния от всички, човека, посредством материали, които ви е доставило цялостното устройство на природата. И така създавайки, така да се каже, на ваш ред човека, върху типа на природното творене, вие търсите да разкриете скритите сили на нейната техника. Грандиозна и героична концепция, която с пренаситеност удостоверява как вашият ум държи тясно свързана в красиво единство богата жътва от своите представи. Без съмнение, вие никога не сте се надявали, че продължителността на вашия живот ще бъде достатъчна, за да реализира те напълно подобна задача, но по-добре сто пъти да *проправяте* един такъв път, отколкото да *следвате* някой друг, какъвто и да е той, до края вие сте направили своя избор, както Ахил, в

Илиада избира между Phtihe и безсмъртието. Ако бяхте роден грък или даже само италианец и ако, още от своето детство сте били заобиколени от една превъзходна природа и от едно изкуство, творящо идеали, вашият път би бил без крайно скъсен, даже може би, би станал излишен. Вие бихте поставили, бихте отпечатали върху първата още интуиция за нещата формата на необходимостта и още след вашите първи опити, бихте почувствували много лесно да се развива във вас големият стил. Но вие сте роден германец и вашият гръцки ум се оказва хвърлен в нашия северен свят: следователно, за вас е трябвало или да се примирите с това самият вие да станете един артист от Севера, или да работите, за да доставите на вашето въображение на енергичната помощ на мисълта, храната, която средата на действителността отказва да и предложи и да ви създаде от всички пиеси една Гърция чрез един акт на разума, и да я създаде по някакъв начин отвътре на- вън. По вре ме на възрастта, в която душата оформя своя собствен вътрешен свят посредством елементи, с които я снабдява външния свят, заобиколен от несъвършени форми, вие вече сте приели във вас една северна дива природа, докато вашият триумфален гений, който е доминирал с целия си ръст над материята, която му е наложена, свободно осъзнава тази недостатъчност и тази опасност, за да получи после отвън, в деня, в който прави контакт с гръцката природа, потвърждението на своята спонтанна интуиция. Тогава ви е трябвало, върху типа на най-добрия модел, който е създала, за свое собствено потребление, изобретателната сила на вашия ум, да коригира несъвършената форма, която е била наложена на вашето въображение, а, ясно е, че една такава корекция може да бъде изпълнена само под светлината на ръководни идеи. Обаче логичния обрат, който умът е принуден да поеме, когато разсъждава абстрактно, никак не е съвместим с естетичната активност, сама създателка на форми. От тук една задача повече за вас, защото, след като сте преминали от интуицията към абстракцията, ви е трябвало после, чрез един вътрешен ход, да преведете отново концепциите в интуиции и да трансформирате мислите и чувствата, защото сами, чувствата и интуициите снабдяват своята материя с творческата продукция на гения. /.../”²⁴

Той взема Гьоте за грък, пренесен в северния свят и т.н. цялата трудност, която Шилер изпитва при разбирането на Гьоте се открива в тази фраза. Хората, които мислят, че Гьоте може да бъде разбран с едно махва не на ръка и се чувстват по-висши от Шилер биха могли да си извлекат от това един урок, защото Шилер не е бил някакъв простоватичък човек, от страна на хората, които се считат способни да разбират Гьоте!

Но учудващо е да открием, че Гьоте е имал едновременно противоположна концепция в други области, например в това, което

²⁴ Гьоте – Шилер, Кореспонденция 1794 1805 т.І: 1734-1737 Гаймар, Париж, 1994 превод Люсиен Хер.

обхваща етичната еволюция на човека, а именно, по отношение на наградата и наказанието заслужено или не от човека.

Невъзможно е да се разбере труда на Гьоте, ако не се спираме на неговия начин да се зачете проблема за наградата и наказанието, който напълно се различава от онова, което всички заобикалящи го са мислели. В своята поема “Прометей”, той стига до това да се бунтува срещу боговете. Прометей изразява бунт срещу онова, което хората считат за правилно по отношение на наградата и наказанието. За Гьоте, съществува възможност да се създадат лични концепции относно тази проблематика. В своя “Вилхелм Мейстер” той иска да го покаже нагледно нахлувайки по един чудесен начин във вселенските мистерии. Ако не си дава те сметка за това, няма да разберете “Вилхелм Мейстер”.

И защо? В областта на физическото познание е невъзможно да се оформи идея за наградата или за наказанието, подходящо да се приложи към едно човешко злодеяние в този свят. Това се открива само в света на Имагинациите. Окултистите винаги са казвали, че когато някой се изкачва в имажинативното познание, той събира опит не само от елементарния свят, но едновременно и от “света на гнева и на наказанието”, за да се изразим като тях. Следователно тук става въпрос едновременно за завръщането в света на раждането и на умирането и за едно изкачване към света на гнева и на наказанието /думите “завръщане в света на развиването и на упадъка” и “светът на гнева и на наказанието” са изписани на дъската/.

Ето защо възможните необикновени взаимодействия между това, което човекът струва и това, което не струва пред вселената биха могли да бъдат коректно изяснени само от Духовната наука. Всяка друга “справедливост” в света е само една подготовка за нея.

Стигнахме до една важна точка, в която утре отново ще бъдем.

ТРЕТА КОНФЕРЕНЦИЯ

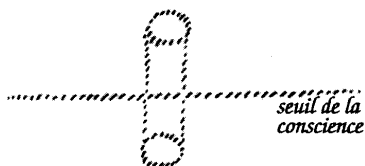
Дорнах, 19 септември 1915 г.

Вчера ние проведохме нашите разсъждения, като характеризирахме имажинативното познание, изхождайки от една определена гледна точка. Заехме се да покажем, че всичко, което човек представя на своето съзнание, благодарение на имажинативното познание, го е носел постоянно в себе си. Като сравнение вземах една тъмна стая с намиращи се в нея различни предмети, а между тях и хора, които не се виждат, следователно, с физическите очи. Тогава някой влиза с лампа и осветява всичко. Няма нищо ново, всичко вече е било там. Единствената разлика е тази, че нещата, които преди това не са били забележими, сега са. Така става и с онова, което ни представя имажинативното познание. Всичко, което то ни позволява да осъзнаем, вече съществува и се движи в скритите дълбини на човешката душа, то е част от онова, което живее и се организира в човека.

По време на своя живот, човек е постоянно укрепен или обезсилен, когато среща, изпитва или осъзнава нещо и го оставя след това да потъне в дълбините на своята несъзнателност. Ето това е важното, присъщо изцяло за човека живеещ във физическия свят.

Ще имам по-късно случай да ви кажа по-точни неща на тази тема.

Когато нанесем тук на прага на съзнанието /виж рисунката/, и когато казвам, че една представа се вмъква в несъзнателното и тогава се намира там като живо същество, това е един твърде непълен начин да се опише процеса. Но ние искаме да се приближим крачка по крачка до едно разбиране за това, което в действителност се намира в тази област.

seuil de....праг на съзнанието

Това, което искам да кажа днес е, че фактите от имажинативното познание – както можете да си дадете сметка с онова, което бе изложено – са в дълбока връзка с условията за човешкия живот, на физическо ниво също, от раждането до смъртта.

Но тогава става въпрос за неосъзнатите или подсъзнателни условия за живот. Това, което сме учили ни позволява да разберем една важна истина човекът, такъв какъвто живее на Земята, зависи от условията, които не проникват в ясното съзнание, което ние имаме между раждането и смъртта, когато сме будни. Нашият живот зависи от фактори, които ние, с нашето нормално съзнание не можем да познаваме.

Но тези фактори от живота, които се движат така в дълбочините – вчера казахме, че това става в етерното тяло – при това се още достатъчно близки до човека, в кръга, на свързването ни с представите, които той постоянно оставя да слизат в дълбините на душата му. Когато той трансформира своите мисли в представи от спомена, самият човек в действителност може да ги промени в “субстанция”, която слиза в несъзнателното. Тази субстанция е съвсем същото нещо, като онова, което мислим. Когато това, което мислим се намира долу, в нашето подсъзнание, това е един свят от мишки, гъмжащ също толкова, колкото този от живи мисли, които там долу се оживяват. Това е етерното тяло, т.е. онова, което е проникнато в етерното тяло от космоса. Всичко това е още много близко до човека, защото е сродно със съзнателния живот за мислите. Някога, по време на старото Лунно съществуване, това, което живее и се оживява в нашата несъзнателност днес, е съществувало всецяло. Трябва да си представите, че Лунната мисъл е имала сънищна природа. Вие все едно сънувате и във вашия сън долавяте

живия вътък на мисълта. Така са се съставяли и представите, през Лунната епоха. Това, което отново се при- бавя, през Земната епоха, е че ние трябва да правим усилия, за да можем да уловим мислите: ние трябва да формираме нашите мисли чрез нашите собствени сили. Живеещите на Старата Луна не са имали тази задача, те са живеели просто в образите на съня. Но те не са били така мъртви, както са нашите мисли. Самият живот е този, който ги е оживявал.

Когато сме станали близки с имагинативния свят, получаваме нещо, но в същото време губим друго нещо. Вие можете да си направите този извод от това, което ви изложих. Губи се спокойствието, с което, върху Земята, могат да се правят опити на мисълта. Няма я вече тази сила, защото самите мисли стават вътрешни живи сили. В текущия живот ние се чувстваме господари на нашите мисли. В имагинативния свят, не можем да се държим вече така. Напротив ние улавяме един живот, който точно е *животът*.

Мислите, които имаме във физическия живот са мъртви, докато тези, които улавяме тук живеят и се оживяват. Това вече е съществувало по време на Старото Лунно съществуване но хората са го изживявали още като сън и не са били съзнателни за него. С течение на развитието на Земята, това ще се изкачи до съзнанието. Имагинативното познание произлиза от онова, което е живеело в състояние на сън по време на Старото Лунно съществуване. То представя първата степен на онова, което, за Духовната наука трябва да се превърне в извор на познанието. Следователно, тя е още твърде сродна с човека.

Казах, че човек получава нещо и с това губи друго. Хората, без съмнение са съгласни с факта, че нещо се получава. Но още щом стане въпрос за загуба, те вече не са съгласни! И от тук произлизат неизброими грешки. Виждате, не е лесно, когато не си давате труд, да придобиете идея за това какъв е бил начинът, по който са представяли нещата през Лунната епоха чрез сънищноподобни образи. Когато живееш на Земята, достатъчно трудно е, да трябва винаги да си съставяш представи и да си оформиш мисли. Най-вече това прави изучаването толкова неудобно. Фактите трябва да се изследват грижливо, да се оценят, да се свържат едни с други, после, чрез свои собствени сили да се проправи бавно едно преминаване в света на мисли и представи, които човекът контролира със своята воля на земен човек.

Много хора намират за по-удобно светът на живите мисли да им е даден и за тях да не остава нищо друго освен да чакат да дойде. Щом им дойде просветление, то прониква техния вътрешен живот толкова добре, че те нямат повече нужда да формират мисли. То е в крайна сметка нещо, в което те вярват. Но тези хора остават тогава такива, каквито са и абсолютно не прогресират. Един земен човек е далеч по-напреднал от един лунен човек, защото е прогресирал. По отношение на Лунната Имагинация, приличаща на сън, земният човек, който комбинира фактите, сам формира понятията, като

ги извлича от своите опитности с разума си и способността си да разсъждава, е далеч по-напреднал от лунния човек, от този, който иска да се върне отново до това съществуване на лунното човечество, при което хората са получавали просветление, без да са произлезли от работа за мисълта.

Върху този план може да се направи един много любопитен опит. Само човекът, който отново се потапя в този свят на познание с лунен характер няма никаква мисъл. Разбира се мисли има, но те идват съвсем сами. Той няма необходимост да изпълнява някаква работа, за да мисли фактите. Нещо, което намира за твърде удобно. И ако искаме тези неща да се разберат съвсем точно, правим един много важен опит.

Има хора, които достигат до определено образно ясновидство. Тази имагинативна способност, приличаща на сънуването, това образно ясновидство е винаги едно повторно падане в лунната природа. Защото истинското ясновиждане, такова каквото е желателно за земята, трябва да бъде постигнато чрез една много по-интензивна работа в света на мисълта, отколкото познанието във физическия свят. Повторното падане не повдига човека: това е един прогрес насочен надолу. Да паднеш отново така, това значи да станеш по-малко интелигентен от един нормален земен човек. И ето че стигнахме до това любопитно наблюдение, което винаги можем да правим отново и отново. Има хора, които имат някакво образно ясновидство, но които, честно казано, не са истински интелигентни. Тяхното ясновидство произлиза даже от това, че те прогонват интелигентността. В действителност, те предпочитат да не развиват тази интелигентност, която е желателно да култивират, за да бъдат земни хора. Забелязва се даже, че съществуването на определена степен на образното ясновидство при тези хора – следователно от лунна атавистична природа – много често върви ръка за ръка с прогонването на обикновената земна интелигентност. Ще видим, може би, един такъв човек да отбелязва елементи от своите образи и тогава ще забележим, че бележките му не са лишени от мисли, напротив. При него мислите идват с образите! Ще открием в мислите му образи изпълнени с разум. Следователно сме изправени пред една енигма: ето някой, който описва Атлантида или нещо друго с помощта на прекрасни образи, които му се явяват под формата на видения и всичко това е абсолютно логично и интелигентно. При това, аз никога не съм констатирал една такава логика и една такава интелигентност при този човек, щом той трябва да обяснява нещо, което протича във физическия свят. Той не е приспособен към него. Той не е станал достатъчно земен човек. Обаче след като може да падне отново в Лунната интелигентност, ето интелигентността, която се проявява! Но това не е неговата интелигентност. Той само служи за медиум на лунната интелигентност и тя е тази, която работи тогава в него. Може да се получат чудесни описания на духовните светове от страна на хора, които така са се потопили отново в лунната фаза и които, когато искат да приложат интелигентността, която са си изработили при земни условия, вече не могат

да разберат онова, което са изrekli, и даже, много често, не искат да го разберат.

Казах, че когато някой се издига до имагинативното познание, трябва да получи нещо и да загуби друго нещо и че за по-голямата част от времето, хората не искат нищо да губят. Отбелязах, освен това, че тези, които имат разум, не искат да го губят. Сега, това не са тези, които лично обичат образното ясновидство, защото те доброволно приемат загубата на обикновената интелигентност. Но съществува една друга група, която не иска да губи тази интелигентност. Тези хора биха искали да запазят своята интелигентност такава, каквато е при физическите условия, но без да я развиват повече. Те не искат да продължат да работят върху интелигентността си, правейки усилия да използват понятията по-свободно, което не се прави когато са подчинени на физическите процеси. Тогава те стигат до изработването на алегии, на символи. Но при това, това не е нещо по-ново от една активност на физическия свят, която по никакъв начин не кара мисълта да прогресира, но я оставя такава каквато е и се задоволява с това да спусне там малки завеси изработени от всички видове фини окултни неща. Много е важно да имате това предвид.

Тези, които са положили усилия да се издигнат бавно и крачка по крачка към главните точки, които днес трябва да имаме в науката на разума, или най-малкото тези, които биха искали да го направят, вече са имали съзнание за това. Става въпрос действително да се донесе на човечеството една ясна мисъл, с науката на разума, във връзка, разбира се, с възможността да се научи нещо за духовните светове, но винаги в съвършено ясни мисли. Трябва много време за да стане възможно реализирането на това.

Да се надявам, че сега е дошъл момента. Много хора е трябвало да му посветят всичките си усилия. Толкова светли умове като Гьоте, например, са стигнали много близо до една съвършена яснота. Много други са положили усилия за това. Помислете за начина, по който Якоб Бьоме се е борил, във време на влизането на човечеството в ерата на материализма, да си проправи път през хаотичността, неустойчива на концепции сложност, която той е знаел вече да задържи, за да извлече от нея това, което, в неговия труд, идва да поясни по такъв задълбочен начин много от тайните на духовния свят!

Още някой е успял да ни посочи в една чудно хубава формула как е стигнал не, разбира се, до едно съвсем ясно за Духовната наука виждаме, такава, каквото трябва да бъде днес, но поне до това, което съставя нейната основна силова линия. През XVIII век, мислителят, за когото говоря, разбира, че ако искаме да познаем човека, трябва да влезем в мрака, т.е. в бъркотията на външното материално знание. Ако се намирате в първата степен на имагинативното познание, значи е дошъл този момент. Защото, ние вече го видяхме, че не можем да достигнем с помощта на физическото знание това, което се намира в дълбините на душата. Трябва да се навлезе в мрака. Но това не е единственото нещо, което трябва да се направи. Трябва

още да се премине през смущението от обичайни понятия и да се разпръсне това смущение за да се стигне до познанието. Следователно, трябва да се премине над обичайната мисъл, тази, която действа на физическо ниво. Ето това този мислител изразява в една много хубава формула. Първата част на фразата и се проследява без затруднение; втората напротив, практически не. И при това е важно също да се разбере. По-голямата част от тези, които стават, или които искат да станат, мистици, по един или друг начин, узнават, че за да проникнеш в духовното, трябва да свалиш от себе си до основи всичко, което принадлежи на чувствената и материална област. Но много малко допускат, че трябва също да изкорениш от себе си духовни форми, които остават свързани с понятия, които тяхната мисъл формира. Защото те биха искали да ги отнесат и да управляват нещата с тях, както във физическия свят. Долу, в несъзнателното, те биха искали да намерят мисълта в същата форма като там горе, с възможността, която тя има да формира спомени.

При това ще бъде грешка да се вярва, че когато ясновидецът гледа в човешкото сърце, намира там мислите такива, каквито са при него, каквито има в неговата глава. Нещата не стоят така. Там, долу, те са трансформирани: те се превръщат в живи същества, един елементарен свят. В духовния свят не намираме света на мисли, какъвто човекът има тук, на физическия свят. Ето защо този мислител е изразил тази хубава фраза, която бих искал сега да напиша на дъската, и на която можете да гледате като на един вид подлагане на изпитание за вътрешния живот на всеки. Как се постига знание за светове, които са отвъд земния свят? Той казва:

“Разпръснете вашия материален мрак и ще откриете човека”.

Тези, които искат да бъдат мистици, са съгласни с тази първа част от фразата. Става въпрос тук за разпръскване на мрака и на материалната бъркотия. Но втората част още не могат да я разберат добре:

“Разпръснете вашия духовен мрак и ще откриете Бога”.

Под термина “Бог” който е още оцветен от религиозни представи, трябва да си представим цялото съдържание на науката на разума. Авторът на тази фраза не е още в състояние да намира термини, които можем да използваме днес.

Някой който днес чете:

“Разпръснете вашия материален мрак и ще откриете човека”. Ще си каже, без съмнение, че така ще проникне в духовния свят и ще иска да го направи. Но ако прочетете: “Разпръснете вашия духовен мрак и ще откриете Бога”, тогава ще се попита какво може още да му остане, ако няма нищо друго!

Какво остава в действителност? Това, което се съдържа в модерната наука на разума! За да се присъедини някой към нея, трябва да разпръсне съдържанието на физическото познание, което човекът е свикнал да държи,

като единствено валидно, както преди това трябваше и също да се разпръсне, материалния мрак.

Тази фраза идва от така наречения “непознат философ”, Луи Клод дьо Сент – Мартен²⁵. Самият той се счита за последовател на Якоб Бьоме. При този Сент Мартен се открива вече един дълбок стремеж към онова, което трябва да се изявява в науката на разума. Хората, които са го срещали, са виждали, разбира се, неговия нос, неговите ръце, слушали са словото му, и, при това, онова, което е носел дълбоко в себе си, за тях е оставало чуждо. Ето защо са го наричали “непознатия философ”. Истинският философ Сент-Мартен за тях е оставал непознат, напълно непознат.

За да постигне имагинативно познание, според формите, които вчера описахме, става въпрос, следователно, да извършим една завръщане, но едно *съзнателно* връщане, към начина, по който човек изживяваше връзката си със света по време на епохата на Старата Луна. Може да се каже, в действителност, че действителността, която е била нормална действителност по време на целия този лунен период и каквато вече не е на земята, продължава, при това, да действа в човека по един свръхсетивен начин. Спомнете си, че говорихме за това тук²⁶, но от една друга гледна точка. Човекът е запазил в себе си тази действителност, тези лунни факти и той може отново да падне в тях. Тогава той извлича от там определени познания, но по един съвсем друг начин, от този, чрез който земният човек може да стигне до там. Той може да развие образно ясновидство, да има една по-скоро умалена интелигентност и, при това, да представя този чуден феномен, за който току-що говорих: Ако е подбуджан да упражнява своя научен разсъдък, даже просто само да взема разумни решения, в най-текущите неща от живота, бързо ще стане ясно, че той е неспособен да го прави. При това, когато пише нещо, изхождайки от своите видения, например за събитията, които са протекли през епохата на Мистерията на Голгота, той може да опише, разбира се, само образи, но тогава той го прави с една забележителна интелигентност. И това, което описва, действително не съвпада с онова, което знаем за тази тема от другаде. Теоретично, той е неспособен, но когато стане медиум, той описва по един много интелигентен начин от позиция, която може да учуди. Обаче далеч от представянето на някакъв прогрес, това напротив, отбелязва едно отстъпване, един ход назад. Разбира се не е изключено да могат да се изразяват, истини въпреки това, истини, чрез този човек, защото той се намира в земно съществуване, а изцяло и активно потопявайки се в лунния живот, остава свързан с това съществуване.

²⁵ Изразът написан на дъската от Рудолф Щайнер е извлечен от труда на Луис Клод дьо Сент Мартен “Новият човек”, Париж гл.28

²⁶ Виж р.ех. конференцията в Дорнах 27 март 1915 г. GA 161, в сегашния откъс

В Мистерийните Драми, където се опитам да представя различните човешки типаж, показах също едно такова човешко същество, което пада отново в лунното съществуване. Във физическия свят то не е интелигентно, но въпреки това, може да разкрие неща, които са точни. То остава, следователно, под нивото на нормалния физически човек. Става въпрос за Теодора. Чрез този персонаж на Теодора, ставаше въпрос точно да се покаже какво представлява това повторно падане в Лунното съзнание. Тези неща са ясно посочени в момента, в който се казва, когато тя излиза на сцената²⁷..:”Теодора, една ясновидка. При нея този елемент е трансформиран в наивно ясновидство”. Това наивно ясновидство е очевидно, Лунното ясновидство. Окачествяването му като “наивно”, прави очевиден неговия характер. На това основание също, в последната Мистерийна Драма, само душата и се появява. Самата Теодора не може да се появи, защото не може повече да участва в определени неща. Би трябвало да вземете много на сериозно тези Мистерийни Драми! Някои от вас, може би, ще могат да си дадат сметка, че в тях, практически няма нищо от това, което се изживя тук тези последни дни, че то не може да се открие под една или друга форма в Мистерийните Драми.

Ако те бяха прочетени така, както би трябвало да се четат нещата, нямаше да имаме нужда да преминаваме през всички тези смутни събития. Следователно, трябва да помним, че имагинативния свят е още много близък до човека. Света, до който се стига чрез Имагинацията, напротив, е много по-отдалечен от него.

Когато започнете да свиквате с “инспирирания” свят, ще видите, в действителност, че той обхваща реалности, които човекът също е запазил в себе си, и които не се отнасят до съществуването на Старата Луна, а до това на Старото Слънце. Когато се прави усилие да се проправи път към света на Инспирацията, следователно трябва, да се проникне още по-дълбоко в човешката душа.

Когато бъде срещнат обаче, този свят показва твърде своеобразен характер.

Когато стигнем до имагинативния свят, сме съпоставени на факти, които са протекли по време на съществуването на Старата Луна. Човекът живееше на Старата Луна по време на фазите, през които тя се беше отделила от това, което тогава представляваше Слънцето. Можете да прочетете тези описания в “Окултната наука”.

Когато, посредством старото имагинативно ясновидство, което има сънищна природа, човешкото същество се връща отново към това лунно съществуване, то най-напред е съпоставено с онова, което човекът изживяваше тогава. Когато то стигна до света на Инспирацията,

²⁷ 30 “Пазачът на Прага” /Личности, духовни същества и събития/ GA 14: “Мистерийни Драми” II т.

съществуването в което то живее, вече не е отделено от Слънцето. То живее в него, то открива действителност, която човекът е изживял със Слънцето. Човешкото същество изпитва действително слънчевата реалност! Тази слънчева реалност, виждате ли, вече не е сходна с човека. Човекът такъв, какъвто е сега, по време на своето земно съществуване, ако не поглежда това, което живее в дълбините на душата му и ако се задоволява да бъде това, което е на земята, в действителност е, само един вид обвивка. Той не е наистина човешка същност, а по-скоро една обвивка. Той носи, най-напред, своята физическа форма, такава, каквато се показва на нашите физически очи, се е появила по време на земното съществуване. Но там действат сили, които не могат да се видят и които не са даже още изучени от днешната наука.

Преди известно време един от нашите приятели²⁸ беше призван да прави научни изследвания в тази насока с биологичния материал, който имаше на свое разположение. Той не се щади и ще може, може би, след известно време, да открие възможността да се хвърли мост към тези скрити части на човешката природа. Тези неща изискват дълги проучвания. Това включва задълбочено изучаване на някои биологични факти, на които днешната наука не обръща никакво внимание и които изследователите оставят просто в страни по време на своите опити. Подготовките трябва да се правят в такава насока, каквато не интересува другите изследователи, и каквато те нямат намерение да изследват. Тук има големи пропуски и много научни изследвания ще стоят още в стадий на предприемане. Възможно е да минат много години, преди да се стигне до завършването им. При това, това ще бъде работа от първостепенна важност, защото тя ще може да ни покаже частта от Старата Луна, която живее още в човешката природа и която е възможно да се достигне чрез средствата на физическата наука. Резултатът от това ще бъде една *съвсем нова ембриология, един нов аспект на ембриологията*. Необходимо е тези работи да бъдат предприети. Но това е всичко, което може да бъде направено сега. Докато човешкото същество се разглежда само от неговата външност, нищо друго не може да бъде открито. Защото това, което може да се открие, изучавайки човека отвън не може даже да се простре до първите времена на Старото Лунно съществуване. Този род научни изследвания ще позволи да се оформи идея, чрез дедукция, за някои процеси на Старата Луна. Те се съгласуват с описанията, които откривате в Окултната наука. Но, както вече казах, докато се гледа на човека такъв, какъвто е днес, то виждането не може да се простре достатъчно далеч

²⁸ Професор Honoris causa Alfred Gysi – Алфред Гизи 1864-1957, съосновател и директор на института по стоматология на университета в Цюрих. Инициативата да се напише труд по ембриология не се развива. Виж също едно припомняне, направено от Рудолф Щайнер на конферентията от 23 февруари 1924 г., в “Човешката природа, разгледана от Духовната наука” GA 352

в миналото. Никога няма да се научи достигането на началото на Старата Луна и, още по-малко, съществуването на Старото Слънце.

За да се извърши това простиране до съществуването на Старото Слънце, трябва да се задържат в човека много, много по-малко материални елементи, което не може да бъде направено от науката, за която преди малко ви говорих. Защото тогава трябва елемент, който човек може да принесе да се прояви на Земята, но без все пак, да е длъжен да го прави, да проникне в човешката природа. Когато един артист, един поет, например, е действително инспириран, неговите Инспирации произлизат, в края на краищата, от духовния свят от слънчевото съществуване²⁹. Те идват от духовния свят на Старото Слънце! Но нашата епоха е в една такава духовна окаяност, че това, което излъчва Инспирации за слънчевото съществуване бива отречено и хората искат да се задоволят само с онова, което е направено по натуралистичен начин, изхождайки от земен модел. Това което може да дойде в модела, при това, в него би трябвало да се вижда само строителен материал за това, което трябва, да бъде в действителност създадено. Архитектурата и музиката са двете форми на изкуството, които предпазват артистите от зависимостта към един модел и предотвратяват тяхното падане под владението на материалния свят. Архитектурата не може да копира основно нищо, даже и да го прави понякога с определена несръчност. Що се отнася до музиката тя не може в никакъв случай да произведе отново нещо.

Никаква действителна музика не се прави, като се имитира песента на птиците или мяуканията! Музиката може да изходи само от най-благородния материал, т.е. музикалният звук. Но това би трябвало да е така за всички изкуства. Музикантът изхожда от музиката. Художникът би трябвало да прави като него и да изхожда от формата и от цвета. Моделът не би трябвало да го снабдява с нищо друго освен с материал. Артистичното не може да бъде извлечено от един модел. Това трябва да избликва от Инспирацията, която отвежда до съществуването на Старото Слънце. Ето защо великите произведения на изкуството изглеждат така чужди на Земята. Казах, че човекът може да живее без художествени инспирации. Може, разбира се, както може също да ги въведе в живота си, но това не е необходимост. Варваринът не казвали, че човекът може да живее и без изкуството?

Тези от вас, които се интересуват по-дълбоко за тези идеи, няма да пропуснат, след по-голям или по-малък период от време, да си зададат един много важен въпрос. Като разглеждаме четирите фази на Стария Сатурн, на Старото Слънце, на Старата Луна и на Земята с действителността, която се

²⁹ 32 Виж конференцията в Дорнах на 30 януари 1915 г., в “Wegw der geistigen Erkenntnis und der Erneuerung künstlerisch er Weltanschauung” “Пътища на духовното познание и на възраждането на едно художествено възприемане на света” GA 161

отнася за всяка, виждаме, че имагинативното познание ни изпраща в Лунното съществуване, и че инспиративното познание ни изпраща в това на Слънцето. От това получаваме сигурността, че интуитивното познание ще ни накара да се изкачим чак до съществуването на Стария Сатурн. Но ако това е така, ако никога не се достига до една нова реалност, а продължаваме да връщаме отново към старата, защо, в края на краищата, човекът има нужда да се развива още?

Защо протича еволюцията? Защо трябва да преминем през цялото това земно съществуване, което ни откъсва от действителността, в недрата на която сме се развили, и при това познанията изчезват в несъзнателното и ние трябва да ги накараме да се изкачват отново чрез активността на нашата мисъл? Да, защо е всичко това?

Ето, виждате ли, само по този начин ние ставаме истински хора, защото няма друго средство, чрез което да усъвършенстваме нашата истинска природа. Вече можем да си дадем сметка за това външно, ако се изучават личности, които са оставили да живеят в тях тези подвижни понятия, тези понятия – мишки, за които ви говорих, такива каквито могат да се срещнат, например, в “Метаморфозата на растенията” и в “Метаморфозата на животните” на Гьоте. Трябва да се изучават такива натури, защото те ни показват, че щом вътрешно са свършено истински, те още се намират в една изцяло своеобразна връзка с една друга област на душата. Точно с Гьоте тава се показва най-добре. Изучете неговия “Вилхелм Мейстер”, или поезията му и ще забележите при него един особен начин да се съди света. Ако задълбочите този въпрос, ще откриете тогава, в действителност, че едновременно с развиването в него на идеята за метаморфозата, една чудна вътрешна толерантност, дълбоко искрена, оживява също душа му. Една прекрасна толерантност, един забележителен начин да се намираш в отношение със света и с живота, една толерантност на душата! И това е във връзка с дълбоката реалност.

Ако обърнем погледа си към животинския свят, ще видим там най-различни форми. Хиената, чиято кривяща се лицева част отразява желанието за мърша, изразява нейното същество в цялата поза на тялото и. Можем още да сравним с лъва или с вълка. Можем още да сравним тези животни с орела, после да сравним орела с лешояда, после отново тези животни с костенурките, змиите, червеите, различните инсекти и т.н. Тогава трябва да търсим отношението на всички тези животински форми в духовния свят.

Обаче това отношение може да бъде разбрано само ако се изучи съществуването на Старата Луна. Защо? По време на това съществуване, човекът, в действителност, не съществуваше още под днешната форма. Съответните форми, които тогава минаваха през човешкия стадий на своето развитие, бяха Ангелите. Тези *Ангелои* имаха съвсем различни разсъждения, те мислеха по съвсем различен начин, в сравнение с днешния ни начин на мислене. Те бяха тогава в същия еволюционен стадий, в който днес се

намираат хората, но не живеяха във физическо тяло, като това, което ние имаме днес на Земята.

Тяхното тяло беше меко и напълно подвижно, защото Духовете на Формата още не действаха, за да им дадат една солидна форма. През Лунната епоха, тези Ангели мислеха в понятия, които, сравнени с нашите земни понятия, бяха много по-живи. Но освен живота, който ги оживотворяваше, тези понятия имаха още нещо, твърде своеобразно. Те бяха, на една висока степен, импрегнирани с чувствителни импулси. Понесе ни от устрема на Архангелите, на Архаите на Духовете на Формата, на тези на Движението и т.н., които живеяха пад тях, Ангелите улавяха понятията. Но това бяха живи, импулсивни понятия, много по-динамични от тези, които намираме при хората днес, когато те освобождават своите емоции в начина, по който оценят различните ситуации от живота, пръскайки ту пламъци от ентузиазъм, ту злоба и ненавист. Има хора, и това са, може най-великите личности в света, при които настроението се излива изобилно във всичко, което казват и всичко това се изразява в техните идеи. И все пак, няма, място за сравнение с онова, което ставаше при Ангелите на Старата Луна, защото всичко това имаше тогава, един директно творчески ефект.

Представете си един такъв жител на Старата Луна! Той си казва: “Сега трябва да уловя една понятие”. Идва ми вдъхновение: Бедният елен, гръбнакът по-нисък отзад, отколкото отпред, желание за мърша прави, ви да, отблъскващ! Това същество е образувано. То е обречено да бъде ...хиена. Творческото понятие е тук. Формите от животинското царство са в тясна връзка с тази творческа мисъл, която действа според принципа за доброто и злото. Цялото животинско царство, със своите множествени форми, е формирано чрез доброто и злото!

Хората /на Земята/ не трябваше да се научават да правят това. Една същност³⁰, която не искаше да се от каже от Лунната култура, ги съблазни, за да получат познанието за доброто и злото под формата, която тя бе познала по време на тази епоха на Старата Луна. Тя. .../пропуснато в стенограмата/ оценяваше така, но хората трябваше да се научат да оценяват по друг начин. Те не трябваше да оставят своите емоции да се смесят много силно с техните понятия. Трябваше да се освободят от всичко това, за да се направи място на една форма на по-обективно и по-спокойно мислене. Ето защо човекът трябваше да прогресира и да мине от Лунното към Земното съществуване. И ако продължава да прогресира, той ще стане още по-толерантен.

Един лунен Ангел ненавиждаше хиената по един невероятен начин, защото, за него тя беше злото, той ненавиждаше змията, както и всичко уродливо и обичаше това, което беше хубаво. Доброто и злото принадлежаха на областта на творческия живот. Трябваше човекът да се

³⁰ Тук Щайнер загатва за интервенцията на Луцифер в еволюцията. На тази тема виж неговия труд “Окултна нация” гл.4 /1910/

освободи от този навик. Той не би могъл да развие ни най-малко земната наука ако, например, искаше да класира животните както го правеха Ангелите на Старата Луна, според това дали бяха красиви или грозни, прилични или неприлични, или още хапливи, хитри и т.н. Лунните Ангели имаха всичко това. Не би било сериозно, обаче, да бъде отбелязано в един учебник: невестулка; свойство: гъвкаво! Това може още да се допусне в една сатирична поема³¹, но ако искаме днес да бъдем научни, трябва да го отхвърляме. То не може повече да се приема.

За да се прогресира в тази област, трябва да можем да се издигаме до стадия, в който да наблюдаваме това, което в земния живот, предизвиква при човека най-силните емоции, с толкова научна обективност, която имаме, за да наблюдаваш днес животинското царство. Това е, което намираме в този обрат на ума, така присъщ за Гьоте. За него човешкият живот е една голяма спокойна река, която той наблюдава, както се наблюдават природните феномени. Прекрасният душевен покой с който той гледаше живота идва от факта, че за него една част от човешкия живот е потопена също в реката на природната реалност. Ето защо можеше да стане толкова обективен.

Утре ще продължим тези обсъждания, като започнем отново с този въпрос.

ЧЕТВЪРТА КОНФЕРЕНЦИЯ

Дорнах, 20 септември 1915 г.

През тези последни дни ви показах, че познанието до което човек трябва да стигне във физическия свят започва чрез това да бъде един вид мъртво знание. По отношение на това, което трябва да наречем “познание за висшия свят”, то се проявява в действителност, който мъртвото по отношение на живото. Опитах се да покажа, че това мъртво, почти механично знание, което е свойствено за земния физически човек, поема живот още щом пожелаем да се издигнем до степента на познание, което ни позволява да правим проучвания на световете, наречени “висши”.

Едно мъртво знание! В действителност, земното знание, даже това на физическия свят, не винаги е било такова, каквото е днес. То е мъртво едва от един определен момент. И вие всички познавате епохата, в която стана това.

От древните епохи до земната еволюция събитието на Голгота, даже текущото земно познание беше по-живо. Както често съм ви обяснявал, хората живеяха още с наследството от едно древно висше познание, което се смесваше с обикновеното знание. Можете да намерите отново и отново това в многобройните философски и религиозни документи на човечеството. В Библията, в Стария Завет, например постоянно се говори за сънища или

³¹ Кристиан Моргенстерн “Естетичната невестулка” виж стр. 161

вдъхновения, за пророци. Става въпрос за едно завръщане към живото познание, чрез по естествен начин. Наследството от древната атавистична мъдрост, дошло от Старата Луна не беше още угасено. То изчезна в момента на Мистерията на Голгота.

Аз ви моля да разберете тази последна фраза много точно. Защото ако някой от вас я разгласява някъде, без значение къде, разказвайки, че, според мен Мистерията на Голгота е изтрила древното атавистично познание, това би било съвсем обратното на това, което казах! Това познание изчезна по време на Мистерията на Голгота от факта на естествения курс на човешката еволюция и Мистерията на Голгота е дошла да компенсират това, което малко по малко се е изгубило. Тя донесе живота в човешката душа, но от една друга страна. Така че днес се намираме пред следния факт. Изкачвайки се отново към древните традиции, намираме всички видове научни познания и това, вече далеч преди Мистерията на Голгота. Но древните не мислеха, че трябваше да запазват така важни познания, които засягат всичко най-извисено. Те вярваха, че познание от този род се прилага по-скоро за второстепенни неща. Всичко, което имаше някаква важност, всичко, което се отнасяше до свръхсетивните светове, древните го откриваха в една древна мъдрост, която беше първоначално дадена на човечеството под формата на откровение. Ще намерите това изразено в една от четирите наши Мистерийни Драми³². Мислеше се, че това благо се е предавало от поколение на поколение в школите по мъдрост. Вие виждате, вече в книгата “Християнството и Мистерииите”³³, че съм се опитал да обследвам как Мистерията на Голгота донесе една компенсация, за да замести това древно съкровище от мъдрост, което бе на път да изчезне. На Голгота, древната Мистерия се е превърнала в исторически факт. Кръстът на посвещението, издигнат на Голгота по такъв начин, че да бъде видим за всички хора, трябваше да даде отново живот на човешката душа. И тогава, може да се каже, че близко до нашето мъртво познание – това, което човекът придобива чрез своите собствени усилия във физическия свят – съществува нещо, което, благодарение на Мистерията на Голгота, може да се излива в душата му: същественият елемент, който чрез Христос трябваше да проникне в аурата на Земята, действително се изля в нея и от тогава става възможно да прониква също и в човешката душа, за да се превърне там в един втори извор на познание.

Когато се разглеждат нещата от гледна точка на Духовната наука, се вижда, че физическото познание, това, което може да се получи на земята е, разбира се, едно мъртво знание, но се вижда също, че животът го прониква, когато човекът позволява това, което Мистерията на Голгота може да му даде, да оплодотвори това знание. И тогава имаме по-високата степен на

³² “Пазачът на Прага” табло 1; GA 14 “Мистерийни Драми” II т

³³ “Християнството и древните Мистерии” /1902/ GA 8

познание, тази на имагинативното познание. Това вече е едно живо познание, това, за което говорихме тези последни дни.

Бих искал да подчертая още веднъж факта, че това имагинативно познание е още сродно с човешката природа. Тази връзка с човешката душа, както вчера ви показах, кара древното лунно познание, което се развиваше в едно сънищно съзнание, да може още да избликва днес по атавистичен начин. Когато лунният ясновидец има достатъчно скромност за това, много неща, които могат да бъдат разпознати чрез едно висше ясновидство ще утвърдят това, което идва чрез атавизма.

Отвъд имагинативното познание обаче, човекът открива още всичко онова, което прониква в неговата душа по пътя на Инспирацията. "Субстанцията", която изгражда тези Инспирации е реалността от древния слънчев еволюционен период, с която човекът беше свързан. Живия елемент, който човекът прие в себе си по време на Старото Слънце беше също запазен в дълбините на човешката природа. *За да се превърне в Инспирация, трябва да бъде осветен чрез един съзнателен познавателен акт.*

Вчера показах как в действителност атавистичното изкуство вплита едно несъзнателно изкачване на тази действителност от Старото Слънце, която човекът е запазил в себе си, като едно благо. Това, което се намира така в скритите дълбини на душата, щом веднъж е издигнато в съзнателния живот, може да се превърне в художествено вдъхновение. Вдъхновеният човек тогава не прави нищо друго освен да живее в последствията, които се изкачват в него от дълбините. Той не живее в причините. Когато мисълта остава потопена под прага на съзнанието, ние вече видяхме това, тя е твърде различна от мисълта, която имаме, при спомена, и от една подсъзнателна мисъл, която се изкачва отново в нашето съзнание. Сега трябва да подчертаем, че това, което в действителност живее в дълбините на артистичната душа е още далеч по-различно, коренно различно даже, от това, което се изкачва после в съзнанието му, при вдъхновение.

Но ако някой наистина иска да разбере какво е Инспирация, трябва преди всичко да бъде наясно с факта, че за този, към когото тя се приближава, няма вече разлика между това, което живее в душата му, мисълта му, неговото вътрешно изживяване и един обективен природен закон. Той изпитва природния закон като нещо, което му принадлежи със същото право, с което му принадлежи онова, което усеща да живее отвътре в него, в неговата душа. Когато този, който достига до Инспирацията взема решение, когато действа изхождайки от какъвто и да е мотив, той се подчинява на определени норми, които носи в себе си. Най-напред тези норми с право могат да се считат като излизаци от собственото му сърце. Те живеят надълбоко в него. Но той ги усеща също толкова обективно, както усеща изгрева на Слънцето! Бих искал да го изразя още и по друг начин. Ако аз взема този часовник, усещам този жест като нещо, което ме засяга тук,

във физическия свят. Ако оставам в този свят, няма да считам изгрева на слънцето като нещо, което ме засяга по същия начин. Ето какво се получава от това, което се отнася до импулсите, произлизащи от света на Инспирацията: всичко, което става в природата усещаме като нещо свое.

Интересът на човека се простира действително върху всичко, което произлиза от природата. Дейностите на природата стават негови. Докато не усещаме живота на едно растение така интимно, както собственото ни сърце, Инспирацията не може да бъде истина! Докато не усещаме отломването на едно камъче, което, пляскайки върху повърхността на водата, предизвиква снопи от капчици по същия начин, по който усещаме това, което става вътре в нас, то Инспирацията не отговаря още на никаква истина. Бих могъл да кажа още, че когато всичко това от вътрешния живот на един човек е по-близо до този човек, отколкото природата и изобилието от събития, които те разиграват там, всичко това остава извън истините от вдъхновения. Би било абсурдно, разбира се, да се мисли, че ако някой удря по главата един вдъхновен човек, то този човек ще усети тези удари със същата обективност, каквато може да има съзерцавайки изригването на вулкан! В субективен план, този човек прави разлика. Но в момента, в който някой го удря по главата, той не получава буквално никаква Инспирация! Напротив, за всичко, което е от областта на Инспирацията, неговият интерес се простира над цялата природа. В цикъла от конференции, които направих в La Haye³⁴, вече показах, че първото нещо, което *трябва да се направи, за разширяване на познанието е да се разшири интереса*. Този, който е неспособен, дори за един кратък миг да се освободи от нещата, които се отнасят само до него, очевидно, не може да стигне до никаква инспирация. Не е необходимо да се прави през цялото време.

Напротив, би било добре да се държат личните интереси грижливо отделени от това, което трябва да бъде обект на инспирацията. Но когато човек разширява своя интерес отвъд самия себе си, за да стигне това, което обективно и полага усилия да усети живота на растението, в неговото ставане както усеща това, което се отнася до неговото собствено съществуване, когато това, което поклъва, /расте/ узрява и увяхва извън него става толкова близко, колкото неговия вътрешен живот, това означава тогава, че той е инспириран, /вдъхновен/, относно всичко, което се приближава така към него. Но трябва още един такъв интерес към нещата да е придружен от прогресивното постижение на една способност да се оценяват хората, такава, като тази при Гьоте, за което, говорихме. Този, който култивира така своя интерес за света, още трябва да постига малко по малко този начин да се оценяват хората, което беше свойствено за Гьоте. Стремейки се да развие живата мисъл, Гьоте се научава да различава при един човек държанието му и дълбоко вътрешното му същество. Тук става

³⁴ Виж "За окултното развитие на човека" GA 145

въпрос за нещо твърде важно! Това, което правим и това, което сме правили, принадлежи на обективния свят. Това е част от употребената карма. Това, което ние сме като личности, обратно е винаги в процес на ставане. И оценяването, което ние носим върху това което един човек е извършил е съвсем различно нещо от онова, което носим за стойността – или липсата на стойност – на неговата личност.

Ако искаме да приближим висшите светове, трябва да се научим да можем да заставаме с лице към човешката личност също толкова обективно, както го правим, заставайки с лице към един камък или едно растение. Ние трябва да станем способни да участваме в еволюцията на личности, чиито действия, от друга страна, може би, трябва да осъждаме от по-висока точка. За да можем за установим една правилна връзка с висшите светове, трябва да можем да отделяме човешкото същество от неговите действия и даже от неговата карма.

Този, който действително иска да се държи на терена на Духовната наука, ще види, че става въпрос още веднъж за един случай, в който ние се противопоставяме на материалната концепция на нашата епоха. Тази концепция проявява в действителност все повече и повече тенденция да принижавя личността на един човек чрез съдене на неговите действия.

Вие имате задача само да видите как, в областта на съдопроизводството щом някой е извършил такова или такова действие, се потвърждава, че не трябва да се задоволяваме от осъждането на това действие, а трябва още да се наблюдава човешката природа, да се вземе предвид физическия живот на засегнатата личност, да се запитаме върху това, което я е довело до извършването на това действие, дали става въпрос за един човек, ползващ се от уважение или, напротив, за един посредствен човек и т.н.

В някои определени кръгове се стига дори до това да се иска от съдопроизводството да предвиди, в случай на нарушение и престъпление, да се призове експертиза на психолози, а не само на лекари. Има при това, много самонадеяност в това да се съди самото човешко същество, вместо да се съдят неговите действия, тези, които засягат вътрешния живот.

Из между новите философи, само един е проявил някакво внимание на този проблем. Той е цитиран, макар и от други гледни точки в моите “Енигми на философията”³⁵. Дилтей е този, който привлече вниманието върху факта, че съдебната практика би трябвало да се освободи от психологичната съдебна практика и от всичко, подобно на нея.

Действията на едно човешко същество засяга две области. На първо място, неговата карма, която чрез своята собствена причинност, вече отсъжда /съди/. Това не засяга другите. Дори Христос не е осъдил грешките на жената – прелюбодейка. Той ги е записал върху земната пръст, защото те ще получат своята компенсация в хода на кармата. На второ място,

³⁵ “Енигмите на философията” /1914/ GA 18

действията на едно човешко същество засягат живота на хората между тях и единствено от тази гледна точка, тези действия могат да бъдат съдени. Вътрешният социален ред няма никаква компенсация, за да произнесе осъждане на самия човек.

Духовната наука, обаче ще отведе малко по малко, към нещо друго, различно от съденето. Тя ще отведе към разбирането! И психолозите, които се смятат за експерти, щом става въпрос да се съдят действията на един човек, няма да бъдат от никаква полза, защото те не познават истинската човешка душа. За да се оцени едно човешко същество, не трябва да се съди, а трябва да бъде разбрано. Би трябвало преди всичко да се търси начин да му се помогне, вместо да се съди. Да се помага, а не да се съди! При това, обаче, може да се помага само, ако се разбира какво става в една човешка душа.

Можем да кажем, при това, че когато искаме да помагаме – не по фалшив, а по истински начин, тогава сме най-малко разбрани. Защото този, на когото трябва да се помогне е най-малко склонен да оцени по правилен начин онзи, който иска да му помогне. Този, който има нужда от помощ ще иска, в действителност, да му се помогне така, както той самият си представя че трябва да му се помогне! Обаче да направиш така, както той мисли, че е добре за него, може би, ще бъде най-лошият начин да му се помогне. Много често, когато се базираме върху едно истинско разбиране на психичния и духовен живот, ще бъдем склонни да правим нещо съвсем различно за човека, на когото искаме да помогнем, от това, което този последният би искал да се направи за него. Ще му помогнем, може би, най-добре, като, например, се отстраним от него, вместо да го ласкаем и да му угодничим. Един обикновен чист отказ може даже в своята твърдост, да пренесе далеч по-добра и по-любяща помощ от любезността и ласкателствата, които другият би искал от нас. В определени случаи, този, който третира някого без снизхождение му засвидетелствува повече любов, отколкото онзи, който му отстъпва всичко. Че това ще стане извор на неразбиране, разбира се, е неизбежно. И най-малко разбрания ще бъде пак този, който полага най-много усилия да приближи по този начин душата на другия. Но каквото и да е ситуацията, най-важното е да се търси начин за разбиране, а не да се съди.

В нашите конференции върху Духовната наука, често става въпрос за Ариман и Луцифер³⁶. След нашите най-скромни експозета, вие можете най-добре да разберете как човешката природа може да бъде по-силно или по-малко силно под влиянието на Ариман или на Луцифер. Защото в основата си животът не е нищо друго, освен едно махаловидно движение, което се, колебае между ариманическите и луциферическите импулси. Космичното същество търси непрекъснато равновесната позиция и животът се състои

³⁶ Ариман и Луцифер, виж на тази тема труда “Луцифер и Ариман” на Рудолф Щайнер

точно в поддържането на това равновесие. Могат, обаче, да се правят две съвсем различни неща, и аз ви каня да улови те тази разлика. Когато наблюдаваме някого в неговото действие, можем да оценим, че неговото действие е по-скоро от ариманическа или луциферическа природа и можем да съдим този човек според това мнение. Но можем да направим друго нещо. Ако сме разпознали, че неговото действие е от ариманическа или луциферическа природа, можем тогава да се опитаме, изхождайки от това, да разберем този човек. Между тези две мнения съществува най-голямата разлика, която може да се схване! Когато действително си дадем сметка, че при един човек има ариманически или луциферически елемент, не би трябвало никога да поставяме това съждение в друга гледна точка, освен тази, която вземаме, за да констатираме, че някакво цвете ражда червени или сини цветове. Съждението: *Ариман или Луцифер живеят в човека, трябва да има същата природа!* Ако искаме да познаваме растението, дали то е червено или синьо, трябва да изключим от нашето мнение всякакво съждение за стойността. Трябва да направим същото, когато си представяме, че някакъв ариманически или луциферически елемент съществува при този или онзи човек.

Преди всичко друго, ние трябва да се постараяме да изчистим познанието от всякаква емоция, от всякакъв субективен елемент. И ще постигаме все повече и повече, колкото повече полагаме усилия да вземем на сериозно това, за което току-що стана въпрос.

Гьоте, например, проявява усърдие, най-вече в своя период на най-дълбока зрялост, да подреди това, което се тече между човешките феномени на нивото на природните феномен. Той не е претендирал, разбира се, че една механична необходимост подрежда човешките отношения, както е случаят в природата! Но душата постига малко по малко това да гледа на събитията от човешкия живот със същата обективна любов, като тази, с която тя се обръща към феномените на природата, когато иска да я опознае. От тук, тази вътрешна толерантност, която се ражда от самото познание.

Така се научаваме да караме да проникне малко по малко в познанието това, което иначе не трябва да прониква най-вече там, а именно – терминологията, която произлиза от чувствения и свободен живот. Когато ви представих какво представлява психоанализата³⁷, трябваше да приключим нашите разговори, последния ден, чрез един термин, която я осъди. Но ние най-напред показахме нагледно, че това произхожда от самото нещо. Как бихме могли да стигнем до едно такова мнение? Позволено е сега, да изразя нещо субективно. Защо можах да си позволя да изложа едно съждение привидно също субективно по повод на психоанализата? Защото най-напред, положих усилия да я изуча, както го

³⁷ В конференцията на 13, 14, 15, 16 септември 1915 г., в “Probleme des Zusammen Lebens /виж бел.5/

правя когато нещо ми е изключително приятно и симпатично. Това, което изразявам там с субективно, но може би, това е начинът, по който неща та ще бъдат по-лесно разбрани. Става въпрос да се тръгва към едно или друго нещо с една и съща обектив на любов. И точно тази обективна любов трябва да достигнем, полагайки усилия, иначе, познанието не е нищо друго, освен средство за доставяне на усещания. При тях ни е търсим само това, което ни е приятно. Обаче, този, който в познанието, търси само това, което му харесва, няма да получи никога и най-малкото познание!

Във физическото съществуване, слънчевото не може да стигне никога до съзнанието на човека, а единствено до радващия се или отблъскващ човек. Слънчевата действителност може да ни достигне само през нашата чувственост и ние трябва да я срещнем с нашето разбиране. За това, ние трябва да слезем в нас самите и да проникнем в това, което иначе ни остава чуждо. Лунната действителност е сродна на човека, ние видяхме това, но слънчевата действителност вече не е, и ако ние искаме да приближим тази слънчева действителност до Инспирацията, ние трябва да отведем нашето разбиране в тези области, където, обикновено, няма да влезем.

За да можем да стигнем до едно истинско познание за висшите светове, цялото разположение на нашия вътрешен живот трябва да се подготви. Без това разположение, няма да проникнем във висшите светове. Сега не ви говоря да се влезе там чрез ясновидството, а вече чрез едно обикновено разбиране. Обаче не би могло да се разбере това, което е описано в "Окултната наука", ако искаме да останем във вътрешното разположение, с което получаваме идеи, които ни оставят външно безучастни, като например, математиката или нещо от този род. То може да се схване само ако се започне с подготовка на собственото сърце. Този, който би искал да асимилира инспирираните познания с разбирането, което има обикновено от физическия свят, прилича на човек, който си мисли че би могъл със своето физическо тяло да се вмъкне в едно растение и да се задържи в живота на това растение! Ето защо винаги са се правили опити да се подготвят хората преди да им се предадат познания върху висшите светове. Трябвало е те да бъдат подготвени бавно, за да станат вътрешно разположени, за да действат това познание по правилен начин върху сърцата им. Този твърде своеобразен начин, чрез който трябва да се приближат до висшите светове, изисква едно определено разтягане на душата, една свързаност на вътрешните сили. Той включва това, че не трябва да бъдем изненадани от усилието, което трябва да направим, за да се настаним по правилен начин лице с лице срещу познанието за висшите светове.

Ето защо човек трябва да създаде един противовес, един истински противовес, който да действа в душата му, като оказва натиск, така да се каже, върху другото блюдо на везната. Ще изследваме това нещо по-прецизно.

Ако искаме наистина да задържим духовните светове – и даже просто учението, дадено, изхождайки от тези светове – следователно, трябва да се правят вътрешни усилия. Не може да се следи една конференция, която третира духовните светове, ако се слуша само разсеяно, ако душата не прави някакво усилие. Когато е действително мъчително да се разбере това, което се казва по повод на духовния свят, тогава идва *усещането*, че трябва да се направят усилия. Няма нищо за учудване. Не трябва да се казва: “Да, да, това ме уморява”, защото е естествено това да уморява! Но когато има такава умора, при положение, докато сме земни хора, това довежда до едно засилване на егоизма. В действителност, колкото повече човек се усеща в самия себе си, толкова повече става егоист. Вземете най-обикновения случай: докато човек е в добро здраве, не е егоист за това, което се отнася до неговото физическо тяло, но още от момента, в който се разболява и започва да страда от това, той се превръща в такъв. Това е съвсем естествено. Просто абсурдно е да се изисква от болния да не бъде егоист, по отношение на своето страдание. И ако някой дойде да ни каже, че е болен, но приема болестта си, като забравя за самия себе си, очевидно, тук става въпрос за един повърхностен и лъ- жлив начин на говорене, за да се разкрасят нещата.

Същото е обаче и когато правите необходимите усилия, за да си отворите един достъп до висшия свят. Вие разраствате вашия егоизъм. Не трябва да се създават илюзии и, ако искате да проникнете в този свят, трябва да гледате истината в очите и да си казвате: ”Ти се развиваш, като засилваш твоя егоизъм, защото ти трябва да усещаш всички тези усилия, които правиш”.

Бих искал да сравня тези усилия с една форма на особена художествена активност, каквато се открива и при нашия приятел Кристиан Моргенстерн. Често съм отбелязвал, че неговият начин на писане беше различен от този на другите поети. Когато се свързваше с нещо сериозно, той го правеше различно, така сякаш стигаше до една далеч по-висока степен в областта на сериозните неща. Ето защо, той имаше нужда от един противовес, както в тази “Песен на Бесилото”

“Една невестулка
В своята тайна къщурка
Пристъпваше към своя тоалет

Виждате ли тук
Смисъл някакъв?

Жан от Луната
Ми го довери
Великодушен

Това ловко

Животно

Го правеше само

Зарад римата”³⁸

Той имаше нужда от тези леки, сатирични поеми, като един противовес във везната. Тези, които когато пишат продължават да държат един строг и тържествен вид, издигайки очи, по сантиментален начин, към духовните светове, те не са истински поети. Истинските са тези, които имат нужда от противовес.

Следователно, ние продължаваме да се опитваме да разберем, нали, тази изява на егоизъм, която трябва да придружава всеки стремеж към духовните светове. Да не осъждам егоизма, когато се излъчва от една такава сфера. Трябва да го разберем така, както разбираме един природен феномен. Не трябва да имаме егоизма все пак да искаме да се освободим от егоизма, иначе, просто няма да бъдем истински. Ние, изработваме, например, вътрешния чифт, който съответства на някои упражнения, описани в “Как се постигат познания за висшите светове? В евритмията, която създадохме, също има един вид чифт, това е много специалният на чин да се поведе етерното тяло да извърши приспособените движения и да получи едно разбиране за целия този човешки говор. Евритмията ще помогне именно на младите да привикнат с духовното по съвсем естествен начин.

По този повод, да подчертаем, че този, който иска да намери една правилна връзка с духовните светове, ще трябва най-вече да преоткрие хумора. Не се учудвайте от това, то трябва да бъде казано веднъж с пълна яснота или, във всеки случай, по-ясно от досега, така, както още не е казано.

Наистина необходимо е да не се остава без хумор, когато се стремите към висшата действителност! Тази липса на хумор поражда най-опасните заблуди. Защото този, който си въобразява че е бил Омир, Сократ или Гьоте, в един предишен живот ще може да си даде сметка колко е смешен в тази си роля, това ще му помогне изумително да се излекува от своите фантазии! Но този, който отхвърля хумора и кисне в една фалшива сантименталност не би могъл да постигне това. Защото ако някой е имал действително, бих казал “не щастие” да е бил Омир и ако, в една следваща инкарнация, се запознае добре с него това откритие ще се появи през него най-напред под един хумористичен проблясък. Първото нещо, което ще направи, ще бъде действително да се смее над самия себе си.

Трудно е да се говори коректно на тази тема в толкова малко време. Но, да се пази една душа свободна и отворена към хумора е едно добро средство да се взема на сериозно това, което е сериозно. Иначе човек покварява самия себе си и подкопава, киснейки така в чувството, всяка възможност за истинска връзка с това, което е сериозно. Сантименталността е в действителност най-опасният враг на истински сериозното, това, което се

³⁸ Кристиан Моргенстерн “Песни от бесилото” изд. Билинг, превод Жан Бюс, 1982, стр.42

вплита в сериозните неща от живота. Бих могъл даже да си представя, че някой, който все още иска да приеме сериозността на познанията на Духовната наука само “протягайки” глава на шест стъпки дължина, както казваше един ден дама, дошла от чужбина, е могъл да намери неприятен начина, по който говорих тези последни дни за мисли, които са като мишки в ръката. Но ние се освобождаваме от сериозността на нещата, когато се опитваме именно да ги представим по този начин. И обратно на това, ние бързо изопачаваме нещата, когато се задоволяваме да ги задържаме чрез чувството, защото си мислим, че вече сме се пренесли във висшите светове с помощта на тази сантименталност и не смятаме за ненужно да се издигаме още в духовния свят, култивирайки от една гъвкава, еластична и подвижна интелигентност. В действителност, далеч по-лесно е да претендираш, че можеш да стигнеш до елементарния свят като отхвърлиш просто “своето его настрана” и да останеш тогава в неясни представи за този елементарен свят, отколкото да направиш нещата да станат толкова пластични, че мисълта да се трансформира от един мъртъв обект в едно живо същество. Това изкуство да се характеризират нещата, като се представят под една напомняща форма, ето какво трябва да се мъчим да постигнем. Ние трябва малко по-малко да се упражняваме да се издигаме в духовните светове без никаква *сантименталност*. Сериозният ще стигне лесно. Умората произлиза от усилията, вложени в работата на Духовната наука. И това, което е от значение е да събираме сила да разберем по правилен начин какво място заема днес Духовната наука и нейната концепция за света, в недрата на материализма и, благодарение на тази сила, да участваме по правилен начин в движението на Духовната наука. Ние обаче няма да получим тази сила по някакъв друг начин, освен опитвайки се да разберем в пълна яснота как могат да бъдат облечени онези духовни светове с думи и представи извлечени от сетивния свят, въпреки факта, че самите тези духовни светове са толкова различни от физическия свят.

Инспирацията вписва върху вътрешната действителност на човешката природа, която е наследството от старата слънчева еволюция. Тази слънчева действителност се свързва с всичко, което прави човека способен да реализира на земята това, което идва от небесата, да, това, което буквално идва от небесата! Но за да направи това, човекът не трябва да има предвид само това, което може да изработи в своя личен живот, чрез вътрешната работа, която той извършва между раждането и смъртта. Той трябва също да има предвид това, което живее в скритите дълбини на неговата душа от факта, че божествените светове работят в неговия организъм. Този, който трябва да стане поет на земята, трябва да има мозък на поет, иначе казано, трябва мозъкът му да бъде подготвен за това в духовния свят. Този, който трябва да бъде художник, трябва да има мозък на художник. Обаче, за да бъде даден на някого мозъка на художник или този на поет, трябва силите и импулсите, които бяха вече субстанциално присъстващи по време на

космичната еволюция през епохата на Старото Слънце и бяха във връзка с човешката природа, да работят отново върху нея. В тази епоха, човекът не беше още така сгъстен, какъвто е сега на Земята; той беше получил само една въздушна консистенция. Помислете, че на Старото Слънце, човекът беше *направен от топлина и от въздух!* Следователно, това, което може да подготви човешкия мозък по такъв начин, че той да стане мозък на художник или на поет, се намира в топлинните и газообразни сили, които работят върху човека. Тези сили са наследство от Старото Слънце.

Разглеждайки така това, което може да бъде наблюдавано в човека, това, което, излизайки от микрокосмоса, влиза в макрокосмоса, трябва да кажем, че всичко, което се отнася до това, което, в него е наследено от Старото Слънце, човекът е едно със своето обкръжение, защото въздухът и топлината са както отвън, така и от вътре. Масата въздух, която сега е в мен, следващия момент е извън мен. Той влиза и излиза непрекъснато, издишване, вдишване. Въздухът приема моята форма и в момента в който отново го издишвам, това продължава да е същия въздух, но е навън, извън мен. Но колкото е вярно, че моите кости са мои, толкова е вярно също, че между моментът, в който вдишвам и този, в който издишвам, масата въздух е част от мен. Тя е толкова “аз”, колкото моите кости са “аз”, с изключение на това че това “съм-аз” трае само от едно вдишване до следващото издишване, докато “аз-съмността”, ”аз-съмността” на моите кости съществува още, приблизително, от моето раждане до моята смърт. Разликата е само във времето. Човекът въздух умира на всяко издишване и се ражда на всяко вдишване. И колкото е вярно, че нашите кости се раждат преди нашето физическо раждане и после прогресивно се разрушават, толкова е вярно, че нещо се ражда в нас когато издишваме. Това, което се ражда, когато вдишваме, умира, когато издишваме. Ето това се изкачва отново от наследството на Старото Слънце, чийто зародиш бе поставен именно тогава.

Ние виждаме, че областта на човешкото се разширява в целия космос, и че човекът нараства с него. Но ние трябва също да се научим да разбираме как човекът живее в духовното. Нашата епоха няма ни най-малко талант да следва с очи, даже по най-примитивния начин, това единство на човека и духовното. Трябва ние да го постигнем отново.

Един човек от далечните времена никога не би имал идеята да формира думи, както ние го правим днес, когато е необходимо да именуваме някакъв химичен продукт на синтезата. Хората намират тези имена твърде неприятни. Те имат често безкраен брой срички, които сякаш никога не свършва. Обърнете се, прочие, към нашите приятели химици. Но когато не се именува нещата според тези принципи, думите, които се употребяват, нямат отношение с нещата. Това не винаги е било така.

Днес ви говорих за Инспирацията, като ви показах как тя ни отвежда до благото, което човекът е наследил от Старото Слънце. Обаче, на Слънцето

човекът се беше развил до дишането. Казано по друг начин, зародишът на това, което днес е дишането и което живее във въздуха, беше положен тогава. Следователно, трябва да съществува връзка между човешкото дишане и Инспирацията. Помислете, прочее, върху това, какво означава думата *“инспирация”*. Тясната връзка между *“дишането”/ “респирация”* – във френския език е *“дишане”* – бел. прев./ и *“Инспирацията”* вече проличава тук. *“Респирация”* – *“Инспирация”*. Тези, които, искат да отрекат съществуването на Духове, имат само възможността да засилят вниманието си върху еволюцията на говора³⁹. Дадохме за това вече указания, изхождайки от други гледни точки: най-напред ще бъдат открити Духовите на езика, после ще бъде разбрано как тези Духове действат в човешката природа! После ще си дадем сметка до коя точка в духовния свят сме стигнали. Духовите работят съвместно в действителност във всичко, което извършваме в живота. Тогава ще имаме за нас самите едно впечатление, което отговаря на реалността: нашето Себе е разширено до Себето на Универса /Вселената/. Ние ще усетим това, което е още теория. И това е пътят за действително влизане в духовните светове.

Трябва да влезем надълбоко в тези неща, чак до детайлите и да положим усилия да ги вземем на сериозно, най-вече това, което се отнася до връзката на човека с духовните светове, даже при най-обикновени условия.

Това е, което бих желал да ви препоръчам, за да завърша тези конференции, които трябваше да покажат как, от една определена гледна точка, в човека съществува едно низходящо и едно възходящо течение и как са мият човек се намира в тези две течения.

И когато Фауст⁴⁰ отваря книгата и произнася думите:

*“Небесни сили изкачват се и слизат
и си подават златните ведра”*

вие имате там това, което се опитам да ви накарам да разберете тези няколко дни, това изкачване и това слизане на небесните сили, които Фауст гледа най-напред с отворена уста, без да може да ги разбере. Но нещата са казани по такъв начин, във *“Фауст”*, че може вече да се види към какво трябва да клони новото време. Трябва да имаме винаги на сърце, с нашата Духовна наука, да искаме това, към което самите хора трябва да се стремят. Нашето единствено желание трябва да бъде да разберем как Духовната наука може да стане едно духовно благо за човечеството. И още щом постигнем работа по развитието на това ново духовно благо, трябва да направим всичко, за да го реализираме и така да постигнем тази цел на човечеството.

³⁹ Виж *“Лингвистични разглеждания въз основа на Духовната наука”* GA 299, както конференцията в Дорнах, 17 и 18 юли 1915 г

⁴⁰ Превод на Пиер Лиенар в *“Човекът и ангелите”* Иона, Париж 1993 г.

